

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2022/ 36114651176008196

**POSTAVENIE SÝRIE V MEDZINÁRODNOM
OBCHODE V KONTEXTE VOJNOVÉHO
KONFLIKTU (SO ZAMERANÍM NA EURÓPSKU
ÚNIU)**

Diplomová práca

2022

Bc. Linda Mohamadová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

**POSTAVENIE SÝRIE V MEDZINÁRODNOM
OBCHODE V KONTEXTE VOJNOVÉHO
KONFLIKTU (SO ZAMERANÍM NA EURÓPSKU
ÚNIU)**

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce: KAŠŤÁKOVÁ, Elena, doc. Mgr., PhD

Bratislava 2022

Bc. Linda Mohamadová

Čestné vyhlásenie

**Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla
všetku použitú literatúru.**

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela pod'akovať vedúcej záverečnej práce, doc. Mgr. Elene Kaš'ákovej, PhD za jej odborný prístup, cenné rady, pripomienky a usmerňovanie pri písaní tejto záverečnej práce.

Abstrakt

MOHAMADOVÁ, Linda: Postavenie Sýrie v medzinárodnom obchode v kontexte vojnového konfliktu (so zameraním na Európsku úniu) – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Elena KAŠŤÁKOVÁ, PhD. – Bratislava: OF EU, 2022, 87 strán.

Hlavným cieľom práce je skúmanie postavenia Sýrie v medzinárodnom obchode so zameraním na obchodné vzťahy s EÚ a stanovenie potenciálu vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov pod vplyvom geopolitických zmien v kontexte vojnového konfliktu. Práca je rozdelená do 4 kapitol. Obsahuje 13 grafov a 23 tabuliek. Prvá kapitola sa týka súčasného stavu riešenej problematiky, kde sa venujeme teoretickým východiskám, dôležitým makroekonomickým ukazovateľom, vývoju zahraničného obchodu Sýrie a jej investičnému prostrediu. Zároveň si v nej charakterizujeme postavenie Sýrie v medzinárodných organizáciách a v zahraničnoobchodnej politike Európskej únie. V druhej časti charakterizujeme hlavný cieľ, čiastkové ciele a hypotézy. V tretej kapitole sa konkretizujú metódy skúmania problematiky. V záverečnej kapitole rozoberáme výsledky práce, kde sme si na základe analýzy indexov podrobne definovali postavenie Sýrie v zahraničnom obchode Európskej únie. Okrem toho kapitola obsahuje aj prehľad vplyvu geopolitických zmien na potenciál spolupráce a prognózy vývoja. Výsledkom riešenia danej problematiky je potvrdenie klesajúceho trendu obchodnej spolupráce medzi Európskou úniou a Sýriou, spôsobeného vojnovým konfliktom a následnými sankciami.

Kľúčové slová:

Sýrska arabská republika, Európska únia, analýza zahraničnoobchodných vzťahov, potenciál zahraničného obchodu, vplyv geopolitických zmien, prognóza vývoja zahraničného obchodu

Abstract

MOHAMADOVÁ, Linda: The Position of Syria in International Trade in the Context of the War (with a Focus on the EU)– Economic University of Bratislava. Faculty of Commerce; Department of international commerce. – Thesis supervisor: doc. Mgr. Elena KAŠŤÁKOVÁ, PhD. – Bratislava: OF EU, 2022, 87 pages.

The main goal of this thesis is to examine the position of Syria in international trade with focus on trade relations with the EU, and to determine the potential of mutual foreign trade relations under the influence of geopolitical changes in the context of the war. The thesis is split into 4 chapters. It contains 13 graphs and 23 tables. The first chapter describes the current characteristics of the problem – the theory behind it, main macroeconomic indicators, and the development of international trade of Syria and its investment environment. It also characterizes the status of Syria in international organizations and the foreign trade policy of the EU. The second chapter describes the main and the side goals of this thesis and its hypothesis. The third chapter describes the methodologies used in this thesis. The last chapter consists of the outcomes – based on analysis of various indexes the position of Syria in the foreign trade of the EU is defined. In addition, the chapter provides an overview of the impact of geopolitical changes on the potential for cooperation and prognosis of development. The result of the thesis is the confirmation of the declining trend of trade cooperation between the European Union and Syria, caused by the war and subsequent sanctions.

Key words:

Syrian Arab Republic, European Union, analysis of foreign trade relations, potential of foreign trade, impact of geopolitical changes, prognosis of foreign trade development

Obsah

Zoznam tabuliek a grafov	9
Úvod.....	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky	12
1.1 Teoretické východiská riešenej problematiky.....	16
1.2 Makroekonomické ukazovatele Sýrie	17
1.2.1 Vývoj HDP	18
1.2.2 Mena a menová kríza.....	20
1.2.3 Inflácia	22
1.2.4 Nezamestnanosť	25
1.2.5 Analýza teritória z pohľadu medzinárodnej logistiky	26
1.3 Vývoj zahraničného obchodu Sýrie	28
1.3.1 Teritoriálna štruktúra	29
1.3.2 Komoditná štruktúra	31
1.5 Investičné prostredie v Sýrii.....	35
1.5.1 Remitencie	37
1.5.2 Záujmy Číny o investície v Sýrii.....	37
1.6 Postavenie Sýrie v medzinárodných organizáciách	39
1.7 Postavenie Sýrie v zahraničnoobchodnej politike Európskej únie	41
2 Cieľ práce.....	44
3 Metodika práce a metódy skúmania	45
4 Výsledky práce a diskusia.....	49
4.1 Postavenie Sýrie v zahraničnom obchode EÚ	49
4.1.1 Vývoj zahraničného obchodu Európskej únie a Sýrie.....	49
4.1.2 Komoditná štruktúra EÚ a Sýrie	51
4.1.3 Teritoriálna štruktúra EÚ a Sýrie	53
4.1.4 Analýza vzájomných obchodných vzťahov na základe vybraných indexov	54
4.1.5 Perspektívne odvetvia vzájomného obchodu	61
4.1.6 SWOT analýza obchodnej spolupráce medzi EÚ a Sýriou	62
4.2 Vzájomný zahraničný obchod Slovenskej republiky a Sýrie.....	65
4.3 Vplyv geopolitických zmien na potenciál zahraničnoobchodných vzťahov Sýrie s EÚ	65
4.3.1 Reštriktívne opatrenia a sankcie medzi EÚ a Sýriou	65
4.3.2 Sankcie a COVID-19.....	69

4.3.3 Dosahy sankcií Európskej únie na Sýriu	70
4.3.4 Humanitárna pomoc	71
4.4 Prognózy vývoja zahraničného obchodu EÚ so Sýriou.....	72
4.5 Zhodnotenie stanovených hypotéz a odporúčania k danej problematike.....	77
Záver	80
Zoznam použitej literatúry:.....	82

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľky:

Tabuľka č. 1: Vývoj populácie Sýrie v rokoch 2009 – 2020 (v mil.)

Tabuľka č. 2: Odhadovaná zmena HDP počas konfliktu 2011 - 2019 (v %)

Tabuľka č. 3: Miera nezamestnanosti Sýrie v rokoch 2014 – 2019 (v %)

Tabuľka č. 4: Index logistickej výkonnosti pre Sýriu za rok 2018

Tabuľka č. 5: Zahraničný obchod Sýrie a jeho vývoj v rokoch 2010 – 2020 (v mil. EUR)

Tabuľka č. 6: Najvýznamnejší obchodní partneri Sýrie v roku 2020

Tabuľka č. 7: Najvýznamnejší obchodní partneri v importe a exporte Sýrie v roku 2020 (hodnota v mil. EUR)

Tabuľka č. 8: Najvýznamnejšie komodity exportu podľa HS2 v roku 2020

Tabuľka č. 9: Najvýznamnejšie komodity importu podľa HS2 v roku 2020 (mil. EUR)

Tabuľka č. 10: Prichádzajúce remitencie ako podiel na HDP vo vybraných rokoch (v %)

Tabuľka č. 11: Vývoj zahraničného obchodu EÚ so Sýriou v rokoch 2010-2020 (v mil. EUR)

Tabuľka č. 12: Objem exportu a importu medzi EÚ a Sýriou v rokoch 2010-2020 (v mil. EUR)

Tabuľka č. 13: Komoditná štruktúra exportu EÚ do Sýrie za rok 2020 na úrovni HS2:

Tabuľka č. 14: Komoditná štruktúra importu EÚ zo Sýrie za rok 2020 na úrovni HS2:

Tabuľka č. 15: Najväčší importní partneri z Európskej únie pre Sýriu v roku 2020

Tabuľka č. 16: Najväčší exportní partneri z Európskej únie pre Sýriu v roku 2020

Tabuľka č. 17: Index odhalených komparatívnych výhod Sýrie v roku 2020 – index RCA 1

Tabuľka č. 18: Index odhalených komparatívnych výhod Európskej únie v roku 2020 – index RCA 1

Tabuľka č. 19: Index čistej obchodnej výkonnosti Sýrie voči Európskej únii v roku 2020

Tabuľka č. 20: Index čistej obchodnej výkonnosti Sýrie voči Európskej únii v roku 2020

Tabuľka č. 21: Index čistej obchodnej výkonnosti Európskej únie voči Sýrii v roku 2020

Tabuľka č. 22: Index čistej obchodnej výkonnosti Európskej únie voči Sýrii v roku 2020

Tabuľka č. 23: Vnútroodvetvový obchod medzi Európskou úniou a Sýriou v roku 2020

Tabuľka č. 24: Vzájomný obchod medzi Slovenskom a Sýriou 2013 – 2020 (v tis. EUR)

Tabuľka č. 25: Prehľad sankcií Európskej únie voči Sýrii.

Grafy:

Graf č. 1: Náboženské rozloženie v Sýrii v roku 2021

Graf č. 2: Ukazovateľ štatistickej kapacity Sýrie v rokoch 2009 – 2020

Graf č. 3: Vývoj HDP Sýrie v rokoch 1993 – 2020 (v mld. USD)

Graf č. 4: HDP *per capita* Sýrie v rokoch 2010 – 2019

Graf č. 5: Vývoj kurzu sýrskej libry (SYP) k euru (EUR)

Graf č. 6: Vývoj kurzu sýrskej libry (SYP) k euru (EUR) od januára 2021 do apríla 2022

Graf č. 7: Vývoj miery inflácie v Sýrii za roky 2010 – 2020 (v %)

Graf č. 8: Vývoj miery inflácie v percentách v jednotlivých mesiacoch roku 2020

Graf č. 9: Vývoj exportu, importu a platobnej bilancie Sýrie v 2010 – 2020 (v mil. EUR)

Graf č. 10: Vývoj komoditnej štruktúry exportu Sýrie v rokoch 2010 – 2019

Graf č. 11: Vývoj obchodnej komplementarity medzi Európskou úniou a Sýriou v rokoch 2009 – 2020 na základe TCI

Graf č. 12: Prognóza vývoja importu Európskej únie zo Sýrie 2012 – 2026 (95 % interval spoľahlivosti) (v mil. EUR)

Graf č. 13: Prognóza vývoja exportu Európskej únie do Sýrie 2012 – 2026 (95 % interval spoľahlivosti) (v mil. EUR)

Úvod

Európska únia aktívne spolupracuje so svojimi medzinárodnými partnermi na prehĺbovaní vzťahov, rozvoji konzistentných politík, regulácii finančných trhov a pohybe kapitálu. Vo vlastnom záujme buduje spoluprácu s ekonomikami po celom svete. Situácia vo svete však každodenne ovplyvňujú rôzne konflikty, zmeny v krajinách a v národných politikách. Niektoré regióny prosperujú, iné upadajú, a preto je dôležité, aby Európska únia, ako integračné zoskupenie, dokázala pohotovo reagovať a budovať silné partnerstvá.

Arabská jar, ktorá v mnohých arabských krajinách prebehla od roku 2010, priniesla vlnu nepokojov, protestov a obrovské zmeny v štruktúrach jednotlivých štátov, ktoré sa do nej zapojili. V roku 2011 sa Arabská jar dostala aj do Sýrskej arabskej republiky, kde sa začala formou protestov, ktoré viedli k nárastu terorizmu, nepokojov a vypuknutiu občianskej vojny v krajine. Tento konflikt mal vplyv na okolité krajiny a do istej miery aj na celý svet. Prišli problémy v podobe migrácie, nedodržiavania ľudských práv, ale najmä ekonomické problémy. Priame alebo nepriame zapájanie veľmocí do ovplyvňovania situácie malo mnoho strategických, politických, ale aj ekonomických motívov.

Európska únia musela obmedziť obchodné toky so Sýriou a uvalila na ňu sankcie, ktoré sa zatiaľ každoročne predlžujú. Takéto izolovanie krajiny malo negatívny vplyv na jej obyvateľov a na celkový hospodársky rast. Vzhľadom na relatívnu blízkosť Sýrie a jej potenciál rozvoja v budúcnosti, je však pre Európsku úniu dôležité, aby sa zamerala na budovanie vzťahov, ktoré by mohli priniesť ekonomický úžitok. Tento neistý vývoj situácie si preto vyžaduje pozornosť zo strany inštitúcií Európskej únie, ale aj medzinárodných organizácií.

Hlavným cieľom práce je skúmanie postavenia Sýrie v medzinárodnom obchode so zameraním na obchodné vzťahy s EÚ a stanovenie potenciálu vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov pod vplyvom geopolitických zmien v kontexte vojnového konfliktu. Na splnenie cieľa sme si vytýčili aj menšie, čiastkové ciele. Práca je rozdelená do dvoch častí, teoretickej a praktickej. Prvá kapitola sa zameriava na súčasný stav riešenej problematiky, kde sme sa sústredili na teoretické východiská, makroekonomické ukazovatele, vývoj zahraničného obchodu a vzájomné postavenie Európskej únie a Sýrie. V nasledujúcich kapitolách sme si stanovili ciele, hypotézy a metodiku. V poslednej časti práce sme sa dopracovali k výsledkom a diskusii, v ktorej sme podrobne rozanalyzovali vzťahy medzi oboma stranami a vypracovali odporúčania.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Na začiatok je dôležité charakterizovať samotnú krajinu. Sýrska arabská republika je krajina, ktorá patrí do západnej Ázie a leží na východnom brehu Stredozemného mora (približne 180 km dlhé pobrežie). Patrí medzi krajiny, ktoré nazývame Blízky východ. Jej rozloha je niečo cez 185 tisíc km². Hraničí s piatimi susednými štátmi a to s Tureckom (899 km), Irakom (599 km), Jordánskom (379 km), Izraelom (83 km) a Libanom (403 km) (MZVaEZ, 2021).

Hlavné mesto Damask sa nachádza v juhozápadnom rohu krajiny. Damask sa bežne v arabčine nazýva al-Shām a leží na rieke Baradā. Napriek tomu, že je hlavným mestom, je až druhým najväčším v Sýrii (prvé je Aleppo). Mesto má bohatú históriu už od staroveku a mnoho vedcov sa domnieva, že je najstarším nepretržite obývaným mestom (Brittanica, 2021).

Pre pochopenie aktuálnej situácie v tejto oblasti je dôležité uvedomiť si prebiehajúce spory. Jedným z nich je spor o Golanské výšiny – Izraelom okupované územie Sýrie, ktorý prebieha od roku 1967. Zároveň od roku 2011 prebieha občianska vojna, ktorá bola následkom Arabskej jari. Komplikovaná politická a ekonomická situácia má veľmi negatívny vplyv na celý región. Situáciu zhoršujú aj sankcie ktoré na krajinu uvalila Európska únia a USA.

Zákonným platidlom v krajine je sýrska libra (medzinárodný kód meny je podľa ISO 4217 - SYP). Hlavou štátu je prezident Bashar al-Assad, ktorý sa pri moci drží od roku 2000. Naposledy bol opäť zvolený v máji 2021. K moci sa dostal po svojom otcovi Háfizovi al-Assadovi. Ten v krajine vládol od roku 1971 až do roku 2000. Predsedom vlády je Hussein Arnous, ktorý do svojej funkcie nastúpil v auguste 2020.

Štátna vlajka:

Administratívne usporiadanie krajiny ju rozdeľuje do 14 gubernií a to: Aleppo, Damask, Daraa, Deir, Hama, Al-Hasakah, Homs, Idlib, Latakia, Quneitra, Raqqa, Rif Dimask, As-Suwayda, Tartus. Tieto sa potom delia na 107 menších okresov deliacich sa na ešte menšie samosprávne jednotky (European Committee of the Regions, 2021).

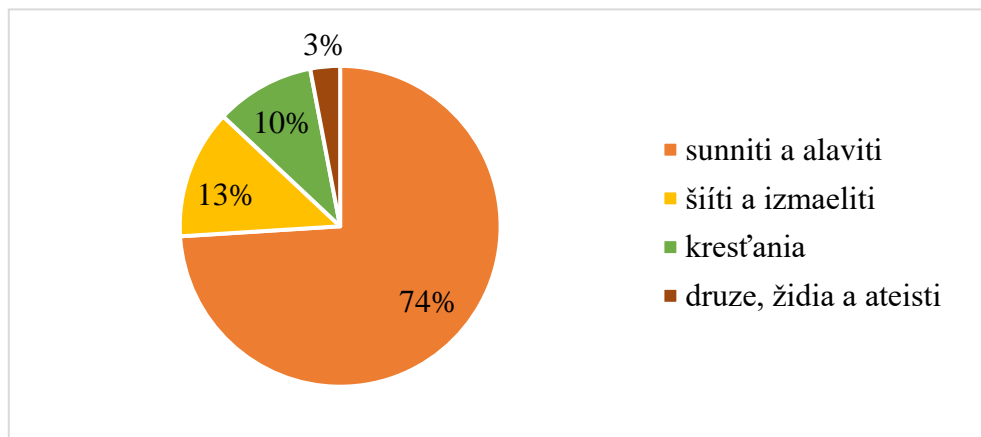
Obrázok č.1: Administratívne usporiadanie Sýrie

Zdroj: Orangesmile [online]. Dostupné na: <https://www.orangesmile.com/travelguide/syria/country-maps-provinces.htm>

Podľa CIA, ktorá združuje a stále aktualizuje základné informácie o každej krajine, je **náboženstvo** v krajine rozdelené nasledovne: 87 % populácie sú moslimovia. Z nich je 74 % sunnitov a alavitov, 13 % šiítov a izmaelitov. Druhým najpočetnejším náboženstvom sú kresťania, ktorí tvoria približne 10 % populácie. Predpokladá sa však že toto číslo môže byť nižšie v dôsledku občianskej vojny a veľkej migrácie obyvateľstva. Zvyšné 3 % sú židia, ateisti alebo iné menšie náboženstvá. Náboženské rozloženie je zobrazené na nasledujúcom grafe (CIA Factbook, 2021).

Graf č. 1: Náboženské rozloženie v Sýrii v roku 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov CIA. Dostupné na: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/syria/#people-and-society>

Stručná história

Sýria získala nezávislosť v roku 1946 a v tom istom roku 17. apríla vznikol štát. Krajina však bola aj potom veľmi nestabilná a prevládali v nej náboženské a politické nepokoje. V roku 1971 sa na čelo dostal Hafez- al-Assad, ktorý mal za cieľ dosiahnuť národnú bezpečnosť a stabilitu. Zároveň chcel získať územie, o ktoré Sýria prišla v roku 1967 v konflikte s Izraelom. Za jeho vlády došlo k obrovskému nárastu počtu zbraní na úkor štátneho rozpočtu. Po jeho smrti sa k moci dostal v roku 2000 jeho syn Bašár al-Assad, ktorý v otcovej politike pokračuje dodnes. Počas jeho vlády vypukla v roku 2011 občianska vojna, ktorej sa budeme ešte neskôr venovať (Brittanica, 2021).

Populácia a demografický vývoj

Podľa Organizácie Spojených národov, presnejšie oddelenia ekonomických a sociálnych vecí sekretariátu OSN, sa počet obyvateľov Sýrie v roku 2020 odhadoval približne na 17,5 milióna. OSN zároveň už šiestykrát vykonáva odhad vývoja populácie vo všetkých krajinách založený na pravdepodobnosti. Do roku 2025 sa predpokladá nárast populácie Sýrie na viac ako 23 miliónov obyvateľov a do roku 2030 na skoro 27 miliónov (OSN, 2019).

Dáta o populácii zverejňuje aj Svetová banka, ktorá na meranie používa tri zdroje: údaje ktoré poskytujú jednotlivé štáty, údaje Organizácie Spojených národov (OSN) a demografickú štatistiku Eurostatu (TWBG, 2021).

Tabuľka č. 1: Vývoj populácie Sýrie v rokoch 2009 – 2020 (v mil.)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Populácia	21,2	21,4	21,1	20,4	19,6	18,7	18,0	17,5	17,1	16,9	17,1	17,5

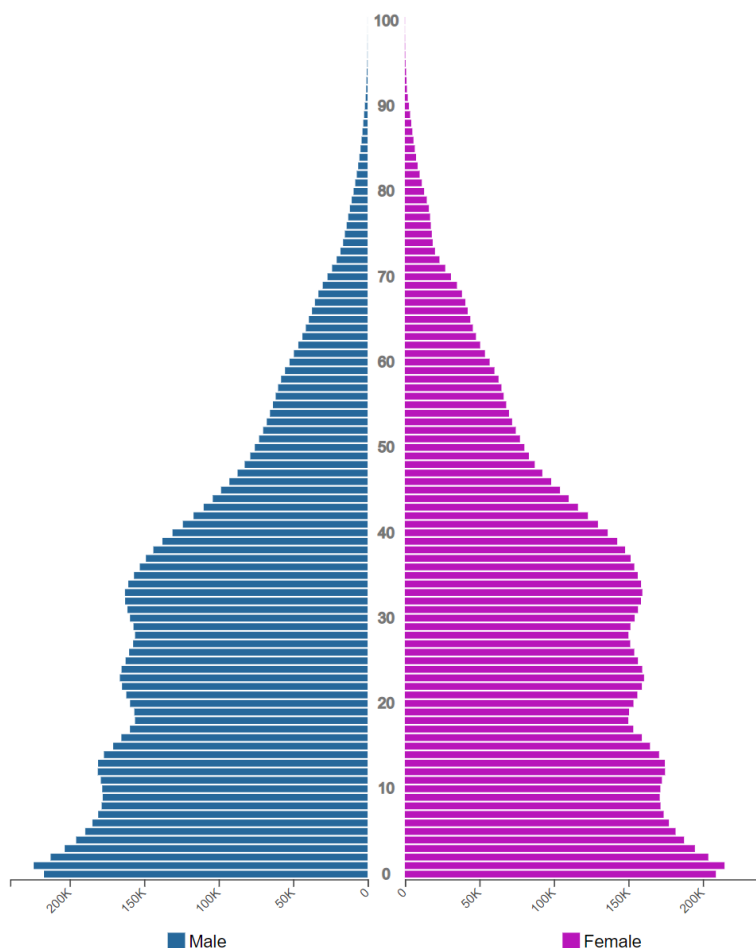
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Svetovej banky. Dostupné na: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SP.POP.TOTL&country=WLD#>

V tabuľke č. 1 môžeme vidieť, aký vplyv má občianska vojna v tejto krajine na počet obyvateľov. Mnoho obyvateľov hľadalo útočisko v iných štátoch. Postupný pokles populácie v týchto rokoch dosiahol svoje minimum v roku 2018, keď bolo obyvateľov menej ako 16,9 milióna. Treba však brať do úvahy skutočnosť, že tieto číselné údaje sú mnohokrát založené na odhadoch a nemusia sa zhodovať s realitou. Vo viacerých zdrojoch sa uvádza, že tieto počty môžu byť vyššie. Podľa World Population review začal v roku 2019 počet obyvateľov opäť mierne stúpať a tento trend pokračoval aj v roku 2020 a 2021. V roku 2020

sa populácia dostala na úroveň 17,5 milióna a v roku je 2021 je zatiaľ odhad na úrovni 18,3 milióna. Tempo rastu populácie za tieto roky je výrazne vyššie ako v obdobiach pred rokom 2019. Jeho výška je momentálne na úrovni 4,43 %, čím sa Sýria dostala na prvé miesto v tejto kategórii v rámci sveta. Očakáva sa, že do konca roku 2023 prekročí počet obyvateľov znova hranicu 20 miliónov (World Population Review, 2021).

Hustota obyvateľstva je podľa údajov svetovej banky Svetovej banky približne 92 obyvateľov na km² za rok 2018. V porovnaní s rokom 2009, keď bol tento ukazovateľ na úrovni 115 ľudí na km², došlo k poklesu spôsobenému najmä konfliktom, vnútorným presídľovaním a migráciou (TWBG, 2021).

Obrázok č.2: Populačná pyramída Sýrie v roku 2021

Zdroj: World Population review, 2021. Dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/countries/syria-population>

Na obrázku vyššie môžeme vidieť znázornenú vekovú štruktúru obyvateľstva Sýrie za rok 2021. Spodok pyramídy je najširšia časť tvorená deťmi. Pôrodnosť sa v Sýrii pohybuje v priemere na 2,84 dieťaťa na jednu ženu, čo je ešte pomerne vysoké číslo. Má

však mierne klesajúcu tendenciu. Nedochoádza tu k tak intenzívnemu trendu starnutia populácie ako napríklad v krajinách Európskej únie (World Population Review, 2021).

Najväčším mestom v Sýrii nie je jej hlavné mesto Damask, ale Aleppo, ktoré sa nachádza na severovýchode krajiny. V roku 2004 v ňom žilo viac ako 2,1 milióna ľudí. Vzhľadom na občiansku vojnu sa však podobne ako iné mestá stávalo terčom útokov. Konflikty v krajine mali za následok rozsiahle vnútorné presídľovanie. Keďže sa krajina zmieta vo vojne, aktualizované odhady počtu obyvateľov miest môžu byť skreslené. Momentálne sú z hľadiska počtu obyvateľov najväčšie tieto mestá (World Population Review, 2021):

- Aleppo – 1,6 milióna
- Damask – 1,57 milióna
- Homs – 0,78 milióna
- Hamah – 0,64 milióna

1.1 Teoretické východiská riešenej problematiky

Zahraničnoobchodná politika je prostriedkom regulovania vonkajších ekonomických vzťahov. Zároveň je tiež nástrojom vytvárania vhodného vnútorného ekonomického prostredia. Je výsostným právom každého suverénneho štátu. Krajiny Európskej únie sa tejto suverenity vzdali v prospech celku a rozhodnutia o zahraničnoobchodnej politike sa riešia spoločne prostredníctvom spoločnej obchodnej politiky (Baláž, 2010).

Prepojenosť sveta sa v posledných desaťročiach čoraz viac prehlbuje. Je to spôsobené globalizáciou, ktorá postupne stiera hranice v ekonomikách a uľahčuje medzinárodný obchod. Má vplyv na všetky sféry nášho života. Peter Baláž vo svojej knihe identifikoval trendy, ktoré nám globalizácia priniesla, a to internacionalizáciu, integráciu, vzájomnú závislosť, z čoho potom vyplýval nárast transnacionality. Nestali sa všetky naraz, ale boli výsledkom dlhého procesu, ktorý sa spájal s dlhodobou expanziou svetového hospodárstva. To malo zásadný vplyv na ekonomické a politické vzťahy a väzby krajín na globálnom trhu (Baláž, 2019).

Zahraničný obchod prináša hospodársky rast pre krajiny, ktoré sa do neho zapájajú. Kristína Drieniková a Ľubica Zubaľová ho vo svojej knihe definovali z pohľadu jednej krajiny ako „obchod so zahraničím uskutočňovaný so subjektami, ktoré svojou obchodnou

činnosťou nadväzujú na hospodárske aktivity vykonávané v inom štáte“. Zároveň tvrdia, že súhrn týchto zahraničných obchodov vytvára medzinárodný obchod, ktorý prebieha medzi viacerými krajinami. Keď sa tento obchod pozrieme z globálneho hľadiska, vytvára nám to následne svetový obchod. Tento obchod sa potom odzrkadľuje v hospodárskom vývoji krajín a je dôležitým prvkom globalizácie. Zahraničnoobchodná politika Európskej únie, ktorá vznikla z obchodných politík historicky najsilnejších krajín na Európskom kontinente, je tiež silnou súčasťou svetového hospodárstva. Jej cieľom je transformácia úžitkových hodnôt, aby sa zlepšila rozmanitosť zdrojov na domácom trhu pomocou importu alebo aby sa zvýšili jej produkčné možnosti prostredníctvom exportu. Týmto efektívnym využívaním vlastných disponibilných zdrojov dokáže vytvárať úspory z rozsahu, a tým ovplyvniť ekonomický rast. Najväčším benefitom tovarovej výmeny medzi ekonomikami je vývoz komodít, ktoré sa vyrobili za prítomnosti domácich komparatívnych výhod, vďaka čomu ich môžeme na zahraničnom trhu predávať za výhodnejšie ceny. V prípade tovarov, ktoré si krajina nevie sama vyrobiť efektívne, dochádza potom naopak k dovozu z krajiny, ktorá má, pokiaľ ide o daný tovar lepšie komparatívne výhody (Drieniková – Zubal'ová, 2013).

Bilaterálna spolupráca medzi Európskym spoločenstvom a Sýriou sa začala prehlbovať v roku 1977, keď bola podpísaná kooperačná dohoda o spolupráci. Hlavným cieľom bolo podporiť celkovú spoluprácu medzi zmluvnými stranami, a tým zlepšiť hospodársky a sociálny rozvoj na oboch stranách. Táto dohoda bola prvým krokom budovania hlbších vzťahov medzi zmluvnými stranami, a to prostredníctvom opatrení v oblasti hospodárskej, technickej a finančnej spolupráce (Európska komisia, 2021).

1.2 Makroekonomické ukazovatele Sýrie

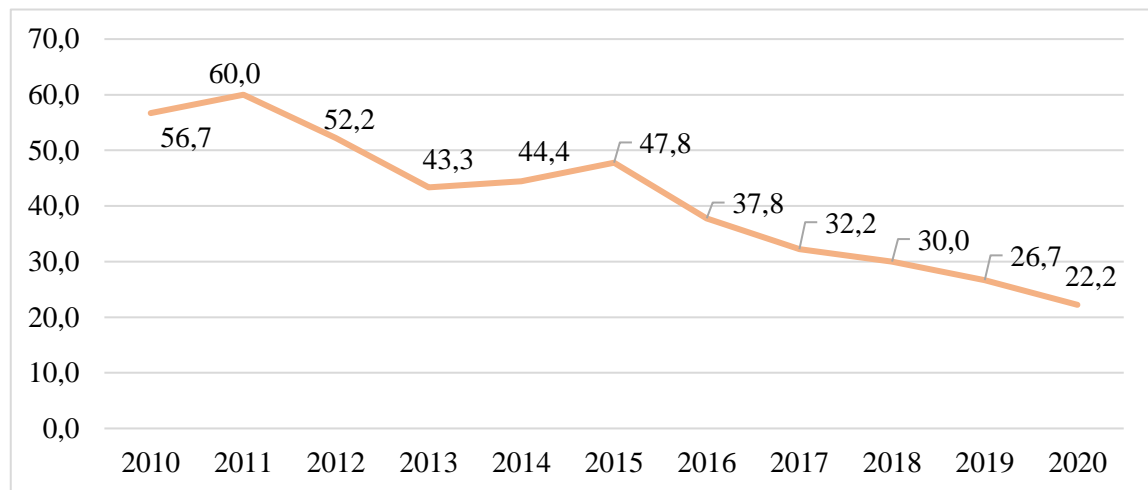
Ekonomická situácia v Sýrii je veľmi nepredvídateľná a problematická. Od vypuknutia vojny v roku 2011 sa situácia značne zhoršila. Krajina má problémy s vysokou infláciou, zlým výmenným kurzom sýrskej libry a poklesom takmer vo všetkých makroekonomických ukazovateľoch. Kvalita života sa rapídne zhoršila a situáciu nezlepšili ani uvalené sankcie či pandémie ochorenia COVID-19. V nasledujúcich podkapitolách si najdôležitejšie ukazovatele postupne rozoberieme.

Treba však brať na vedomie, že v Sýrii panuje zložitá geopolitická a ekonomická situácia, a preto nie je jednoduché dostať sa k niektorým aktuálnym údajom. Chýbajúce oficiálne zdroje nás presúvajú na hladinu odhadov, a preto sa v rôznej literatúre môžeme stretnúť s rozdielnymi údajmi.

Oficiálny štatistický úrad Sýrskej republiky (CBS) momentálne zverejňuje informácie v obmedzenom množstve a mnohokrát veľmi oneskorene. Úrad sa odvoláva na nedostatočné geografické pokrytie, ktoré znemožňuje vytvárať úplné správy. Mnohé údaje sú zistené na základe odhadov. Okrem toho sú dáta po roku 2011 zatiaľ dostupné najmä v arabskom jazyku. Úrad dúfa že informácie, ktoré ponúka, budú spĺňať potreby medzinárodných organizácií a bežných používateľov. Zároveň je otvorený akýmkoľvek postrehom a návrhom na zlepšenie procesu získavania potrebných dát (CBS, 2021).

Svetová banka vytvára ukazovateľ štatistickej kapacity (graf č. 2), podľa ktorého sa krajiny hodnotia v troch kategóriách – dostupnosť dát, ich zber a spracovanie v praxi. Tvoria ho 25 kritérií z verejne dostupných údajov alebo údajov, ktoré krajina poskytuje. Skóre sa potom nachádza na stupni od 0 do 100. Hodnota 100 predstavuje najlepšie skóre, ktoré znamená, že údaje sú v krajine dostupné a dajú sa ľahko zbierať a spracovávať. V roku 2020 mala Sýria skóre len 22,2 bodu, z čoho vyplýva, že mnohé údaje nie sú k dispozícii alebo sa vytvárajú len na základe odhadu. Na grafe nižšie môžeme vidieť, ako sa tento ukazovateľ postupne vyvíjal. Od roku 2011, keď dosahoval 60 bodov začal, vplyvom konfliktu klesať (TWBG, 2021).

Graf č. 2: Ukazovateľ štatistickej kapacity Sýrie v rokoch 2009-2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Svetovej banky. [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/IQ.SCI.OVRL?locations=SY&start=2009>

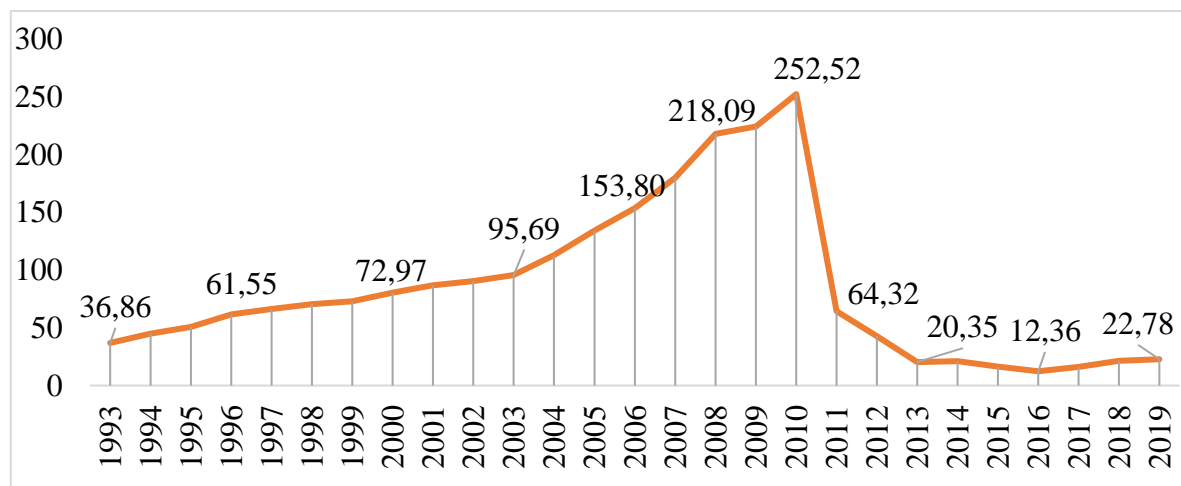
1.2.1 Vývoj HDP

Medzi najdôležitejšie základné makroekonomické ukazovatele patrí veľkosť HDP. Podľa neho vieme posúdiť veľkosť ekonomiky a zároveň podľa jeho vývoja môžeme sledovať, ako krajina v svetovom hospodárstve rastie. Na grafe č. 3 môžeme vidieť, ako

veľmi ovplyvnil konflikt situáciu v krajine. Od roku 1993, keď malo HDP hodnotu 36,86 mld. USD zaznamenávala krajina každoročný rast. V roku 2010 dosiahlo HDP svoj vrchol s hodnotou vo výške 252,52 mld. USD. Od tohto roku po vypuknutí konfliktu došlo k prudkému pádu na hodnotu 64,32 mld. USD v roku 2011. V roku 2016 krajina dosiahla HDP vo výške 12,36 mld. USD. Od tohto roku potom dochádzalo každoročne k miernemu rastu až roku 2019, keď HDP dosiahlo úroveň 22,77 mld. USD. Rast bol spôsobený najmä pokračujúcou výrobou a vyšším vnútorným obchodom, a to aj napriek tomu, že sa reštriktívne opatrenia zo strany USA sprísňovali.

Údaje z roku 2020 ešte nie sú dostupné. Vzhľadom na vypuknutie pandémie vírusu COVID-19 však môžeme predpokladať, že došlo len k ďalším poklesom. V prípade, že by v roku 2011 nevypukol konflikt a Sýria by pokračovala v 5 % raste, ktorý si do tej doby udržiavala, mohlo sa jej HDP v roku 2021 dostať až na úroveň okolo 411 mld. USD.

Graf č. 3: Vývoj HDP Sýrie v rokoch 1993 – 2020 (v mld. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Svetovej banky, 2022

Od roku 2000 do roku 2010 mala Sýria priemerný ročný rast HDP okolo 5 %. Krajina ekonomicky prosperovala a rástla. V tabuľke č. 2 môžeme vidieť, k akej zmene HDP počas rokov 2010 až 2019 došlo. Najväčší prepád nastal hneď prvý rok po začatí konfliktu v roku 2012, keď sa HDP znížilo približne o 26,34 %. Rok na to sa zaznamenal rovnaký percentuálny pokles. Nasledujúce roky pokračoval klesajúci trend. V roku 2014 došlo k poklesu o 10,1 %. Situácia sa začala mierne zlepšovať až v roku 2017, keď bol pokles okolo 0,7 %. Po ňom nasledovali dva roky, keď po dlhej dobe zaznamenala Sýria rast HDP. Údaje z roku 2020 ešte nie sú známe, avšak vzhľadom na pandémiu môžeme opäť očakávať prepád (TWBG, 2022).

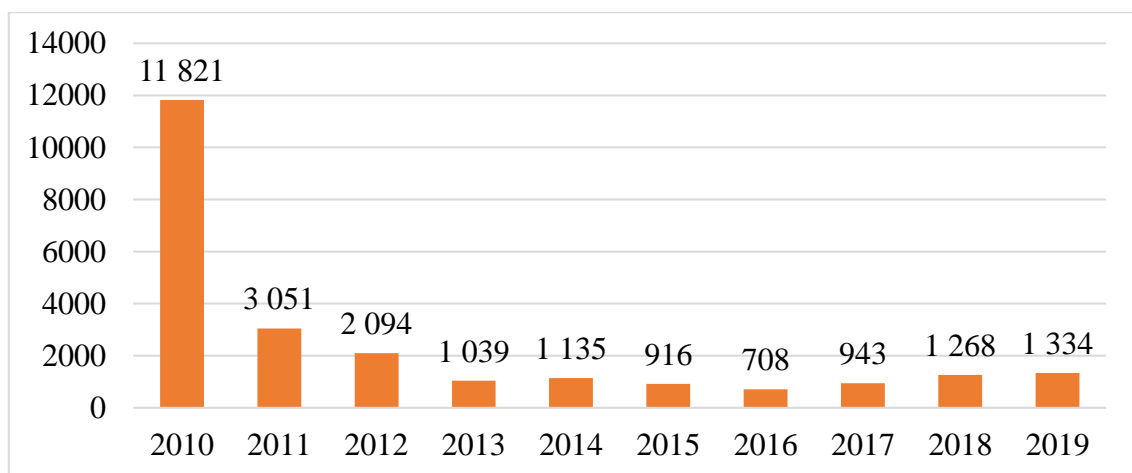
Tabuľka č. 2: Odhadovaná zmena HDP počas konfliktu 2011 - 2019 (v %)

Zmena HDP (ročne, %)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	5,1	2,8	-26,3	-26,3	-10,3	-3,1	-5,6	-0,7	1,4	3,7

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Svetovej banky, 2022

Pokiaľ ide o ukazovateľ HDP *per capita*, na grafe nižšie môžeme vidieť ako sa HDP postupne menilo. Kým v roku 2010 bolo vo výške 11 820 USD, v roku 2011, keď vypukol konflikt, už tvoril len 3 051 USD. Do roku 2016 mal klesajúcu tendenciu, keď kleslo až na úroveň 708 USD. Nasledujúce roky zas mal rastúcu tendenciu. V roku 2019 sa dostalo na úroveň 1 334 USD. Pre porovnanie, táto hodnota stále ďaleko zaostáva za priemerom Európskej únie z roku 2019, ktorý je približne 35 000 USD. Krajina s najnižším HDP *per capita* v EÚ je Bulharsko s HDP vo výške okolo 9 800 USD. Slovenská republika mala v roku 2019 HDP vo výške 19 273 USD (TWBG, 2021).

Graf č. 4: HDP *per capita* Sýrie v rokoch 2010 – 2019

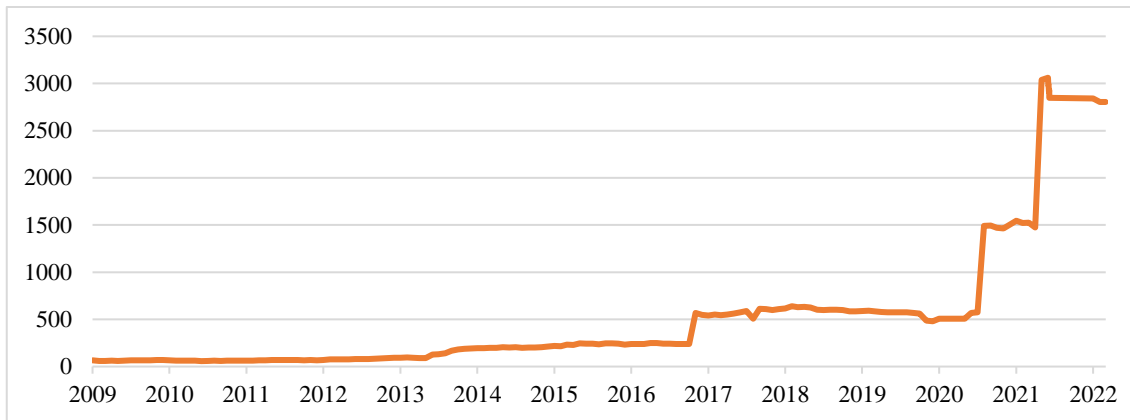
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Svetovej banky, 2022

1.2.2 Mena a menová kríza

Dlhá občianska vojna, nestabilný politický systém a zničená ekonomika už jedenásty rok spôsobuje obrovské straty pre krajinu. Okrem obrovskej migrácie a vnútorného presídľovania má za následok aj zníženie ekonomickej aktivity o viac ako 60 % (v porovnaní s rokom 2010). Problémy má aj zdravotníctvo, ktoré bojuje s nedostatkom materiálu, v dôsledku čoho sú obyvatelia ešte viac zraniteľní, a to najmä v čase pandémie COVID-19. Zhoršil sa prístup k základným potravinám a ľudia čelia

extrémnej chudobe. Hospodárska kríza v krajine a slabé vonkajšie vzťahy viedli k nedostatku pohonných hmôt a k silnému znehodnocovaniu meny (TWBG, 2021).

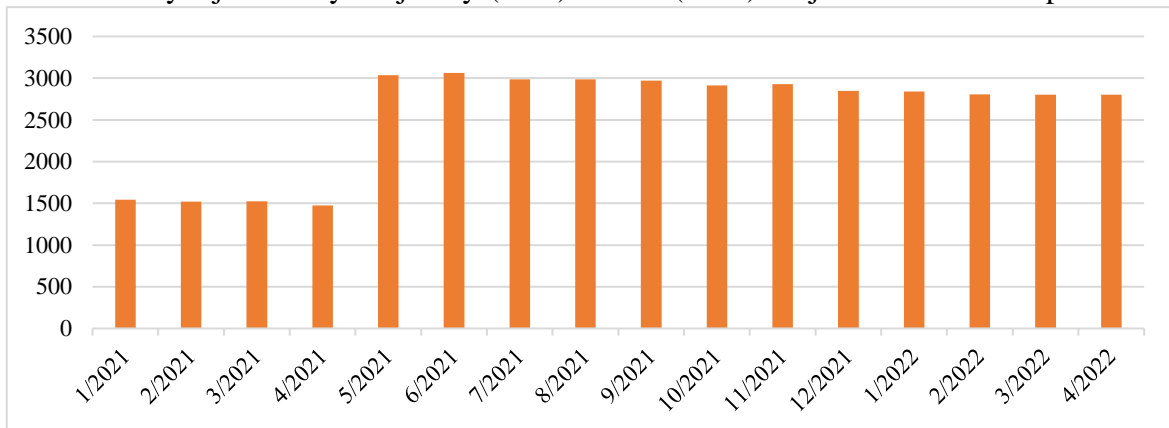
Graf č. 5: Vývoj kurzu sýrskej libry (SYP) k euru (EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa NBS. Dostupné na: https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/vybrane-cudzie-meny/vybrane-cudzie-meny-graf/_304/euro/_193/euro

Na grafe č. 5 vypracovanom podľa údajov z Národnej banky Slovenska môžeme vidieť postupný vývoj ceny sýrskej libry k euru. V roku 2010, pred konfliktom, sme za 1 EUR dostali približne 60 SYP. Počas uplynulých rokov kurz z dôvodu zmien na trhu niekoľkokrát prudko vzrástol. Prvý výraznejší skok bol v roku 2013, keď sa kury zmenil na 190 SYP/EUR. V roku 2016 to potom bolo približne 550 SYP/EUR. Ďalší rast pokračoval v roku 2020, keď sa kurz dostal až na sumu 1500 SYP/EUR. Údaje z mája 2021 ukazujú posledný veľký skok, a to až na 3 000 SYP/EUR. Takéto znehodnocovanie meny spôsobuje obrovské ťažkosti v krajine, pretože má vplyv na všetky oblasti v národnej ekonomike. Bude prevládať nedôvera vo finančný systém, dôjde k zdražovaniu potravín a nárastu nerovnomernosti medzi obyvateľmi (NBS, 2022).

Graf č. 6: Vývoj kurzu sýrskej libry (SYP) k euru (EUR) od januára 2021 do apríla 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa NBS. Dostupné na: https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/vybrane-cudzie-meny/vybrane-cudzie-meny-graf/_304/euro/_193/euro

Na grafe č. 6 môžeme vidieť vývoj kurzu v jednotlivých mesiacoch od januára 2021 keď bol kurz 1 544 SYP/EUR. K prudkému rastu, ktorý sme už spomínali, došlo v máji 2021, keď sa cena dostala na úroveň 3 037,35 SYP/EUR. Na tejto úrovni je cena momentálne relatívne stabilná, dochádza však zároveň k postupnému miernemu poklesu. Posledný údaj je z apríla 2022, keď sa cena dostala na úroveň 2 802,53 SYP/EUR (NBS, 2022).

Napriek devalvácii sýrskej libry udržiavala Centrálna banka Sýrie od júna 2020 svoju oficiálnu sadzbu na výške 1 250 SYP za USD. Tento kurz je určený pre banky, firmy a obyvateľov, čo má negatívny vplyv na Sýrčanov, ktorí sú závislí na remitenciách zo zahraničia. Krajina zároveň spravuje tri rôzne sadzby paralelne s tou na čiernom trhu. Druhá sadzba, ktorú spravuje, je vo výške 2 500 SYP za USD, a je určená pre medzinárodné mimovládne organizácie OSN. Túto preferenčnú sadzbu im poskytuje, aby si uvedené organizácie dokázali udržiavať chod. Tretí výmenný kurz 2 250 SYP za USD sa vzťahuje na poplatky pre mužov, ktorí platia za to, aby sa vyhli povinnej vojenskej službe. Takéto používanie rôznych kurzov má silný vplyv na obyvateľov, ktorí si v snahe zachovania životnej úrovne menia peniaze na čiernom trhu, čo má však za následok len ďalšiu devalváciu meny (US AID, 2021).

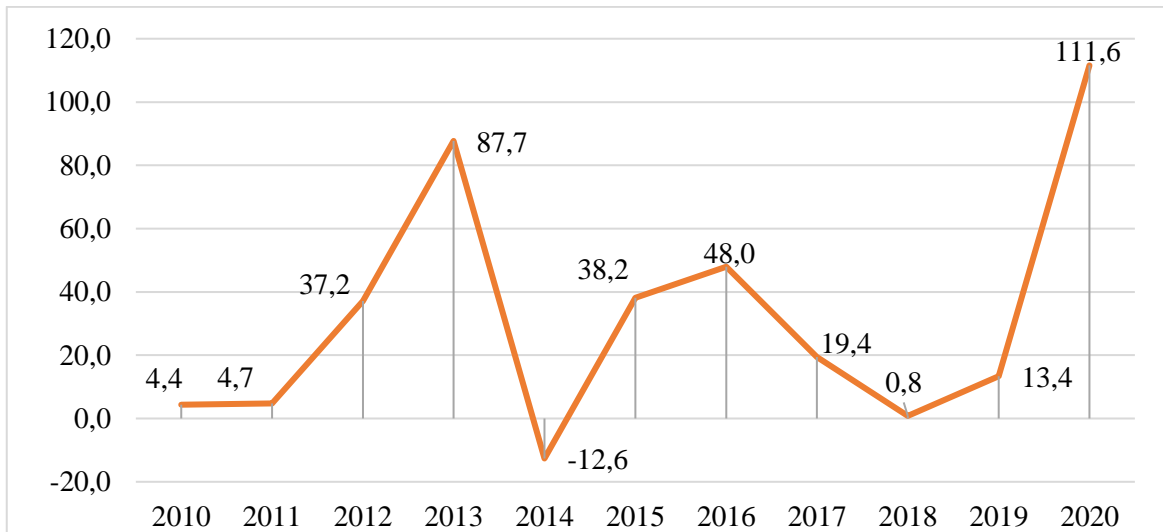
Sýrska vláda v reakcii na tieto kurzové pohyby prijala viaceré opatrenia. Okrem zásahu do kurzov ponúkaných bankami (spomínaný pevný výmenný kurz pre rôzne skupiny) znížila a racionalizovala zbytočné importy, zmenila niektoré zákony, ako napr. zákon o príspevkoch na vojenskú službu, a upravila niektoré poplatky (za pas, vstupné poplatky pre cudzincov a iné). Tiež prinútila obchodníkov platiť vysoké dane a licenčné poplatky v národnej mene. Zároveň sa všetky aktíva (nehnutelnosti, autá) môžu predávať len cez banky. Začiatkom roka 2022 zvýšil režim platy vládnym zamestnancom a dôchodcom a zároveň schválil rozpočet s výdavkami presahujúcimi 13,3 milióna sýrskych libier. Zvyšovanie plátov spôsobilo rast cien štátom dotovaných tovarov, čo bude mať za následok zvýšenie príjmov do štátnej pokladnice. Stabilita sýrskej libry bude preto naďalej závisieť od politických, ekonomických a bezpečnostných faktorov (JUSOOR, 2022).

1.2.3 Inflácia

Inflácia je jav, pri ktorom dochádza k všeobecnému rastu cien tovarov a služieb v krajine, čiže znižuje hodnotu meny v priebehu času. Vzhľadom na vysokú infláciu, ktorá je v Sýrii, je dôležité si pripomenúť, ako infláciu delíme z kvantitatívneho hľadiska. Ak sa

pohybuje na úrovni medzi 1 % – 9 %, nazývame ju miernou. Takáto inflácia je prirodzená, nepredstavuje veľké riziko pre trh, rast cien je predvídateľný a pomalý. Druhou kategóriou je cválajúca inflácia (10 % – 999 %), v prípade ktorej stráca verejnosť dôveru v peniaze, ľudia sa snažia skrátiť držbu peňazí na minimum, dochádza k narušeniu stability finančného systému. Môže mať vážne ekonomické následky. Najvyššou kategóriou je hyperinflácia (nad 1 000 %), pri ktorej dochádza k rozpadu ekonomického systému (Lysý, 2016).

Graf č. 7: Vývoj miery inflácie v Sýrii za roky 2010 – 2020 (v %)

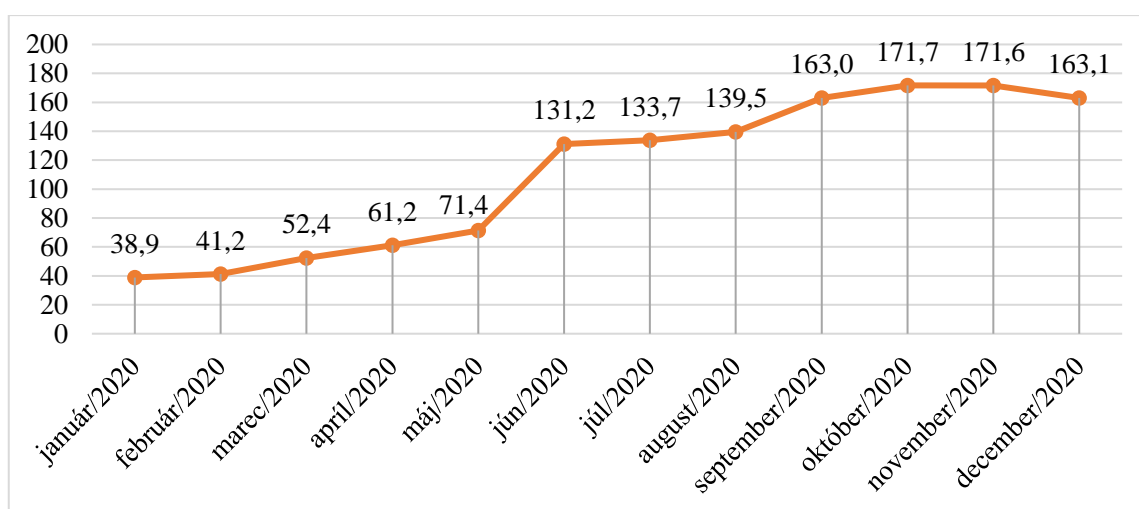
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Sýrskeho štatistického úradu. Dostupné na: <http://cbssyr.sy/>

Na grafe č. 7 môžeme vidieť, ako sa menila miera inflácie podľa dát oficiálneho štatistického úradu Sýrie. Percento je vypočítané ako priemer jednotlivých mesiacov v danom roku. Ešte v roku 2010 a 2011 dosahovala inflácia úroveň okolo 4,5 %. Občianska vojna a konflikt, ktorý v krajine vypukol, však spôsobili jej zvýšenie na úroveň 37,2 % v roku 2012. Následne v roku 2013 dosiahla úroveň 87,7 %. Okrem vojnového konfliktu museli obyvatelia Sýrie bojovať aj s prudko sa zhoršujúcou ekonomickou situáciou. V roku 2014 však došlo k opačnému javu – deflácií. Približne od mája do decembra sa hodnoty dostali do záporných čísel (až do výšky -31,1 %). Deflácia zvyšuje hodnotu peňazí, čiže je možné nakúpiť viac tovaru za ten istý objem peňazí. Vzhľadom na situáciu v krajine sa to nedá považovať za pozitívne, pretože trh sa pri takýchto výkyvoch nestíha prispôbovať. Dochádza k väčšej neistote a spotrebitelia strácajú prehľad o tom, ako správne reagovať. V januári 2015 vyskočila inflácia na 23,7 %, a pritom ešte v decembri bola v krajine deflácia na úrovni -12,6 %. Priemer inflácie za rok 2015 dosiahol úroveň 38,2 %. Po roku 2016 sa celková situácia v Sýrii začala zlepšovať. Trh sa v nasledujúcich rokoch mierne zotavoval. Spolu s tým klesla inflácia na úroveň 0,8 % v roku 2018. Počas tohoto roka sa ekonomická

situácia v krajine upokojila najviac od začiatku konfliktu. Od roku 2019, keď inflácia dosiahla úroveň 13,4 % sa však krajina opäť dostala do ekonomických problémov (CBS, 2021).

Rok 2020 je rokom, keď svet zasiahla pandémia ochorenia COVID-19. To malo výrazný vplyv na sýrsky trh. Od marca 2020 spomalila pandémia rast na celom svete, v Sýrii to spôsobilo ďalší rast inflácie. Na grafe č. 8 môžeme vidieť rast inflácie aj po začatí pandémie COVID-19 v roku 2020. V októbri sa vyšplhala až na úroveň 171,7 %, čo je najvyššia hodnota, na akú sa táto krajine kedy dostala.

Graf č. 8: Vývoj miery inflácie v percentách v jednotlivých mesiacoch roku 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Sýrskeho štatistického úradu. Dostupné na: <http://cbssyr.sy/index.htm>

Z dôvodu vysokej inflácie a znehodnocovaniu meny musela Centrálna banka Sýrie zaviesť novú bankovku 5 000 SYP. Táto bankovka je viac ako dvojnásobkom predchádzajúcej najvyššej bankovky 2 000 SYP. Na severozápade krajiny sa ako alternatíva k sýrskej libre používa turecká líra, ktorá sa v krajine najčastejšie používala na nákup základného tovaru nevyhnutného na prežitie. Situáciu tam tiež komplikuje aj skutočnosť, že hodnota tureckej líry voči doláru tiež rýchlo slabne. Prepojenosť sýrskej a tureckej meny a libanonská menová kríza spôsobujú komplikácie aj v Sýrii (US AID, 2021).

Podľa Fitch Solutions sa v roku 2021 inflácia dostala na úroveň 150 %. Na rok 2022 sa odhaduje, že priemerná inflácia sa dostane na úroveň 130 %, čo by znamenalo mierny pokles oproti predchádzajúcemu roku (Fitch Solutions, 2022).

Vývoj, a najmä vplyv inflácie sleduje aj Svetový potravinový program (WFP) organizácie OSN, ktorý sa zaoberá potravinovou bezpečnosťou. V roku 2022 vydali krátku

správu o zmene cien v spotrebnom koši základných potravín. Vo februári 2022 sa celoštátna priemerná cena štandardného referenčného potravinového koša zvýšila v porovnaní s januárom o 2 %. V tomto prípade ide už o šiesty po sebe idúci mesiac, keď sa zaznamenala jeho najvyššia cena od začiatku monitorovania v roku 2013, čo je o 34 % viac ako v auguste 2021 (a o 71 % viac ako vo februári 2021). V tomto koši sa nachádza 28 komodít, z nich 20 predstavujú základné potraviny, v prípade ktorých sa cena v porovnaní so septembrom 2021 zvýšila o 25,1 %. Najvyšší rast bol zaznamenaný v oblasti Damasku, najnižší v Idlebe, Tartuse a Hame. V krajine sa vláda snaží zmierniť dopady ekonomickej situácie dotovaním týchto komodít pre najviac zasiahnuté domácnosti. Vo februári 2022 však zmenila kritériá, ktoré tieto domácnosti na dotáciu oprávňovali. Táto zmena sa dotkla 600 000 domácností, čo predstavuje okolo 15 % všetkých domácností, ktoré už nebudú mať na túto podporu nárok (WFP, 2022).

Kurzové zmeny a inflácia mali vplyv aj ceny na kľúčové tovary potrebné pri boji s pandemiou COVID-19. Medzi januárom a februárom 2022 narástli ceny mydiel o 3 % a dezinfekčných gélov o 4 %. Tieto zmeny sa môžu zdať na prvý pohľad nevýznamné, avšak keď porovnáme ceny oproti februáru 2020, došlo k nárastu cien mydiel o 365 %, dezinfekčných gélov o 423 %, gumových rukavíc o 1 086 %, alkoholového dezinfekčného spreju o 556 % a chirurgických masiek o 401 %. Okrem nárastu cien základných potravín a zdravotníckych pomôcok došlo k zvyšovaniu cien aj pohonných hmôt. Cena nafty sa na začiatku roka 2022 zvýšila o 173 % oproti predchádzajúcemu roku. Cena butánového plynu stúpla o 279 %. Pokles cien týchto komodít sa vzhľadom na aktuálnu situáciu zatiaľ nedá očakávať (WFP, 2022).

1.2.4 Nezamestnanosť

Sýrsky štatistický úrad naposledy vydal správu v roku 2020, v ktorej sa nachádzajú údaje o nezamestnanosti do roku 2019. Problém so zberom dát má krajina dlhodobo. V niektorých oblastiach nebolo možné získať informácie (napr. Deir-ez-Zor, Al-Rakka, Idleb a iné). Nasledujúce čísla v tabuľke sú preto sčasti robené odhadmi.

Tabuľka č. 3: Miera nezamestnanosti Sýrie v rokoch 2014 – 2019 (v %)

Rok:	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nezamestnanosť	44,5	48,4	36,1	32,6	30,3	31,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Sýrskeho štatistického úradu. Dostupné na: <http://cbssyr.sy/index.htm>

V tabuľke č. 3 môžeme vidieť, že sa nezamestnanosť Sýrie pohybuje vo vysokých číslach. Avšak kým v roku 2015 bola vo výške 48,4 %, do roku 2019 sa postupne dostala na úroveň 31,2 %. Situácia sa teda mierne zlepšovala až do vypuknutia pandémie v roku 2020.

Podľa MZVaEZ je miera nezamestnanosti v roku 2020 už na úrovni 60 %. Približne 30 % pracujúcich je vo verejnom sektore. 70 % populácie má príjem menej ako 100 USD mesačne, s tým že priemerná mzda je približne 50 USD mesačne. V krajine rastie chudoba, dochádza k zdražovaniu základných potravín a stúpa najmä nezamestnanosť mladých, čo je veľkým problémom. 83 % populácie žije v chudobe a 65 % dokonca v extrémnej chudobe (MZVaEZ, 2021).

Vzhľadom na vysokú nezamestnanosť, dochádza k poškodzovaniu celej generácie, ktorá prichádza o možnosti vlastného rastu. V roku 2015 sa odhadovalo, že nezamestnanosť mladých ľudí bola na úrovni 78 %. Najmenej 1,75 milióna detí bolo nútených opustiť školu. V roku 2017 nefungovalo približne 43 % vzdelávacích inštitúcií, 14 % škôl bolo poškodených alebo zničených. Momentálne je vysoký počet stredných a základných škôl nedostupných (približne 76 %). Stav učiteľov vo vzdelávacom systéme je tiež veľmi nízky, odhaduje sa že aktívna je menej ako polovica z predvojnového obdobia. V súvislosti so zlou ekonomickou situáciou, zhoršujúcou sa infláciou a slabnúcou menou, stále viac študentov opúšťa školy s cieľom pracovať a zabezpečiť tak dodatočný príjem pre rodinu. Pandémia ochorenia COVID-19 situáciu niekoľkonásobne zhoršuje a vzhľadom na stav krajiny, nie je možné vyučovanie presunúť do online priestoru. V roku 2020 približne 2,45 milióna detí opustilo školy (15 % nárast oproti roku 2019). Zároveň 95 % všetkých školopovinných detí žije v oblastiach, kde boli podmienky vzdelávania hodnotené ako katastrofálne (US AID, 2021).

1.2.5 Analýza teritória z pohľadu medzinárodnej logistiky

Svetový potravinový program (WFP) v roku 2013 aktivoval logistický klaster, s úmyslom zefektívniť koordináciu medzi humanitárnou pomocou, ale aj zlepšiť logistické služby všeobecne. Bezpečnosť prepravy je v aktuálnej situácii najväčšou výzvou pre medzinárodné organizácie, ktoré pôsobia v regióne. Tento logistický klaster identifikoval najväčšie logistické medzery, pokiaľ ide o humanitárnu pomoc v regióne. Nižšie uvádzame vybrané problémy (WFP, 2021).

- potreba konsolidovanej koordinácie logistiky, spoločných skladovacích zariadení a výmena informácií, ako aj zvýšenie efektívnosti
- obmedzenia pohybu v krajine (hlavne pre humanitárny náklad)
- rastúca potreba iniciatív zameraných na posilnenie logistických kapacít, najmä medzi vnútroštátnymi aktérmi v Sýrii
- potreba leteckej nákladnej dopravy na severovýchod krajiny na podporu boja proti ochoreniu COVID-19

Svetová banka vytvorila *Index logistickej výkonnosti (LPI)*, vďaka ktorému sa dá merať výkonnosť v rámci logistického dodávateľského reťazca. Spoľahlivosť logistiky je pre fungovanie medzinárodného obchodu nevyhnutná a jej správne fungovanie prináša mnohé benefity. Možnosť pripojiť sa na globálnu logistickú sieť závisí od infraštruktúry krajiny a stavu trhu so službami a tovarmi. Posledná správa vyšla v roku 2019 a hodnotí sa v nej výkonnosť krajín za roky 2012 až 2018. Zahŕňa 167 krajín, ktorým tento index pomáha identifikovať výzvy a príležitosti v logistike. Sýria sa nachádza na 163. mieste. Maximálne skóre ktoré krajina môže dosiahnuť je 5 (TWBG, 2019).

Tabuľka č. 4: Index logistickej výkonnosti pre Sýriu za rok 2018

Kategória:	Skóre (0 - 5)	Poradie
Kvalita infraštruktúry	2,12	143.
Kvalita logistických služieb	2,00	165.
Medzinárodné zásielky	2,09	166.
Colné konanie	1,70	167.
Doručenie zásielok na čas	2,50	157.
Sledovanie zásielok	2,10	146.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Svetovej banky, 2019

Infraštruktúra v krajine je výrazne ovplyvnená desaťročným konfliktom, dôsledku ktorého nebolo v roku 2019 funkčných 50 % kanalizačných systémov, 70 % odpadových vôd nebolo čistených. Poškodená bola aj vodohospodárska infraštruktúra (26 %), studne (51 %), vodárenské veže/cisterny (23 %), čerpacie stanice (9 %). Rok 2020 priniesol aj výrazný nedostatok paliva, ktorý sa zintenzívnil počas zimy, keď sú vyššie nároky na vykurovanie. Sýria naďalej trpí nespoľahlivosťou elektrickej siete, plne funkčnej je menej ako 10 % infraštruktúry. Prístup na internet má len približne 47 % obyvateľstva (US AID, 2021).

V krajine je momentálne aj palivová kríza, ktorá je spôsobená neschopnosťou krajiny pokryť dopyt. Kedysi sebestačná krajina, ktorá exportovala ropu, ju dnes musí dovážať. Na týchto externých dodávkach je závislá. Po vypuknutí pandémie dochádzalo v krajinách k uzatváraniu hraníc a meškaniu dodávok. Na tieto dodávky majú vplyv aj americké a európske sankcie. Nedostatočná ponuka viedla k nárastom cien rafinovaného petroleja a bežných palív, ako je benzín a nafta (US AID, 2021).

1.3 Vývoj zahraničného obchodu Sýrie

Sýrska ekonomika je regulovaná štátom, vďaka čomu je málo flexibilná. Chýba transparentnosť systému a základné inštitúcie voľného trhu. To ma za následok jej veľmi nízku konkurencieschopnosť na regionálnom trhu, ale aj na tom globálnom. Už pred vypuknutím konfliktu potrebovala Sýria komplexné reformy a liberalizáciu trhu. Po vypuknutí konfliktu v podstate neexistuje priestor na dlhodobé záujmy krajiny a riešenia sa musia prijímať len krátkodobé. Toto všetko poznačilo zahraničný obchod, ktorý má klesajúcu tendenciu a jeho vývoj sa budeme venovať teraz. V nasledujúcej tabuľke je možné tento objem obchodu a jeho vývoj vidieť.

Tabuľka č. 5: Zahraničný obchod Sýrie a jeho vývoj v rokoch 2010 – 2020 (v mil. EUR)

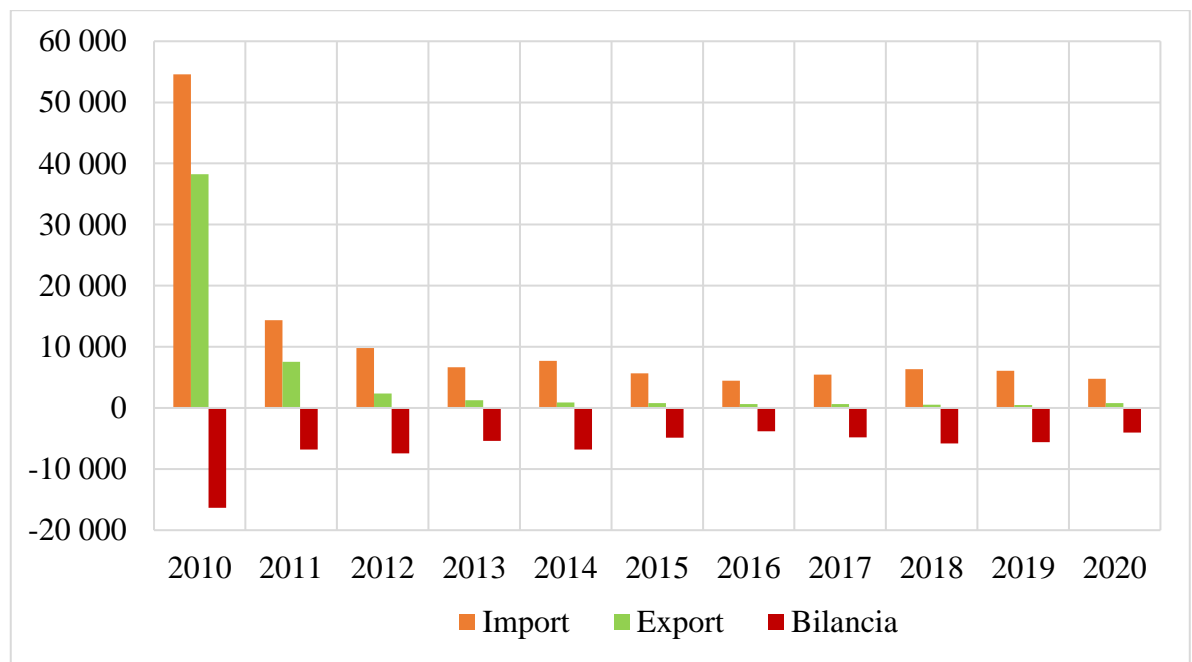
Rok	Objem obchodu	Export	Rast exportu (v %)	Import	Rast importu (v %)	Saldo
2010	92 821	38 241	-	54 580	-	-16 339
2011	21 910	7 552	-80.3	14 357	-73.7	-6 805
2012	12 175	2 381	-68.5	9 794	-31.8	-7 413
2013	7 947	1 287	-46.0	6 661	-32.0	-5 374
2014	8 568	875	-32.0	7 693	15.5	-6 818
2015	6 455	799	-8.7	5 655	-26.5	-4 856
2016	5 101	644	-19.4	4 457	-21.2	-3 813
2017	6 077	630	-2.2	5 447	22.2	-4 817
2018	6 894	543	-13.8	6 351	16.6	-5 807
2019	6 559	481	-11.5	6 078	-4.3	-5 597
2020	5 585	792	64.6	4 793	-21.1	-4 002

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Európskej komisie. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

V roku 2010 bol celkový obchod Sýrie približne 92 871 mil. EUR, z čoho export tvoril 54 580 mil. EUR, a import 38 241 mil. EUR. V roku 2011 poklesol celkový obchod o 76,4 % a klesol na úroveň 21 910 mil. EUR. Import poklesol o 73,7 % a export poklesol o 80,3 %. V týchto číslach môžeme vidieť reálny šok, ktorý sýrska ekonomika utrpela. Pokles pokračoval aj v nasledujúcich rokoch, keď k zlepšeniu situácie došlo len výnimočne (Európska komisia, 2021).

Okrem iného môžeme v tabuľke č. 5 vidieť situáciu z roku 2020, keď objem obchodu tvoril už len 5 585 mil. EUR, čo je len zlomok objemu z roku 2010. Pozitívnu správou pre Sýriu môže byť menšie zlepšenie situácie a mierny nárast exportu a zároveň zníženie importu. V dôsledku pandémie a pretrvávajúceho konfliktu sa však v najbližších rokoch nedá očakávať výrazné zlepšenie. Saldo obchodnej bilancie je po celú dobu konfliktu záporné, čiže Sýria viac dováža ako vyváža. V nasledujúcom grafe je možné vidieť klesajúcu tendenciu importu aj exportu a platobnú bilanciu.

Graf č. 9: Vývoj exportu, importu a platobnej bilancie Sýrie v 2010 – 2020 (v mil. EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

1.3.1 Teritoriálna štruktúra

Sýria v roku 2020 uskutočnila celkový obchod v objeme približne 5 585 mil. EUR a z toho najvýznamnejším partnerom boli krajiny Európskej únie, kde ich obchod dokopy

tvoril objem 489 mil. EUR. Pred vojnou mal celkový obchod hodnotu 7,18 mld. EUR a podiel na Sýrskom obchode bol 22,5 %. Európska únia je však stále aj napriek sankciám, ktoré na Sýriu uvalila, jej najväčším obchodným partnerom. V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť zoznam všetkých významných obchodných partnerov Sýrie za rok 2020 a ich podiel na celkovom obchode krajiny.

Tabuľka č. 6: Najvýznamnejší obchodní partneri Sýrie v roku 2020

Partner		Objem v mil. EUR	Podiel v %
1.	EÚ27	489	8,8
2.	Čína	413	7,4
3.	Ukrajina	325	5,8
4.	Libanon	295	5,3
5.	Rusko	259	4,6
6.	Spojené Arabské Emiráty	179	3,2
7.	Egypt	170	3,0
8.	Argentína	144	2,6
9.	India	103	1,8
10.	Južná Kórea	94	1,7

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie, 2021. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

Ako môžeme vidieť v tabuľke č. 6, okrem Európskej únie, ktorá bola v roku 2020 najvýznamnejším obchodným partnerom s podielom 8,8 %, sa na celkovom obchode najviac podieľala Čína, s podielom 7,4 % a objemom 412 miliónov EUR. Na tretie miesto sa dostala Ukrajina s objemom 325 mil. EUR (5,8 %). Potom nasledovali Libanon (5,3 %), Rusko (4,6 %), Spojené Arabské Emiráty (3,2 %), Egypt (3 %), Argentína (2,6 %), India (1,8%) a Južná Kórea (1,7 %).

Podrobnejšie rozdelenie obchodnej spolupráce podľa importu a exportu môžeme vidieť v tabuľke č. 7. Najväčším exportným partnerom Sýrie za rok 2020 je Libanon (25,3 %) po ktorom nasleduje Saudská Arábia (11 %), Európska únia (9,4 %), Irak (8,8 %) a Spojené arabské emiráty (7,8 %). V rámci importu tak sú najväčšími partnermi Sýrie Európska únia (8,6 %), Čína (8,6 %), Ukrajina (6,8 %), Rusko (5,4 %) a Argentína (3 %) (Európska komisia, 2021).

Tabuľka č. 7: Najvýznamnejší obchodní partneri v importe a exporte Sýrie v roku 2020 (hodnota v mil. EUR)

IMPORT		Hodnota	Podiel	EXPORT		Hodnota	Podiel
Svet		4 793	100	Svet		792	100
1.	EÚ27	415	8,6	1.	Libanon	200	25,3
2.	Čína	412	8,6	2.	Saudská Arábia	87	11,0
3.	Ukrajina	325	6,8	3.	EÚ27	74	9,4
4.	Rusko	257	5,4	4.	Irak	70	8,8
5.	Argentína	144	3,0	5.	SAE	62	7,8
6.	Egypt	133	2,8	6.	Egypt	36	4,6
7.	SAE	117	2,4	7.	Jordánsko	31	3,9
8.	Libanon	95	2,0	8.	Kuvajt	20	2,6
9.	Južná Kórea	94	2,0	9.	Irán	11	1,4
10.	India	92	1,9	10.	India	10	1,3

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie, 2021. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

1.3.2 Komoditná štruktúra

V tejto podkapitole sme spracovali kompletný prehľad komoditnej štruktúry za rok 2020 v miliónoch EUR, a to zvlášť pre export a pre import. V oboch prípadoch došlo k poklesu objemu obchodovania takmer vo všetkých komoditách. V tabuľke č. 8 vidíme, že v roku 2020 sa najviac exportovali živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia, ktoré tvorili 13,33 % exportu. Konkrétne je najvýznamnejšou komoditou exportu panenský olivový olej, ktorý podľa HS6 za rok 2020 tvoril až 18,7 % celkového exportu. Ten sa exportuje najmä do Turecka a Saudskej Arábie. Na druhom mieste nachádza kmín, ktorý tvoril 5,84 % exportu a potom pistácie s 4,85 %. Ovocie a orechy, jedlá kôra z citrusových plodov alebo melónov tvorili 12,80 % celkového exportu a káva, čaj, maté a koreniny tvorili 11,35 %.

Drvivú väčšinu Sýrskeho exportu tvoria teda rôzne poľnohospodárske produkty, najmä rastlinného a živočíšneho pôvodu. Na porovnanie v roku 2010, takmer 60 % celkového exportu tvorili minerálne produkty a to najmä ropa, ktorá tvorila cca 45 % celkového exportu (veľká časť práve do EÚ). V roku 2020 sa už ropa neexportovala vôbec.

Tabuľka č. 8: Najvýznamnejšie komodity exportu podľa HS2 v roku 2020

Miesto	HS2	Názov komodity	Hodnota tovaru v r. 2020 (v mil. EUR)	Podiel na celkovom exporte krajiny (%)
1.	15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia	101,1	13,33
2.	08	Ovocie a orechy, jedlá kôra z citrusových plodov alebo melónov	97,1	12,80
3.	09	Káva, čaj, maté a koreniny	86,1	11,35
4.	07	Zelenina a niektoré korene a hľuzy	81,8	10,79
5.	10	Obilniny	79,4	10,47
6.	52	Bavlna	35,2	4,64
7.	20	Prípravky zo zeleniny, ovocia, orechov alebo iných častí rastlín	32,8	4,33
8.	25	Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement	25,6	3,38
9.	12	Olejnaté semená a olejnaté plody	17,2	2,27
10.	34	Mydlo, organické povrchovo aktívne látky, pracie prípravky, lubrikačné prípravky	14,5	1,91

Zdroj: Vlastné spracovanie ITC Trade Map, 2022

Sýria najviac importuje v kategórii komodity inde nešpecifikované, v hodnote 322,4 mil. EUR, ktoré tvorili 8,86 % celkového importu. Druhý najvyšší podiel majú plasty a výrobky z nich, ktoré si pre sama nevie vyrobiť v hodnote 202,7 mil. EUR. Nasledujú stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti v hodnote 179,8 mil. EUR. Potom sú to nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie v hodnote 177,1 mil. EUR. Sýria kvôli vojne prišla o mnohé strategické miesta, ako sú rafinérie a podobne. Krajina pred konfliktom bola takmer čistým vývozcom týchto látok. Na ďalšie miesta sa potom dostali káva, čaj, maté a korenie (153 mil. EUR), elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia (145,5 mil. EUR), obilniny (123,2 mil. EUR) a živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia (119,3 mil. EUR) (ITC Trade Map, 2022).

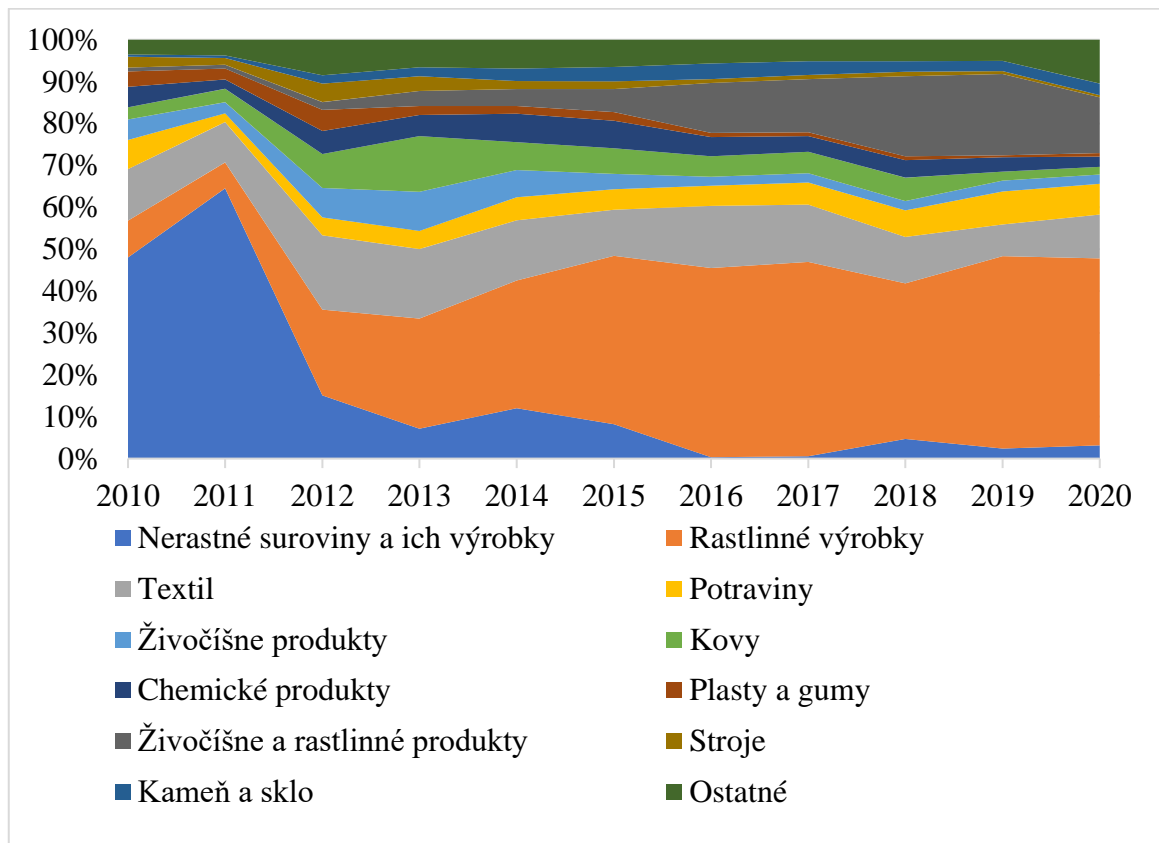
Tabuľka č. 9: Najvýznamnejšie komodity importu podľa HS2 v roku 2020 (mil. EUR)

Miesto	HS2	Názov komodity	Hodnota tovaru v r. 2020 (v mil. EUR)	Podiel na celkovom importe krajiny (%)
1.	99	Komodity inde nešpecifikované	322,4	8,86
2.	39	Plasty a výrobky z nich	202,7	5,57
3.	84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti	179,8	4,94
4.	27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie	177,1	4,87
5.	09	Káva, čaj, maté a korenie	153,0	4,20
6.	85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia	145,5	4,00
7.	10	Obilniny	123,2	3,38
8.	15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia	119,3	3,28
9.	07	Jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy	118,1	3,24
10.	72	Železo a oceľ	116,1	3,19

Zdroj: Vlastné spracovanie ITC Trade Map, 2022

Vo vývoji tovarovej štruktúry na grafe č. 10 môžeme vidieť, ako sa od začiatku konfliktu menil export v jednotlivých kategóriách. Ako sme už uviedli, od roku 2010 je vidieť, ako dochádzalo k presunu od ťažby nerastných surovín (ktoré vtedy tvorili okolo 50 % produkcie) k poľnohospodárstvu (okolo 10 % produkcie). Aj z dôvodu sankcií a zničenej infraštruktúry nie je už ťažba, a to najmä ropy, ani možná. Krajina bola kedysi, pokiaľ ide o ťažbu a spracovanie nerastných surovín, sebestačná. Export ropy tvoril podstatnú časť príjmov do rozpočtu. Dnes musí túto surovinu dovážať pre vlastnú spotrebu. Ťažba nerastných surovín a ich spracovanie v roku 2020 tvorili okolo 3 % z celkovej produkcie krajiny, zatiaľ čo poľnohospodárstvo sa dostalo na úroveň viac ako 40 %.

Graf č. 10: Vývoj komoditnej štruktúry exportu Sýrie v rokoch 2010 – 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa The Observatory of Economic Complexity. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/syr?depthSelector1=HS2Depth&depthSelector2=HS2Depth&yearSelector1=exportGrowthYear25>

HDP je v Sýrii tvorené najmä službami, ktoré ho tvoria vo výške okolo 55 %, po nich najväčšiu časť tvorí poľnohospodárstvo s 20 % a na záver priemysel s podielom 19 %. Pred konfliktom bola podstatná časť HDP tvorená ťažbou ropy ale aj cestovným ruchom. Oba zdroje príjmu pre krajinu sú však takmer úplne pozastavené. Ropa sa vo veľkom množstve dovážala aj do EÚ, avšak teraz kvôli sankciám zo strany EÚ, ku ktorým sa dostaneme v inej časti práci, do EÚ nevyváža (MZVaEZ, 2021).

Priemysel v Sýrii bol pred konfliktom rôznorodý, bol tu rozvinutý chemický, ropný, strojársky, banícky, stavebný, transportný, telekomunikačný, ale aj finančný priemysel. Všetky sú však v dôsledku občianskej vojny vo veľmi zlom stave. Takmer na celom území sa priemysel v dôsledku stále hroziaceho nebezpečenstva zastavil. Jediné oblasti, ktoré nezaznamenali až tak veľké straty sú oblasti Damask, Lattakia a prístavné mesto Tartous, kde ekonomika stále funguje. Krajina bola kedysi sebestačná a nebola závislá na importe. Po roku 2011 sa však všetko zmenilo a dnes je napríklad v porovnaní s rokom 2010 výroba elektrickej energie na úrovni 30 %, ťažba roby len 3,5 %, poľnohospodárstvo

30 %, výroba liekov a farmaceutík na 16 %. Sebestačnosť, rozvitosť priemyslu a ekonomiky, ktorú krajina pred rokom 2011 mala, dnes už v podstate neexistuje.

Aktuálny stav krajiny má za následok návrat k **poľnohospodárstvu**, ktoré je teraz pre krajinu kľúčové. Mnoho obyvateľov sa v ňom zamestnáva už len z potreby zabezpečiť si základné potreby. Občianska vojna však zničila mnoho územia, ktoré sa kedysi využívalo na pestovanie plodín. Krajina stratila aj v tomto sektore sebestačnosť a je teraz závislá na dovoze týchto produktov. Smutným paradoxom je to, že vďaka obrovskej migrácii obyvateľstva do zahraničia, má v podstate vláda menšie finančné výdavky na potravinovú pomoc.

Najviac rozvinutým sektorom v krajine sú **služby** ktoré tvoria 55 % HDP. Turizmus pred vojnou tvoril okolo 12 % a mal stúpajúcu tendenciu. Dnes je už turizmus v dôsledku občianskej vojny ale aj pandémie COVID-19 pre krajinu takmer nemožný (MZVaEZ, 2021).

V roku 2021 je predpoklad, že **vládne výdavky** klesnú o 85 %, pretože sa plánuje zníženie sociálnej podpory, platov a dotácií. Pri súčasnej hodnote sýrskej libry povedie nízka výška sociálnych dávok k zvýšeniu nákladov na život o 65 %. Odhaduje sa, že situácia sa bude ešte zhoršovať, ak sa bude domáca mena naďalej znehodnocovať (US AID, 2021).

1.5 Investičné prostredie v Sýrii

Vzhľadom na prebiehajúci konflikt a aktuálnu ekonomickú situáciu v krajine, je zrejmé, že investičné prostredie v krajine nie je veľmi aktívne. Komplikovanú situáciu ešte zhoršuje pandémia ochorenia COVID-19, ktorá vypukla v roku 2020. Zmapovať aktuálnu situáciu priamych zahraničných investícií (PZI) nie je jednoduché. Svetová banka publikovala posledné dáta v roku 2011, keď celkové PZI, ktoré do krajiny prišli, tvorili približne 800 miliónov USD. Rok predtým, ktorý sa dá považovať za rok začatia konfliktu, prišlo do krajiny takmer 1,5 miliárd USD, čo je takmer dvojnásobok stavu z roku 2011. Najviac PZI prišlo v roku 2009, keď sa ich výška vyšplhala na viac ako 2,5 miliárd USD. Od roku 2001 bol potenciál krajiny na rast oveľa väčší. PZI od tohoto obdobia pomaly rástli každý rok až v roku 2009 dosiahli už spomínaný vrchol. Pokiaľ ide o investície odchádzajúce zo Sýrie, Svetová banka zaznamenala do roku 2010 nulové investície. Od roku 2011 žiadne dáta neposkytuje (TWBG, 2022).

Podľa Sýrskeho konzultačného úradu pre rozvoj a investície (Syrian Consulting Bureau for Development and Investment) sa od začiatku krízy PZI takmer zastavili. Zároveň

tieto investície nikdy nepredstavovali pre sýrsku ekonomiku takú významnú zložku. Po začatí konfliktu sa našlo pár investícií, ktoré do krajiny prišli. Pochádzali najmä z Iránu a Ruska. Tri desaťročia pred krízou však do Sýrie prichádzali aj investície zo západných krajín. Boli to najmä spoločnosti, ktoré investovali do ropného a plynárenského sektora. Ostatné investície prichádzali od sýrskych občanov žijúcich v zahraničí alebo od spoločností z Perzského zálivu. Tie prichádzali najmä do výrobného, realitného a finančného sektora. Spomedzi nadnárodných investorov mali spoločnosti záujem vstupovať len do ropného a plynárenského sektora. Tieto sektory sú orientované najmä na export, preto týmto vstupom na trh prispeli k príjmom do štátneho rozpočtu, ale nie veľmi k tvorbe pracovných miest. V roku 2010, keď PZI tvorili približne 1,5 mld. USD, bolo 87 % z týchto investícií práve v ropnom a plynárenskom priemysle (SCB, 2016).

Po vypuknutí konfliktu v roku 2009 zaznamenala Sýria prudký pokles prichádzajúcich investícií. Svet strácal záujem investovať do krajiny, ktorá prinášala toľké riziká. Politická nestabilita, občianska vojna a ekonomický úpadok odrádzajú krajinu, spoločnosti aj jednotlivcov od toho, aby investovali v Sýrii. Prípadný záujem komplikujú aj ekonomické sankcie, ktoré sú na Sýriu uvalené zo strany Európskej únie ale aj USA. Je veľmi nepravdepodobné, že priame zahraničné investície začnú viac prúdiť do Sýrie, kým nebude stabilita v krajine obnovená. Zároveň by mali začať byť aktívne lokálne investície v rámci krajiny. Zahraničný kapitál by však mohol prichádzať aj ako kapitál na účasť na projektoch obnovy alebo ako oficiálna rozvojová pomoc OECD (ODA), ktorá sa zameriava na hospodársky rozvoj a dobré životné podmienky rozvojových krajín.

Proces obnovy a rekonštrukcie bude krajinu stáť podľa predbežných odhadov 300 až 400 miliárd USD a bude trvať minimálne desať rokov. Obnova bude závisieť od politického výsledku konfliktu. V Ženeve sa v súčasnosti stretáva ústavný výbor pod vedením Sýrie, aby vypracoval ústavu, ktorá by mala pripraviť pôdu pre politický prechod na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 2254 z decembra 2017. Zatiaľ nie je jasné, ako celá situácia dopadne. Západ nie je ochotný poskytovať financie, kým nedôjde k zmysluplnej politickej dohode. Financovanie zo strany Ruska a Iránu stále podlieha americkým sankciám. Tieto krajiny však budú schopné financovať len malý zlomok toho, čo bude potrebné na rekonštrukciu krajiny (SCB, 2019).

1.5.1 Remitencie

Remitencie sú finančné prostriedky, ktoré migranti posielajú naspäť do krajiny pôvodu. Sú dôležitou súčasťou príjmov pre obyvateľov rozvojových krajín. Na remitencie sa spoliehajú milióny Sýrčanov, no podľa odhadov sa však ich objem v roku 2020 znížil na polovicu. Z pôvodných 1,6 miliárd USD za rok 2019 na 800 miliónov USD v roku 2020. Tento obrovský pokles bol spôsobený celkovým globálnym hospodárskym poklesom vo svete spôsobený ochorením COVID-19. Odhady z roku 2018 tvrdili, že prichádzajúce remitencie boli o 36 % vyššie, ako celkové mzdy v Sýrii. Žiaľ v dôsledku pandémie bol trh práce silno zasiahnutý aj v krajinách odkiaľ tieto remitencie prichádzali (najmä Saudská Arábia, Libanon, Jordánsko a Turecko), čo malo za následok 50 % pokles v rokoch 2019 a 2020 oproti roku 2017. Tento pokles bude mať veľký dopad na 90 % Sýrčanov, ktorí už teraz žijú na pokraji chudoby (US AID, 2021).

Tabuľka č. 10: Prichádzajúce remitencie ako podiel na HDP vo vybraných rokoch (v %)

Rok:	2011	2012	2015	2016	2017	2018	2019	2020
% z HDP:	2,27	2,93	6,44	9,54	15,32	13,44	12,95	5,60

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát UNCTADSTAT, 2022

Dôležitosť remitencií môžeme vidieť v tabuľke č. 10. Kým v roku 2011 tvorili len 2,27 % HDP, v roku 2017 to bolo už 15,32 %. Ešte rok pred pandemiou to bolo 12,95 %. Z týchto čísel si môžeme vyvodit' závery že tieto príjmy tvoria podstatnú časť HDP. Krajina je vo veľkej miere závislá na prísune týchto financií zo zahraničia. V roku keď vypukla pandémia, 2020, tvorili remitencie už len približne 5,6 % z celkového HDP krajiny.

1.5.2 Záujmy Číny o investície v Sýrii

Čína zrejme bude v rekonštrukcii Sýrie hrať dôležitú úlohu. Ako druhá najväčšia ekonomika na svete, má čoraz väčší vplyv na krajiny Blízkeho východu. Čínska vláda spolu s Ruskom vetovala osem rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN medzi rokmi 2011 a 2019, ktoré boli namierené proti režimu Bašára al-Assada. Súčasne pokračovala aj v obchodovaní s touto krajinou, a to aj po jej medzinárodnej izolácii (Burton, 2021).

Celkový obrat čínskych firiem v Sýrii medzi rokmi 2000 a 2010 bol približne 862,3 milióna USD. Následne v rokoch 2011 až 2017 táto suma klesla na 226,3 milióna USD. Čínske priame zahraničné investície do Sýrie boli v roku 2010 vo výške 16,6 mil.

USD, v roku 2013 táto suma klesla na 6,4 mil. USD a v roku 2017 sa zvýšili na 10,3 mil. USD (Daher, 2018).

Za jednu z dôležitých iniciatív Číny môžeme považovať iniciatívu tzv. Belt and Road Initiative (známu aj ako „One belt, one road“ – OBOR). Tá využíva predchádzajúce stratégie prepájania krajín budovaním infraštruktúry a potrebných článkov na zlepšenie svojej obchodnej pozície vo svete. O túto iniciatívu majú mnohé krajiny záujem, pretože Čína v rámci projektov poskytuje financovanie a pôžičky. Iným dôvodom, pre ktorý majú krajiny záujem, je aj skutočnosť, že Čína nepožaduje toľko podmienok ako napríklad Svetová banka (Burton, 2021).

V roku 2016 Čína zverejnila dokument Arab Policy Paper – v ktorom popisuje svoje záujmy a ciele v regióne Blízkeho východu. Tento dokument hovorí o budúcej obchodnej spolupráci v rôznych smeroch, ale napríklad aj o spolupráci vo vede. Čínska vláda ma záujem o zlepšenie vyhliadky a mieru v Sýrii, preto v roku 2018 oznámila pridelenie ďalších pôžičiek pre arabský región vo výške 26 mld. USD. Začiatkom roka 2020 mala dokonca uzavreté nové dohody o spolupráci s väčšinou štátov Blízkeho východu. So Sýriou zatiaľ dohodu nepodpísala, aj keď sýrsky prezident vyjadril v roku 2019 záujem byť súčasťou iniciatívy OBOR. Čína prejavuje záujem najmä v oblastiach výroby automobilov, vývoja nemocníc, výstavby oceľární či elektrární. Príkladom čínskeho záujmu môže byť aj gigant na trhu – firma Huawei, ktorá so Sýriou podpísala v roku 2015 dohodu, že pomôže znovu vybudovať zničené telekomunikačné zariadenia. V apríli v roku 2019 sýrsky minister dopravy predstavil konkrétnejšie projekty, o ktoré by mohla Čína mať záujem v rámci rozvoja. Je to napríklad výstavba diaľnice medzi severom a juhom krajiny a zároveň aj medzi východom a západom. Ďalej je to rozvoj prístavov (Latakia a Tartous) a výstavba železničného prepojenia s Damaskom (Burton, 2021).

Aktivita Číny spájaná s investíciami do Sýrie však za rok 2020 – 2021 mierne poklesla. Je to spôsobené najmä rizikom, ktoré sa v dôsledku pandémie COVID-19 zvýšilo. Miera záujmu o spoluprácu v oboch krajinách však stále pretrváva. Doteraz nie je jasné, do akej miery má Čína ekonomické záujmy v tomto regióne a do akej miery sa prelínajú s tými politickými. Spôsobov, akými môžu investície do Sýrie prúdiť, je veľa a v najbližšej dobe sa ukáže, ako bude vyzeráť spolupráca medzi týmito dvoma krajinami. Budúcnosť tohoto vzťahu je však takmer nemožné odhadnúť, keďže Sýria sa nachádza vo veľmi komplikovanej situácii a je pod dohľadom celého sveta. Obnova je totiž závislá nielen

od veľmocí, ktoré majú v Sýrii svoje záujmy, ale najmä od toho, ako sa vyvinie politická a ekonomická situácia vo vnútri krajiny.

1.6 Postavenie Sýrie v medzinárodných organizáciách

Sýria je členom viacerých medzinárodných organizácií, avšak kvôli aktuálnej situácii má v niektorých zrušené členstvo. Zároveň sú všetky bilaterálne a multilaterálne rokovania takmer pozastavené. Krajina sa nachádza vo veľmi zlej rokovacej pozícii, medzinárodná spolupráca je však pre jej zničenú ekonomiku veľmi potrebná.

Medzinárodné organizácie ktorých je Sýria členom: AFESD, AMF, CAEU, CCC, ESCWA, FAO, G24, G77, IDEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IBD, IFAD, IFS, IFRC, ILO, IMF, IMO, Intelsat, Interpol, IOC, ISO, ITU, NAM, OEAPEC, OPCW, UN, UNCTAD, UNESCO, INODO, UNRWA, UPU, WFTU, WHO, WMO, MIGA (MZVaEZ, 2021).

Sýria pristúpila v roku 2013 k Dohovoru o biologických a chemických zbraniach, ktorého cieľom je zabrániť krajinám vo výrobe, vývoji, skladovaní a používaní chemických zbraní. Všetky signatárske krajiny sa zaviazali tento dohovor dodržiavať. Sýria však čelí kritike, pretože existujú podozrenia, že takéto zbrane boli na jej území použité. Tieto podozrenia dodnes nie sú ešte potvrdené a existujú dôvody domnievať sa, že v roku 2018 boli na sýrske mesto Saraqib použité chemické zbrane s obsahom chlóru. Vyriešenie týchto problémov je zatiaľ v nedohľadne, lebo sa strany nevedia zhodnúť na jednotnej verzii (OSN, 2021).

Koncom roka 2001 podala Sýria prihlášku do WTO, avšak až do roku 2010 nedošlo k žiadnemu významnému posunu, pretože jej vstup blokovali niektoré krajiny (napríklad Izrael). V roku 2010 sa začali prvé rokovania o vstupe, na ktorých sa dohodlo vytvorenie pracovnej skupiny. V súvislosti so situáciou, ktorá vypukla v roku 2011 došlo k pozastaveniu všetkých prístupových procesov (WTO, 2021).

Sýria je aj členom Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), kde sa v máji v roku 2021 dostala aj do výkonnej rady, ktorá sa skladá z 34 kvalifikovaných a vzdelaných osôb z rôznych členských štátov. Za Sýriu sa tam dostal minister zdravotníctva, Dr. Hassan Mohammad Al Ghabbash. Táto rada sa volí na 3 roky a jej úlohou je vykonávať rozhodnutia a politiky, ktoré WHO vytvára (WHO, 2021).

Členstvo Sýrie vo WHO vyvolalo vlnu negatívnej kritiky z rôznych strán. Protesty zazneli aj zo strany sýrskych zdravotníkov z územia ovládaného opozíciou, ktorí nesúhlasia s režimom v krajine a tvrdia, že kvôli občianskej vojne bolo zničených mnoho nemocníc a zdravotníckych zariadení. Zároveň je zdravotníctvo v krajine takmer nefunkčné (Independent, 2021).

Členstvo Sýrie bolo v mnohých organizácia v súvislosti s aktuálnou situáciou pozastavené. Jednou z nich je napríklad aj Liga arabských štátov (Arab League), ktorá Sýrii pozastavila členstvo v novembri 2011. Táto organizácia má za úlohu zlepšiť vzťahy medzi krajinami, podporiť spoluprácu a spoločne pracovať na záujmoch arabských krajín. Vylúčenie sa však môže čoskoro skončiť, pretože niektorí členovia ako Spojené arabské emiráty vyzvali v marci 2021 organizáciu na obnovenie vojnou zničenej Sýrie. Zároveň aj niektoré agentúry ligy už svoju činnosť v Damasku obnovili. To, či sa znova spoja, je zatiaľ nejasné. Isté je len to, že Sýrii by to mohlo pomôcť v prelomení medzinárodnej izolácie, v ktorej sa momentálne nachádza. Okrem toho, by to pomohlo obnoviť toky k potrebným prostriedkom na obnovu, ktoré sýrska ekonomika veľmi potrebuje (Phillips, 2021).

V roku 2012 bolo členstvo Sýrii aj v Organizácii islamskej spolupráce (OIC). Táto organizácia má 57 členov a je druhou najväčšou organizáciou po OSN. Jej cieľom je byť „hlasom“ islamského sveta a zároveň chrániť záujmy jej členov za podpory medzinárodného mieru (OIC, 2021).

Ratingové hodnotenie

Index vnímania korupcie (CPI) je index, ktorý každoročne zostavuje organizácia Transparency international. Do merania je zapojených 180 krajín sveta. Tento index hodnotí mieru korupcie vo verejnom sektore. Skóre je na stupnici od 0 – 100, pričom 100 je najvyššia hodnota, ktorá sa dá dosiahnuť. Sýria sa v tomto hodnotení dostala v roku 2021 až na 178. miesto a dosiahla skóre 13. V rámci regiónu je na tom najhoršie zo všetkých okolitých krajín (Transparency International, 2022).

Index ľudského rozvoja (HDI) vznikol v rámci Rozvojového programu OSN (UNDP). Zamiera sa na kľúčové prvky ľudského rozvoja, a nielen na bežné makroekonomické ukazovatele. Dve krajiny s rovnakým HDP na obyvateľa môžu mať veľký rozdiel v rámci indexu HDI. Posledná správa vyšla v roku 2020. Sýria sa dostala za rok 2019 na 151 miesto zo 189 krajín sveta (UNDP, 2020).

Spoločnosť COFACE zas priebežne *hodnotí riziko* 160 krajín na základe makroekonomických, finančných a politických údajov. Tieto údaje pravidelne aktualizuje a poskytuje odhad priemerného úverového rizika pre podniky v danej krajine. Vďaka tomuto hodnoteniu vieme odhadnúť potenciálny vplyv krajiny na finančné záväzky podnikov. Hodnotenie je osemstupňové, a to od najlepšieho A1, A2, A3, A4, B, C, D po najnižšie E. Sýria v hodnotení rizika krajiny dosiahla úroveň E. Rovnaké hodnotenie, E, dostala aj v kategórii podnikateľské prostredie (COFACE, 2022).

Do niektorých známych rebríčkov sa Sýria nedostala vôbec, keďže nie je možné získať mnohé potrebné dáta. Ide napríklad o rebríček konkurencieschopnosti, ktoré zastavuje Svetové ekonomické fórum. Tiež sa nedostala do hodnotenia indexu ekonomickej slobody od nadácie The Heritage Foundation.

1.7 Postavenie Sýrie v zahraničnoobchodnej politike Európskej únie

Zložitá situácia v Sýrii spojená s občianskou vojnou a aktuálnou situáciou v krajine je stále diskutovanou témou. Mnohí autori sa snažia analyzovať smerovanie Sýrie a následky konfliktov, ktoré bude dlho pociťovať. Postavenie Sýrie vo svetovom hospodárstve je posledné roky výrazne otrasené v dôsledku viacerých problémov, s ktorými sa krajina musí vysporiadať. Jej vzťah s inými krajinami alebo regionálnymi zoskupeniami je v mnohých prípadoch úplne ochromený.

Spolupráca medzi Sýriou a Európskou úniou sa začala v roku 1977, keď krajiny podpísali dohodu o spolupráci. Táto zmluva priniesla Sýrii voľný prístup sýrskych priemyselných výrobkov na trh EÚ a zároveň jej poskytla na najbližších 20 rokov finančnú pomoc. Obchodné vzťahy sa zvýšili po roku 1999, keď stúpla cena ropy a Sýria zaznamenávala obchodný prebytok s EÚ (Európsky parlament, 2005).

Úlohu Európskej únie v Sýrskom konflikte napríklad rozanalyzovali Rim Turkmani a Mustafa Haid v rámci výskumného programu *Security in Transition*, financovaný Európskou radou pre výskum (ERC). Tento program okrem iného skúma koncepcie bezpečnosti, uplatňovania pravidiel a ich vplyv na globálne politiky. Program skúma päť odlišných oblastí, ako je napríklad kultúra, zemepisná oblasť alebo indikátory. V oblasti indikátory sa napríklad zaoberajú vytváraním ukazovateľov na meranie neistoty alebo rizika (London School of Economics, 2021).

Rim Turkmani a Mustafa Haid vypracovali v roku 2016 správu, v ktorej sa zaoberali vzťahom EÚ a Sýrie. Venovali sa v nej mnohým dôležitým prvkom ich vzťahu. Pred začatím konfliktu v roku 2011 mala Európska únia so Sýriou pomerne rozsiahle vzťahy, ktoré sa uplatňovali najmä cez euro-stredozemské partnerstvo (EUROMED). Do veľkej miery sa snažila presadiť rôzne politické a hospodárske reformy, ktoré by situáciu v krajine zlepšili a zároveň vytvorili priestor na budovanie spoločných vzťahov. Po začatí konfliktu sa však prístup EÚ zmenil z vytvárania reforiem, najmä na uplatňovanie sankcií. Misiu, ktorá pôsobila v Damasku, obmedzila a zároveň prijala mimoriadne politické opatrenia zamerané na zlepšenie situácie bežných ľudí. Malo to však opačný následok, a to stratu politického vplyvu EÚ v tomto regióne, a zároveň sankcie stav v krajine zhoršili, na čo doplácajú najmä bežní občania. Autori sa vo svojej správe venovali aj analýze vzťahov a sankcií, ako aj alternatívnemu prístupu založenému na ľudskej bezpečnosti druhej generácie (Turkmani – Haid, 2016).

Iniciatíva, ktorú Európska únia uplatňuje voči okolitým štátom, sa nazýva **európska susedská politika** (ESP). Jej cieľom je stabilita, bezpečnosť a zlepšenie obchodných vzťahov medzi krajinami. Rozdeľujeme ju na východnú a južnú vetvu. Do južnej vetvy patria tieto krajiny: Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Líbyu, Maroko, Palestínu, Sýriu a Tunisko. Spolupráca medzi týmito krajinami a EÚ funguje na bilaterálnej úrovni, čiže s každou krajinou individuálne. Z uvedených krajín sa na ESP nezúčastňuje Líbya a Sýria, ktorá zmluvu ani nepodpísala. Pomocou tohoto partnerstva môžu krajiny zavádzať programy politických a ekonomických reforiem zameraných na malé a stredné podniky, demokratické hodnoty a podporu vzdelávania. Programy sa financujú prostredníctvom nástroja európskeho susedstva (ENI), ale aj pomocou pôžičiek z Európskej investičnej banky a Európskej banky pre obnovu a rozvoj (Európsky parlament, 2021).

Širším rámcom ESP je od roku 2008 aj **Únia pre stredozemie**, ktorej členom je navyše aj Turecko, balkánske krajiny a iné. Na zasadnutí únie sa zúčastňuje aj Liga arabských štátov. Spolupráca v rámci tohoto programu je tiež na bilaterálnej úrovni je však nastavená už na konkrétne projekty (napr. zamestnanosť mládeže, posilnenie postavenia žien a pod.). Sýrii bolo v roku 2011 pozastavené členstvo (Union for the Mediterranean, 2021).

Dôležitou iniciatívou EÚ je aj **euro-stredozemské partnerstvo** (EUROMED), ktoré si za dlhodobý cieľ kladie zlepšiť obchodné partnerstvo medzi Európskou úniou a jej južnými susedmi. Ide najmä o odstránenie prekážok obchodu a investícií, vytvorenie oblasti

voľného obchodu a zlepšenie medzinárodnej spolupráce. Sýria tiež nie je zatiaľ členom, nakoľko dohodu treba ešte podpísať. Všetky ostatné krajiny s EÚ už uzavreli bilaterálne asociačné dohody (Európska komisia, 2021).

Sýria patrí aj do všeobecného systému preferencií (VSP). Uplatňuje sa na ňu štandardný režim na základe všeobecného opatrenia. Ak krajina nevyužíva iné výhody na základe iného režimu EÚ, znižujú sa im clá pri cca 66 % všetkých colných položiek. Či tento systém Sýria dokáže využiť je otázne, pretože sa voči nej uplatňujú rôzne sankcie zo strany EÚ, ale aj iných krajín (VSP, 2021).

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom diplomovej práce je skúmanie postavenia Sýrie v medzinárodnom obchode so zameraním na obchodné vzťahy s EÚ a stanovenie potenciálu vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov pod vplyvom geopolitických zmien v kontexte vojnového konfliktu. Pre pochopenie aktuálnej situácie bude pre nás dôležité oboznámenie sa s vojnovým konfliktom a jeho následkami, s ktorými sa Sýria musí vysporiadať. V tejto práci sa budeme zameriavať najmä na vzťahy s Európskou úniou. Osobitú pozornosť budeme v praktickej časti venovať analýze pomocou indexov, na základe čoho potom môžeme zistiť potenciál obchodu a perspektívu vývoja. Na to, aby sme tento cieľ dosiahli je potrebné si stanoviť menšie, sekundárne ciele, vďaka ktorým bude možná analýza údajov. Ide najmä o tieto ciele:

- definovanie základných teoretických východísk skúmanej problematiky v záujme lepšieho pochopenia politickej a ekonomickej situácie Sýrie a jej postavenia v medzinárodnom obchode (najmä vo vzťahu k Európskej únii);
- skúmanie makroekonomických ukazovateľov ovplyvnených konfliktom a geopolitickými zmenami v regióne;
- zhodnotenie vývoja zahraničného obchodu Sýrie s Európskou úniou pod vplyvom obchodnopolitických sankcií pomocou vybraných jednofaktorových ukazovateľov;
- stanovenie perspektívy vývoja spolupráce a stanovenie odporúčaní pre budúcu spoluprácu.

V poslednej časti práce vypracujeme a zhodnotíme odporúčania na zlepšenie postavenia Sýrie v obchodných vzťahoch Európskej únie, a to na základe údajov, ktoré sme získali a spracovali v predchádzajúcich častiach práce. Prejdeme si aj výsledky stanovených hypotéz (H), vďaka ktorým sa nám podarilo splniť stanovené ciele:

- H1: Vzhľadom na analýzu výsledkov vybraných ekonomických indexov preukážeme, že Sýria nepredstavuje pre Európsku úniu významného partnera v oblasti zahraničnoobchodných vzťahov.
- H2: Sankcie uvalené Európskou úniou na Sýriu budú mať negatívny dosah na vzájomné zahraničnoobchodné vzťahy.
- H3: Prognózy vývoja zahraničného obchodu medzi Európskou úniou a Sýriou sa budú vyvíjať do roku 2026 nepriaznivo.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Prvým krokom, ktorý bol potrebný na spracovanie vybranej problematiky bolo zorientovať sa vo všetkých ponúkaných zdrojoch. Z nich sme potom vybrali tie, ktoré boli pre nás najpodstatnejšie a pomohli nám pri spracúvaní teoretickej časti. Potrebné materiály sme čerpali z kníh z ekonomickej knižnice a širokej elektronickej literatúry. Tieto poznatky sme využili hlavne v prvotnej fáze prípravy. Údaje sme čerpali z overených zdrojov ako oficiálne správy svetových organizácií a štátov alebo z ich štatistických úradov. Číselné údaje o obchode a dôležitých ukazovateľoch sme čerpali z databáz, ako je ITC Trade Map, Svetová banka, OECD, OSN, Európska komisia, Európsky parlament a ďalšie. Zvlášť sme sa aj venovali literatúre štatistických metód a tvorby ekonomických indexov, ktoré tvoria základ praktickej časti tejto diplomovej práce. Použili sme metódu analýzy, pomocou ktorej sme si celú tému rozložili na menšie celky. Z uvedených celkov sme následne abstrakciou vybrali najdôležitejšie informácie.

V praktickej časti sme sa zamerali na podrobnú analýzu obchodu, pri ktorej sme v praxi použili vybrané indexy, ktoré patria do kategórie jednofaktorových indikátorov. Pomocou nich sme mohli preskúmať teritórium z hľadiska perspektívy zahranično-obchodných vzťahov. Na túto analýzu sme použili index odhalených komparatívnych výhod (RCA 1), index čistej obchodnej výkonnosti (RCA 2), index vnútroodvetvového obchodu (GL) a index obchodnej komplementarity (TCI).

Index odhalených komparatívnych výhod (RCA 1)

Výpočet indexu odhalených komparatívnych výhod, nazývaný aj index konkurencieschopnosti, nám hovorí o tom, či ma daná krajina komparatívnu výhodu v danej komodite. Odhalené komparatívne výhody vychádzajú z tzv. Ricardovskej teórie medzinárodného obchodu, podľa ktorej sa obchod medzi krajinami riadi ich relatívnymi rozdielmi v produktivite. Tento vzorec môžeme použiť na porovnanie relatívnych výrobných nákladov, ale aj na identifikáciu odvetví na trhu, ktoré majú vyšší potenciál ako iné.

Tento index vychádza hlavne z exportu, pri výpočte dávame do pomeru export vybranej krajiny v určitej komoditnej skupine a export tejto krajiny k podielu celkového svetového exportu v danej komoditnej skupine na celkovom exporte sveta. Vo výsledku potom sledujeme, aká hodnota nám vyšla. Ak je hodnota viac ako 1, tak máme v danej komodite komparatívnu výhodu. Čím je toto číslo vyššie, tým má vyššiu konkurenčnú

hodnotu. Ak je táto hodnota menej ako 1, znamená to komparatívnu nevýhodu. V prípade, že by nám vyšlo 0, tak daná komodita nemá ani konkurenčnú výhodu ani nevýhodu.

$$RCA 1 = \frac{\frac{X_{ij}}{X_i}}{\frac{X_{.j}}{X_{..}}} \quad (1)$$

Kde:

X_{ij} = export krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

X_i = celkový export krajiny

$X_{.j}$ = svetový export v komoditnej skupine „j“

$X_{..}$ = celkový svetový export

Index čistej obchodnej výkonnosti (RCA 2)

Tento index nám hovorí o zhodnotení čistej obchodnej výkonnosti vybranej krajiny. Do podielu dávame rozdiel exportu a importu v danej komodite, ku súčtu exportu a importu tejto komodity. Podľa výsledku vieme zistiť, či je v prípade daného tovaru krajina čistým dovozcom alebo čistým vývozcom.

$$RCA 2 = \frac{(x_{ij} - m_{ij})}{(x_{ij} + m_{ij})} \quad (2)$$

Kde:

X_{ij} = export krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

M_{ij} = import krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

Ak nám RCA 2 vyjde v intervale (-1,0), tak hovoríme o tom, že v prípade danej komodity neexistuje export, prípadne len veľmi nízky, na zanedbateľnej úrovni. Ak je RCA2 v intervale (0,1), tak môžeme povedať, že v prípade danej krajiny neexistuje, prípadne v malej miere existuje import danej komodity.

Index vnútroodvetvového obchodu (GL)

Tento index sa nazýva aj Grubel Lloydov index a vďaka nemu vieme merať vnútroodvetvový obchod medzi dvoma krajinami. Podľa výsledku sa dozvieme, či je daná krajina čistým dovozcom alebo vývozcom. Hodnoty indexu sa budú nachádzať medzi číslami 0 až 1. Ak sa bude hodnota blížiť alebo rovnať číslu 1, znamená to, že medzi krajinami existuje vnútroodvetvový obchod. Ak sa bude rovnať 0, bude to poukazovať na to, že vnútroodvetvový obchod medzi krajinami nie je prítomný a analyzovaná krajina je buď čistým exportérom, alebo importérom danej komodity.

$$GL_{ij} = 1 - \frac{|X_{ij} - M_{ij}|}{X_{ij} + M_{ij}} \quad (3)$$

Kde:

X_{ij} = vývoz (export) komodity krajiny „i“ do krajiny „j“

M_{ij} = import (dovoz) komodity z krajiny „j“ do krajiny „i“

Index obchodnej komplementarity (TCI)

Tento ukazovateľ hovorí o tom, do akej miery sú dané krajiny ideálnymi partnermi alebo naopak konkurentami. Pomocou neho vieme odmerať, do akej miery sa celkový vývoz jednej krajiny prekrýva s dovozom druhej krajiny. Ak nám vo výsledku vyjde vysoké číslo, môže to znamenať, že medzi krajinami sú pozitívne vyhliadky na realizáciu úspešného obchodu, a teda by obe krajiny mohli z tohto obchodu profitovať. Tento ukazovateľ je dôležitý pri meraní hodnotení potenciálnych bilaterálnych alebo regionálnych dohôd, aby sa zistilo, či daná dohoda prinesie úžitok.

$$TC_{ij} = 100 * \left(1 - \sum \frac{|m_{ik} - x_{jk}|}{2} \right) \quad (4)$$

Kde:

m_{ik} = podiel produktu „k“ na celkovom importe krajiny „i“

x_{jk} = podiel produktu „k“ na celkovom exporte krajiny „j“

Treba si však uvedomiť, že v prípade že vyjde vysoká hodnota, a krajiny sú od seba geograficky vzdialené, môžu vzniknúť vysoké náklady na dopravu a transakčné náklady, čo by znamenalo, že partnerstvo nemusí byť až tak ideálne. Takéto krajiny napriek vysokým hodnotám, nemusia byť ideálni obchodní partneri. Taktiež by presmerovanie toku tovaru nemuselo mať kladný vplyv na spotrebu.

Výsledky všetkých indexov sme potom podrobnejšie rozoberali a hodnotili. Sústredili sme sa na najväčšie rozdiely, najvýznamnejšie komodity a najdôležitejšie zistenia ktoré vznikli pri porovnaní Sýrie s Európskou úniou. Dáta, ktoré sme získali, sme spracovali do prehľadných tabuliek a grafov. Výsledky sme potom interpretovali.

Prognózu vývoja zahraničných vzťahov (importu a exportu) medzi Sýriou a Európskou úniou sme si pripravili v programe Microsoft Excel. Na odhad sme využili prognostické funkcie (PROGNÓZY alebo po anglicky FORECAST). Táto funkcia vytvorí tabuľku s historickými a predpovedanými hodnotami a graf, ktorý vyjadruje tieto údaje. Vznikne nám tak odhad budúcej hodnoty závislej premennej (y) pre danú nezávislú

premennú (x) cez lineárnu regresiu. Prognóza nám tak predpovedá budúce hodnoty pomocou existujúcich časových údajov. Rovnica na jej výpočet má nasledujúci tvar:

$$y = a + bx \quad (5)$$

Kde:

$$a = \bar{y} - b\bar{x} \quad (6)$$

a

$$b = \frac{\Sigma(x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\Sigma(x - \bar{x})^2} \quad (7)$$

Naše x a y sú stredné hodnoty vzorky AVERAGE (známe x) a AVERAGE (známe y) (Microsoft, 2022). Pri prognóze sme v našej práci pracovali s 95 % rozpätím hraníc pravdepodobnosti a časovým obdobím na najbližších 5 rokov. Limitáciou v našej prognóze je použitie dát od roku 2012. V roku 2011 začala občianska vojna, ktorá mala za následok prudký medziročný pokles obchodu. Použitie tohoto poklesu v prognóze by nám predpoveď skresľovalo.

Dôležitou súčasťou práce je aj SWOT analýza, vďaka ktorej sme ohodnotili silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby, ktoré sa môžu objaviť pri obchodovaní Európskej únie so Sýriou. V poslednej časti práce sme použili aj indukciu a dedukciu, najmä v praktickej časti. Tieto metódy sú dôležité pri zhodnocovaní a vyvodzovaní záveru. Pomohli nám aj pri hypotézach, kde sme si overili, či sa nám podarilo ich potvrdiť alebo vyvrátiť.

Záver sme potom vyjadrili syntézou, kde sme pospájali jednotlivé výsledky indexov s teoretickým základom. Vďaka tomu sme sa potom mohli vyjadriť k perspektívam obchodu so Sýriou a vyjadriť odporúčania k danej problematike. Zároveň sme si na niektorých odvetviach ukázali, ako by mohla spolupráca v budúcnosti vyzeráť a ktoré oblasti sú naopak problematické.

4 Výsledky práce a diskusia

V tejto kapitole sa budeme venovať analýzam a vybraným indexom, ktoré nám pomôžu viac pochopiť aktuálnu situáciu Sýrie vo vzťahu k Európskej únii. Zložitá geopolitická situácia, konflikt a pandémia majú obrovský dosah na vzťahy medzi týmito celkami. Vývoj zahraničnoobchodných vzťahov nám tiež pomôže pochopiť dopady a vplyv občianskej vojny.

Vďaka analýzam si môžeme stanoviť prognózu vývoja zahraničného obchodu, priblížiť si perspektívne odvetvia, ktoré by v budúcnosti mohli priniesť úžitok obom stranám. V prípade pozitívneho vývoja situácie v Sýrii by sa tak v budúcnosti mohla opäť stať významným partnerom Európskej únie.

Na záver si potom zhrnieme odporúčania, ktoré by mohli priniesť pozitívny vývoj, zlepšiť pozíciu Sýrii v rámci vzťahov k Európskej únii.

4.1 Postavenie Sýrie v zahraničnom obchode EÚ

V prvej časti práce sme si ukázali, že Európska únia je pre Sýriu veľmi dôležitým partnerom. Pre Sýriu je za rok 2020 na prvom mieste v importe a na treťom mieste v exporte. Aj napriek sankciám, ktorým sa budeme neskôr venovať, môžeme vidieť že je EÚ pre Sýriu stále kľúčovým partnerom. Zatiaľ čo je Európska únia je pre Sýriu partnerom číslo jedna v celkovom obchode, Sýria je pre úniu len veľmi malým partnerom, umiestneným na 136. mieste (126. miesto v exporte a 141. miesto v importe). Objem obchodu má zároveň naďalej klesajúcu tendenciu. Vývoj si môžeme pozrieť v nasledujúcej podkapitole (Európska komisia, 2021).

4.1.1 Vývoj zahraničného obchodu Európskej únie a Sýrie

V tabuľke č. 11 vidíme vývoj zahraničného obchodu medzi Európskou úniou a Sýriou. Od roku 2011, po vypuknutí konfliktu klesá aj export aj import. Objem exportu sa z výšky 3 579 mil. EUR dostal na úroveň 332 mil. EUR v roku 2020. Import sa tiež znížil z úrovne 3 576 mil. EUR v roku 2010 na 61 mil. EUR v roku 2020. Bilancia je kladná pre Európsku úniu. Najväčší prepád (-60,9 % exportu a -91,8 % importu) bol v roku 2012, rok po začiatku občianskej vojny. Export výraznejšie poklesol aj v následku pandémie v roku 2020 (-44,4 %), zatiaľ čo import mierne narástol (4,1 %).

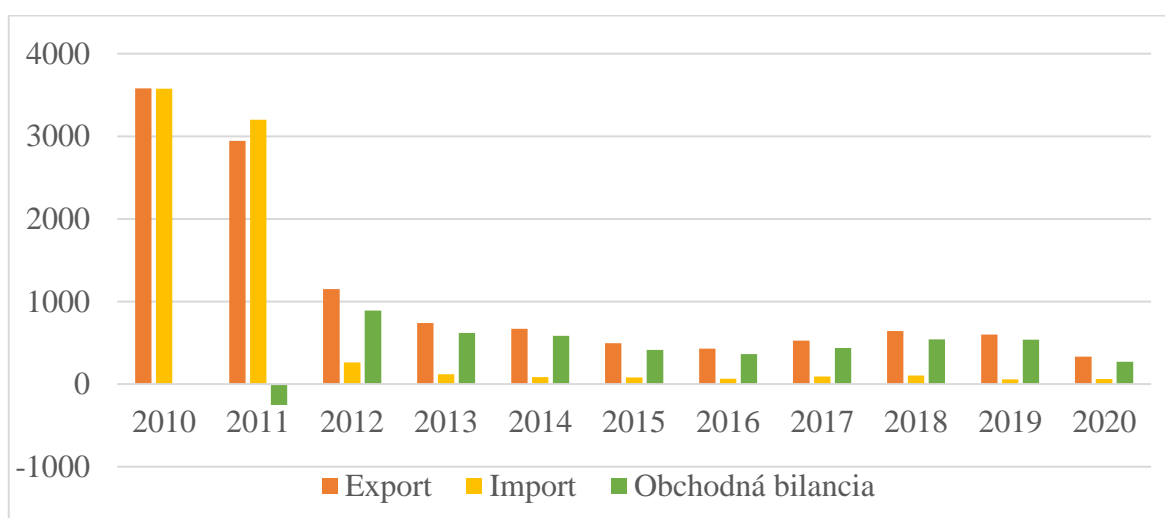
Tabuľka č. 11: Vývoj zahraničného obchodu EÚ so Sýriou v rokoch 2010-2020 (v mil. EUR)

Rok:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Export	3579	2945	1152	741	670	497	428	527	642	598	332
Zmena (%)	-	-17,7	-60,9	-35,7	-9,6	-25,9	-13,9	23,3	21,8	-7	-44,4
Import	3576	3199	263	120	86	82	64	92	103	59	61
Zmena (%)	-	-10,5	-91,8	-54,4	-28,7	-4,2	-22,2	43,2	12,2	-43	4,1
Bilancia	3	-254	889	621	584	414	364	436	540	539	271

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Európskej komisie, 2021. [online]. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

V nasledujúcom grafe je možné vidieť niektoré údaje z tabuľky č. 11 v prehľadnom zobrazení. Európska únia má každý rok kladnú obchodnú bilanciu, to znamená že do Sýrie viac vyvezie ako z krajiny dovezie. Pre Sýriu to naopak znamená, že jej export do EÚ nedosahuje takú úroveň, aby mala krajina kladné saldo, z čoho vyplýva len vyššia závislosť na importe. Od roku 2010 do 2020 sa export do Sýrie znížil viac ako 10 násobne. V tom istom období došlo aj tiež k takmer 60 násobnému zníženiu importu komodít do Európskej únie. Vo všeobecnosti sa objem celkového obchodu medzi krajinami v poslednom desaťročí prudko znížil, čo je spôsobené konfliktom a sankciami, ktoré Európska únia na Sýriu uvalila (Európska komisia, 2021).

Tabuľka č. 12: Objem exportu a importu medzi EÚ a Sýriou v rokoch 2010 – 2020 (v mil. EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Európskej komisie. [online]. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

4.1.2 Komoditná štruktúra EÚ a Sýrie

Komoditná štruktúra toku tovarov medzi Sýriou a Európskou úniou je výrazne ovplyvnená sankciami, ktoré sú na Sýriu uvalené. Tie znemožňujú obchodníkom oboch strán zapájať sa do zahraničnoobchodnej výmeny. Aj práve kvôli tomu sú tu klesajúce tendencie vo všetkých kategóriách. Problematike sankcií sa budeme venovať v inej kapitole.

Pokiaľ ide o export, najviac sa z Európskej únie do Sýrie v roku 2020 podľa HS2 exportovali stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly a ich časti s objemom viac ako 47,19 mil. EUR, čo tvorí 14,2 % z celkového exportu. V tabuľke č. 13 môžeme vidieť, že po nich nasledoval papier a lepenka, výrobky z papieroviny, papiera alebo lepenky s objemom 26,31 mil. EUR a podielom 7,9 %. Ďalej to boli obilniny v objeme 25,44 mil. EUR a podielom 7,7 % na celkovom exporte (ITC Trade Map, 2022).

Tabuľka č. 13: Komoditná štruktúra exportu EÚ do Sýrie za rok 2020 na úrovni HS2

Miesto	HS2	Názov komodity	Hodnota tovaru v r. 2020 (v mil. EUR)	Podiel na celkovom exporte z EÚ do SYR (v %)
1.	84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti	47,19	14,2
2.	48	Papier a lepenka; výrobky z papieroviny, papiera alebo lepenky	26,31	7,9
3.	10	Obilniny	25,44	7,7
4.	30	Farmaceutické výrobky	22,66	6,8
5.	90	Optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné...	16,03	4,8
6.	33	Éterické oleje a rezinoidy; voňavkárské, kozmetické alebo toaletné prípravky	15,45	4,7
7.	39	Plasty a výrobky z nich	13,77	4,1
8.	07	Jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy	13,60	4,1
9.	04	Mliečne výrobky; vtáčie vajcia; prírodný med; jedlé produkty živočíšneho pôvodu a iné	12,88	3,9
10.	29	Organické chemikálie	10,31	3,1

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z ITC Trade Map, 2022

Čo sa týka importu v tabuľke č. 14, tak Európska únia zo Sýrie v roku 2020 podľa HS2 najviac importovala kávu, čaj, maté a korenie v celkovej hodnote okolo 18,81 mil. EUR s 29,5 % podielom na celkovom importe. V rámci HS4 to boli semená anízu, badiánu, koriandra, rasce a borievky, ktoré mali najväčší podiel v tejto skupine. Na druhom mieste sa nachádza jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy s objemom 5,69 mil. EUR a podielom 8,9 %. Ďalej to sú prípravky zo zeleniny, ovocia, orechov alebo iných častí rastlín v objeme 5,47 mil. EUR a podielom 8,6 %. Všetky kategórie v rámci importu, ktoré zabrali vysoké priečky, sú poľnohospodárske plodiny (aj spracované) alebo produkty živočíšneho pôvodu, prípadne tovary, ktoré sa jednoduché spracúvajú a majú malú pridanú hodnotu.

Tabuľka č. 14: Komoditná štruktúra importu EÚ zo Sýrie za rok 2020 na úrovni HS2:

Miesto	HS2	Názov komodity	Hodnota tovaru v r. 2020 (v mil. EUR)	Podiel na celkovom importe EÚ zo SYR (v %)
1.	09	Káva, čaj, maté a korenie	18,81	29,5
2.	07	Jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy	5,69	8,9
3.	20	Prípravky zo zeleniny, ovocia, orechov alebo iných častí rastlín	5,47	8,6
4.	15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky.	5,09	8,0
5.	34	Mydlo, organické povrchovo aktívne látky, pracie prípravky, lubrikačné prípravky	3,68	5,8
6.	05	Produkty živočíšneho pôvodu, inde nešpecifikované ani nezahrnuté	2,69	4,2
7.	19	Prípravky z obilnín, múky, škrobu alebo mlieka; cukrárske výrobky	2,56	4,0
8.	08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov	2,37	3,7
9.	12	Olejnaté semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie	2,30	3,6
10.	61	Odevy a odevné doplnky, pletené alebo háčkové	1,89	3,0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z ITC Trade Map, 2022

4.1.3 Teritoriálna štruktúra EÚ a Sýrie

V prvej kapitole sme si prešli teritoriálnu štruktúru Sýrie vo všeobecnosti a zistili sme, že Európska únia (27 krajín) je pre ňu najvýznamnejším partnerom s podielom 8,8 % na celkovom obchode. V rámci importu je EÚ na prvom mieste s objemom tovaru okolo 415 mil. EUR, a podielom na jej celkovom importe 8,6 %. Pokiaľ ide o export, tak EÚ je pre Sýriu až na treťom mieste (po Libanone a Saudskej Arábii) s hodnotou exportu okolo 74 mil. EUR a podielom 9,4 %. Z uvedeného teda vychádza, že pre Sýriu je bilancia obchodu záporná, a to približne -341 mil. EUR. Čiže z Európskej únie viac tovaru dovezie ako do nejvyvezie (Európska komisia, 2021).

Tabuľka č. 15: Najväčší importní partneri z Európskej únie pre Sýriu v roku 2020

Poradie	Krajina	Hodnota dovezená v roku 2020 (mil. USD)	Zmena importovanej hodnoty oproti 2019 (v %)	Podiel na Sýrskom importe (v %)	Obchodná bilancia Sýrie (mil. USD)
1.	Taliansko	68,68	-48	1,6	-63,60
2.	Nemecko	67,44	-31	1,6	-49,30
3.	Holandsko	57,40	-19	1,4	-47,33
4.	Španielsko	42,64	-27	1	-33,91
5.	Rumunsko	27,78	-44	0,7	-24,90
6.	Francúzsko	27,56	-47	0,6	-20,97
7.	Belgicko	26,87	-45	0,6	-21,39
8.	Portugalsko	15,98	-25	0,4	-14,82
9.	Maďarsko	6,44	-56	0,2	-6,35
10.	Poľsko	5,27	-51	0,1	-3,89

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

V tabuľke č. 15 môžeme vidieť najväčších partnerov Sýrie v rámci importu. Tiež si môžeme všimnúť, že so všetkými krajinami mala zápornú bilanciu. Najviac Sýria importovala tovar z Talianska, a to v hodnote 68,68 mil. USD. Podiel Talianska na celkovom Sýrskom importe je 1,6 %. Druhým najväčším partnerom je Nemecko s tovarom v hodnote 67,44 mil. USD a podielom 1,6 %. Potom nasledujú Holandsko (1,4 %), Španielsko (1 %) a Rumunsko (0,7 %). Hodnota importovaného tovaru sa oproti roku 2019 vo všetkých krajinách v tabuľke znížila o desiatky percent. Na prvý pohľad by sa to mohlo

zdať ako pozitívny jav, avšak tento pokles bol spôsobený najmä pandémiou COVID-19, ktorá spomalila zahraničný obchod v celom svete.

Tabuľka č. 16: Najväčší exportní partneri z Európskej únie pre Sýriu v roku 2020

Poradie	Krajina	Hodnota vyvezená v roku 2020 (mil. USD)	Zmena exportovanej hodnoty oproti 2019 (v %)	Podiel na Sýrskom exporte (v %)	Obchodná bilancia Sýrie (mil. USD)
1.	Nemecko	18,13	8	2,1	-49,30
2.	Holandsko	10,06	26	1,2	-47,33
3.	Španielsko	8,73	-52	1	-33,91
4.	Francúzsko	6,58	35	0,8	-20,97
5.	Švédsko	5,79	38	0,7	2,54
6.	Belgicko	5,48	49	0,6	-21,39
7.	Taliansko	5,07	1	0,6	-63,60
8.	Grécko	3,22	81	0,4	0,34
9.	Rumunsko	2,87	311	0,3	-24,90
10.	Poľsko	1,38	44	0,2	- 3,89

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Najväčším odberateľom sýrskeho exportu v krajinách Európskej únie je Nemecko s tovarom v hodnote 18,13 mil. USD a podielom 2,1 % na celkovom exporte krajiny. Na druhom mieste sa nachádza Holandsko s tovarom v hodnote 10,06 mil. USD a podielom 1,2 %. Potom nasleduje Španielsko (1 %), Francúzsko (0,8 %), Švédsko (0,7 %). Kladnú obchodnú bilanciu sa podarilo Sýrii dosiahnuť so Švédskom a Gréckom. Keď sa v tabuľke pozrieme na stĺpec zmeny exportovanej hodnoty oproti roku 2019, môžeme vidieť rast exportu do väčšiny krajín, čo je pozitívnym javom. Rast obchodu však stále spomaľujú pretrvávajúce sankcie voči Sýrii, pandémie a zlá ekonomická a politická situácia.

4.1.4 Analýza vzájomných obchodných vzťahov na základe vybraných indexov

V tejto časti práce sa budeme venovať podrobnej analýze zahraničného obchodu medzi Európskou úniou a Sýriou pomocou vybraných indexov. Tieto indexy nám pomôžu pochopiť významnosť sýrskeho trhu pre Európsku úniu. Pomocou nich budeme skúmať

odhalené komparatívne výhody, silu vnútroodvetvového obchodu vo vybraných odvetviach a aj mieru obchodnej komplemetarity.

Index odhalených komparatívnych výhod (RCA1)

Tento index nám hovorí o tom, či má dotknutá vybraná krajina v danej komodite komparatívnu výhodu. Čím vyššia hodnota, tým je táto komparatívna výhoda silnejšia. Z tabuľky č. 17 vyplýva, že najvyššiu komparatívnu výhodu má Sýria pri exporte kávy, čaju, maté a korenia, kde tento index dosiahol hodnotu 37,82. Ďalej nasleduje vlna, jemné alebo hrubé zvieracie chlpy; priadza z vlásia a tkaniny, ktoré dosiahli RCA 1 hodnotu 31,28. Medzi zvyšné skupiny významných tovarov sa dostala aj jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy (24,64), živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky (22,66), bavlna (17,07) a ostatné.

Tabuľka č. 17: Index odhalených komparatívnych výhod Sýrie v roku 2020 - index RCA 1

HS2	Označenie tovaru	Index RCA1 pre Sýriu	Index RCA 1 pre Európsku úniu
09	Káva, čaj, maté a korenie	37,82	0,75
51	Vlna, jemné alebo hrubé zvieracie chlpy; priadza z vlásia a tkaniny	31,28	1,15
07	Jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy	24,64	1,2
15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky	22,66	0,82
52	Bavlna	17,07	0,31
08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov	16,80	0,86
10	Obilniny	15,18	0,73

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Pokiaľ ide o Európsku úniu, môžeme v tabuľke č. 18 vidieť, že najvyššiu komparatívnu výhodu dosiahla v exporte korku a výrobkov z korku, kde hodnota indexu RCA 1 dosiahla úroveň 3,01. Ďalej to sú živé stromy a iné rastliny; cibule, korene a podobne; rezané kvety a okrasné lístie s hodnotou 2,29. Medzi zvyšné produkty patria farmaceutické

výrobky, mliečne výrobky, vtáacie vajcia, prírodný med, nápoje, liehoviny a ocot, živé zvieratá a ostatné.

Tabuľka č. 18: Index odhalených komparatívnych výhod Európskej únie v roku 2020 - index RCA 1

HS2	Označenie tovaru	Index RCA 1 pre Európsku úniu	Index RCA1 pre Sýriu
45	Korok a výrobky z korku	3,01	0,04
06	Živé stromy a iné rastliny; cibule, korene a podobne; rezané kvety a okrasné lístie	2,29	0,86
30	Farmaceutické výrobky	2,03	0,04
04	Mliečne výrobky; vtáacie vajcia; prírodný med; jedlé produkty živočíšneho pôvodu..	1,99	2,70
22	Nápoje, liehoviny a ocot	1,78	0,29
01	Živé zvieratá	1,77	1,18
19	Prípravky z obilnín, múky, škrobu alebo mlieka; cukrárske výrobky	1,77	2,64

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Index čistej obchodnej výkonnosti - RCA 2

Vďaka tomuto indexu môžeme zhodnotiť čistú obchodnú výkonnosť Sýrie vo vzťahu k Európskej únii. Na základe hodnôt, ktoré nám vyjdú sa môžeme dozvedieť, či je krajina čistým exportérom alebo importérom. V tabuľke č. 19 vidíme komodity, pri ktorých bola Sýria v roku 2020 skoro čistým exportérom, čiže tieto komodity takmer neimportuje (resp. importuje len v zanedbateľnom množstve). Najvýznamnejším tovarom podľa tohoto indexu sú umelecké diela, zberateľské kúsky a starožitnosti spolu s kožušinami a umelými kožušinami. Medzi ďalšie významné skupiny tovarov podľa HS2 patrí vlna, jemné alebo hrubé zvieracie chlpy; priadza z vlásia a tkaniny, produkty živočíšneho pôvodu, inde nešpecifikované ani nezahrnuté, pokrývky hlavy a ich časti a ostatné.

Tabuľka č. 19: Index čistej obchodnej výkonnosti Sýrie voči Európskej únii v roku 2020

HS2	Označenie tovaru	Index RCA 2
97	Umelecké diela, zberateľské kúsky a starožitnosti	1,00
43	Kožušiny a umelé kožušiny; ich výroba	1,00
51	Vlna, jemné alebo hrubé zvieracie chlpy; priadza z vlásia a tkaniny	0,89
05	Produkty živočíšneho pôvodu, inde nešpecifikované ani nezahrnuté	0,84
65	Pokrývky hlavy a ich časti	0,69
41	Surové kože a kožky (iné ako kožušiny) a usne	0,59
75	Nikel a výrobky z neho	0,49

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

V tabuľke č. 20 môžeme vidieť, v ktorých skupinách tovarov podľa HS2 má Sýria nevýhodu, a je teda čistým importérom. Dostali sa sem skupiny tovarov, ako napríklad ostatné rastlinné textilné vlákna; papierová priadza a tkaniny z papierovej priadze, výbušniny; pyrotechnické výrobky; zápalky; pyroforické zliatiny.

Tabuľka č. 20: Index čistej obchodnej výkonnosti Sýrie voči Európskej únii v roku 2020

HS2	Označenie tovaru	Index RCA 2
53	Ostatné rastlinné textilné vlákna; papierová priadza a tkaniny z papierovej priadze	-1
36	Výbušniny; pyrotechnické výrobky; zápalky; pyroforické zliatiny; niektoré horľavé prípravky	-1
88	Lietadlá, kozmické lode a ich časti	-1
86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti; železničné alebo električkové koľajové zariadenia	-1
37	Fotografický alebo kinematografický tovar	-1
81	Ostatné základné kovy;	-1
67	Upravené perie a páperie a výrobky vyrobené z peria alebo páperia; umelé kvety	-1

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Ak sa v rámci tohoto indexu pozrieme na Európsku úniu, môžeme vidieť v tabuľke č. 21, že v rámci exportu má výhodu v kategóriách, ako sú lode, člny a plávajúce konštrukcie, kde dosiahla najvyššiu hodnotu a to 0,36. Potom tu sú zbrane a strelivo; ich časti a príslušenstvo s hodnotou 0,34, nápoje, liehoviny a ocot (0,25), prípravky z obilnín, múky, škrobu alebo mlieka; cukrárske výrobky, korok a výrobky z korku a ostatné uvedené komodity.

Tabuľka č. 21: Index čistej obchodnej výkonnosti Európskej únie voči Sýrii v roku 2020

HS2	Označenie tovaru	Index RCA 2
89	Lode, člny a plávajúce konštrukcie	0,36
93	Zbrane a strelivo; ich časti a príslušenstvo	0,34
22	Nápoje, liehoviny a ocot	0,25
19	Prípravky z obilnín, múky, škrobu alebo mlieka; cukrárske výrobky	0,23
45	Korok a výrobky z korku	0,23
33	Éterické oleje a rezinoidy; voňavkárske, kozmetické alebo toaletné prípravky	0,22
11	Mlynárske výrobky; slad; škroby; inulín; pšeničný lepok	0,21

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Negatívne hodnoty (tabuľka č. 22) v rámci Európskej únie sme zistili pri tovarových kategóriách, ako sú rudy, trosky, popol; ostatné celkom dohotovené textilné výrobky; súpravy; obnosené odevy a opotrebované textilné výrobky; handry, rastlinné pletacie materiály; rastlinné produkty inde nešpecifikované ani nezahrnuté, minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne. Pre Európsku úniu to znamená že v týchto kategóriách je v rámci obchodu silnejším importérom surovín s nízkym exportom.

Tabuľka č. 22: Index čistej obchodnej výkonnosti Európskej únie voči Sýrii v roku 2020

HS2	Označenie tovaru	Index RCA 2
26	Rudy, trosky, popol	-0,46
63	Ostatné celkom dohotovené textilné výrobky; súpravy; obnosené odevy a opotrebované textilné výrobky; handry	-0,45
14	Rastlinné pletacie materiály; rastlinné produkty inde nešpecifikované ani nezahrnuté	-0,41
27	Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne	-0,35
67	Upravené perie a páperie a výrobky vyrobené z peria alebo páperia; umelé kvety	-0,33
66	Dáždniky, slnečníky, vychádzkové palice, palice so sedadielkom, biče, jazdecké bičíky a ich časti	-0,32
46	Výrobky zo slamy alebo iných pletacích materiálov; košíkárske a prútené výrobky	-0,31

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Index vnútroodvetvového obchodu – Grubel-Lloydov index

V tabuľke č. 23 môžeme vidieť Grubel-Lloydov index medzi Európskou úniou a Sýriou, vďaka ktorému vieme odmerať vnútroodvetvový obchod medzi dvoma krajinami. Podľa výsledku sa dozvieme, či je daná krajina čistým dovozcom alebo vývozcom. Čím bližšie sa dostaneme k číslu 1, tým silnejší vnútroodvetvový obchod.

Najviac sa k číslu 1 približuje komoditná skupina 15 (živočišne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky), čo v praxi znamená, že v tejto skupiny existuje medzi krajinami veľmi veľký vnútroodvetvový obchod. Medzi ostatné komodity, ktoré môžeme zaradiť medzi tie s vysokým vnútroodvetvovým obchodom, patria aj mydlo, organické povrchovo aktívne látky, pracie prípravky, lubrikačné prípravky, kožené výrobky; sedlárske a remenárske výrobky; cestovné potreby, kabelky a podobné schránky a ostatné uvedené v tabuľke.

Tabuľka č. 23: Vnútroodvetvový obchod medzi Európskou úniou a Sýriou v roku 2020

HS2	Označenie tovaru	GL Index
15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky	0,92
34	Mydlo, organické povrchovo aktívne látky, pracie prípravky, lubrikačné prípravky	0,82
42	Kožené výrobky; sedlárske a remenárske výrobky; cestovné potreby, kabelky a podobné schránky	0,81
63	Ostatné celkom dohotovené textilné výrobky; súpravy; obnosené odevy a opotrebované textilné výrobky; handry	0,78
19	Prípravky z obilnín, múky, škrobu alebo mlieka; cukrárske výrobky	0,75
12	Olejnaté semená a olejnaté ovocie; rôzne obilniny, semená a ovocie; priemyselné	0,73
49	Tlačené knihy, noviny, obrazy a iné produkty polygrafického priemyslu; rukopisy	0,65

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Index komplementarity

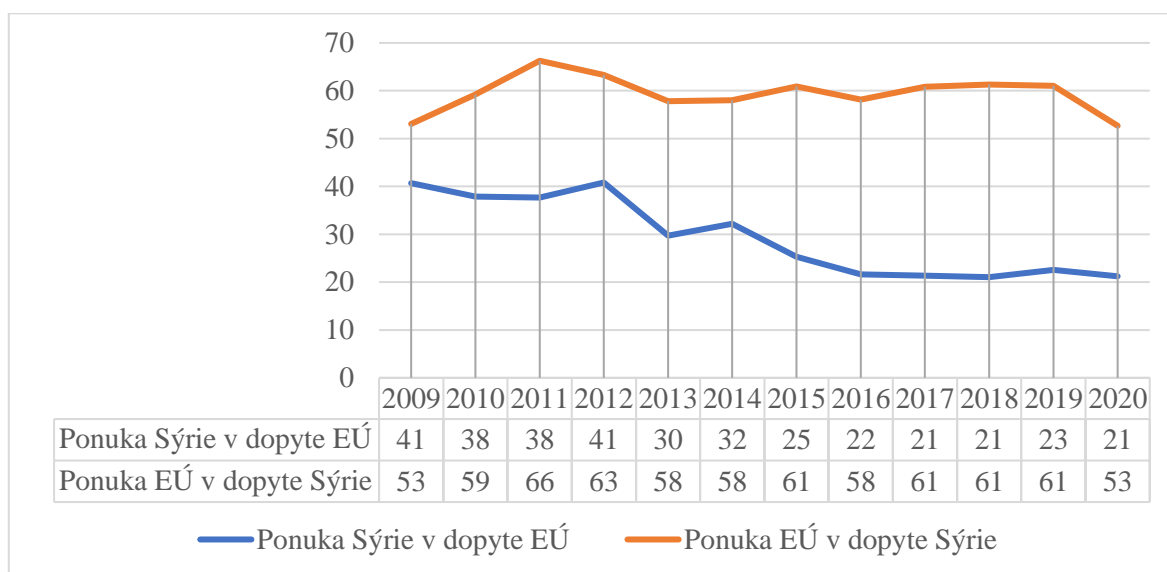
Vďaka tomuto indexu môžeme zistiť, či sú krajiny medzi sebou dokonalými partnermi alebo dokonalými konkurentami. Hodnota indexu, ktorá sa rovná číslu 100 alebo sa k nemu blíži znamená, že medzi krajinami sú pozitívne vyhliadky na spoločnú obchodnú spoluprácu a krajiny profitujú zo vzájomného obchodu a svojou komoditnou štruktúrou sa dopĺňajú. Ich obchod sa vzájomne neprekrýva. Naopak, keď je hodnota indexu nižšia, tak si krajiny vzájomne konkurujú.

V záujme lepšieho prehľadu a lepšej interpretácie sme si pripravili údaje od roku 2009 do 2020. Vzhľadom na zistené výsledky dát môžeme povedať, že Európska únia je pre Sýriu významným partnerom z hľadiska komplementarity. Vyššie namerané hodnoty (53 v roku 2020) znamenajú, že produkty EÚ sú na sýrskom trhu konkurencieschopnejšie a majú väčší predpoklad a potenciál sa na tam dobre umiestniť.

Z opačného pohľadu vidíme, že ponuka sýrskych tovarov na trhu Európskej únie nedosiahla vysoké hodnoty a ponuka sa tu prekrýva len v menšej miere. V roku 2020 to bolo len okolo 21, čo je pomerne nízko. Tieto hodnoty môžu znamenať, že buď nemá Sýria čo vyvážať alebo nevyváža tovar v dostatočne konkurenčných cenách a Európska únia má

dostatočne veľa partnerov, od ktorých daný produkt môže doviezť. V tabuľke vidíme aj stav z roku 2009 pred vypuknutím konfliktu, kde komplementarita dosahovala úroveň 41, od tohto roku mala klesajúcu tendenciu. Nesmieme však zabúdať, že obzvlášť v tomto prípade je však úspešný vzájomný obchod podmienený mnohými faktormi, ako je politická a ekonomická situácia v Sýrii, sankcie a všeobecný vývoj v krajine.

Graf č. 11: Vývoj obchodnej komplementarity medzi Európskou úniou a Sýriou v rokoch 2009 – 2020 na základe TCI

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Do Sýrie totiž prúdi rôzny tovar z EÚ (stroje a mechanické zariadenia, obilniny, farmaceutické výrobky, plasty a iné), zo Sýrie naopak do EÚ prichádzajú najmä káva, čaj, maté a korenie. Existencia sankcií však vzťah značne komplikuje. Na základe výsledkov TCI možno konštatovať, že EÚ predstavuje pre Sýriu výrazne významnejší trh, ako je to v prípade významu Sýrie pre EÚ.

4.1.5 Perspektívne odvetvia vzájomného obchodu

Vzhľadom na konflikt sa však dá predpokladať, že budú potrebné najmä investície v oblasti rekonštrukcie a obnovy. Zamerať sa treba na budovanie dopravnej infraštruktúry, energetického priemyslu a podobne. Práve z tohto dôvodu sa dá predpokladať, že najlepší odbytový potenciál bude najmä v nasledujúcich položkách:

- Energetika – tento sektor je stále veľmi prítiažlivý, pretože krajina ponúka mnohé možnosti pre výstavbu alebo dodávku nových energetických strojov a zariadení,

elektrárenských kotlov, dodávke transformátorov. Krajina sa snaží rekonštruovať a rozširovať svoju energetickú základňu.

- Železničný priemysel – ponúka príležitosti zapojenia sa subjektov do rekonštrukcie lokomotív, vagónov. Rekonštrukciu alebo novú výstavbu potrebujú mnohé trate, chýbajú náhradné diely a komponenty.
- Dopravné systémy, kde bude potreba obnova základnej infraštruktúry rovnako ako aj budovanie novej.
- Využitie obnoviteľných zdrojov – zo sýrskej strany je záujem o skúsenosti a spracovanie projektov využitia obnoviteľných energetických zdrojov a zariadení ako napríklad solárna alebo veterná.
- Obrábacie stroje, náradie a zariadenia pre priemyselnú výrobu
- Dopravné zariadenia (motorové vozidlá a komponenty), náhradné diely a iné
- Farmaceutické výrobky
- Výrobky organickej chémie

Obrovský potenciál majú aj všetky druhy stavebných a konštrukčných materiálov, ktoré sú kľúčové pre obnovu zničených budov a na výstavbu kľúčovej infraštruktúry (MZVaEZ, 2021).

Zaujímavou udalosťou bude napríklad medzinárodná výstava Re-build Syria, ktorá sa bude na jeseň v roku 2022 konať v hlavnom meste Damasku. Organizuje sa pod záštitou ministerstva verejných prác a bývania v spolupráci s mnohými spoločnosťami a organizáciami. Je to špecializovaná a unikátna výstava ktorá sa organizuje už 5 rokov a je zameraná najmä na oblasť stavebníctva. Okrem toho sa bude zameriavať aj na širokú škálu odvetví, ktoré sú vhodné na rozvoj. Ide napríklad o poľnohospodárstvo, vodné technológie, komunikačné systémy, nemocnice, energetika a iné. Je to ideálna príležitosť na vybudovanie kontaktov a na získanie vhodnej pozície na vstup na tento trh (Al Bashek, 2022).

4.1.6 SWOT analýza obchodnej spolupráce medzi EÚ a Sýriou

Dôležitou súčasťou skúmanej problematiky je aj SWOT analýza, vďaka ktorej sa môžeme na krajinu pozrieť z hľadiska silných a slabých stránok či príležitostí a hrozieb. Zároveň tak môžeme posúdiť budúcu potencionálnu spoluprácu Sýrie s Európskou úniou a benefity, ktoré z toho pre obe strany vyplývajú. Spoločne sa pozrieme aj na SWOT analýzu z pohľadu Slovenských exportérov.

Silné stránky sýrskeho trhu

- geografická poloha
- podpora krajiny zo strany Ruska, Číny a Iránu
- uhľovodíkový potenciál
- nerastné bohatstvo v krajine ako ropa, zemný plyn, železné rudy, mramor a iné
- veľkosť trhu a trhový potenciál

Slabé stránky sýrskeho trhu

- spoločnosti a podnikatelia majú minimálne alebo žiadne skúsenosti s obchodovaním, financovaním a manažmentom na medzinárodnom trhu
- vnútorne presídlené obyvateľstvo a migrácia
- problém dorozumieť sa v inom ako arabskom jazyku
- problém vstupu na trh
- nízky záujem o trh vzhľadom na situáciu v krajine

Priležitosti pre Európsku úniu na Sýrskom trhu:

- snaha o reformy a obnovu v krajine
- potreba modernizácie a nových technológií vo všetkých odvetviach
- nenasýtený trh s vysokým nedostatkom mnohých komodít
- slabá existujúca ponuka na trhu
- možnosť vstúpiť do atraktívnych sektorov
- potrebný rozvoj infraštruktúry

Hrozby pre Európsku úniu na Sýrskom trhu:

- prebiehajúca občianska vojna od roku 2011
- rozdelené územie pod kontrolou rôznych strán
- zlé ekonomické, sociálne a bezpečnostné podmienky
- nestabilita na trhu a silno narušená ekonomická rovnováha (inflácia, mena)
- korupcia a silný vplyv vlády
- medzinárodná izolácia a sankcie uvalené obchodovanie s krajinou
- hroziace teritoriálne a trhové riziká
- pandémie ochorenia COVID-19 a s ňou spojená nízka zaočkovanosť, zlá situácia v zdravotníctve

Ak by sme chceli SWOT analýzu aplikovať na slovensko-sýrske vzťahy, okrem údajov spomenutých vyššie by sme k **silným stránkam** slovenského exportu do Sýrie mohli pridať konkurencieschopné tovary s dobrou kvalitou a vhodnou cenou vyrábané na Slovensku. K **slabým stránkam** by sme mohli zaradiť aj to, že v krajine nie je veľvyslanectvo SR, najbližšie sa nachádza v Bejrúte (Libanone); slabý záujem slovenských spoločností o tento trh; geografická vzdialenosť pre SR; slabá znalosť trhu a nedostatok skúseností; nedostatok zabezpečovacích nástrojov. Medzi **príležitosťami** slovenských exportérov, ktoré neboli spomenuté, by sme mohli pridať potenciál odbytu všetkých druhov stavebných materiálov a konštrukčných tovarov alebo moderných stavebných technológií a neschopnosť miestnych spoločností vyrábať mnohé tovary alebo technológie. K **hrozbám** slovenských exportérov by sme mohli pridať aj nízku vymoženosť práva, nedostatočnú podporu zo strany slovenských inštitúcií (SARIO, EXIMBANKA a iné), volatilita meny a vysoká inflácia.

Podľa našej vypracovanej SWOT analýzy môžeme povedať, že Sýria predstavuje veľmi špecifický trh, ktorý kvôli geopolitickej a ekonomickej situácii čelí viacerým výzvam. Je zrejmé, že potenciálne hrozby prinášajú pre európskych podnikateľov vysoké riziko. Vstup na trh je komplikovaný existujúcimi sankciami a nedostatkom zabezpečovacích nástrojov. Nestabilita v krajine, korupcia a silný vplyv vlády môže negatívne ovplyvniť akékoľvek snahy o začatie podnikania. Problémom je aj neistá budúcnosť, momentálne je situácia vo viacerých regiónoch Sýrie stabilnejšia, avšak budúci vývoj zatiaľ neznačí veľmi pozitívne zlepšenie. Pre svoju relatívnu blízkosť k Európskej únii je však dôležité viesť otvorené diskusie o spolupráci. Sýria má veľký a nenasýtený trh, ktorý trpí nedostatkom mnohých komodít. Potenciál sa skrýva najmä v snahe o obnovu poškodenej ekonomiky, budovaní infraštruktúry, a tým pádom aj možný vstup do atraktívnych odvetví. Krajina bude potrebovať aj modernizáciu a nové technológie takmer vo všetkých sektoroch. Podnikateľské príležitosti sú však zatiaľ veľmi obmedzené vzhľadom na pretrvávajúce sankcie, konflikt a pandémiu ochorenia COVID-19. Najbližšie roky však ukážu akým smerom sa bude krajina posúvať a do akej miery bude schopná prehliť spoluprácu s krajinami Európskej únie.

4.2 Vzájomný zahraničný obchod Slovenskej republiky a Sýrie

Vzájomný obchod medzi Sýriou a Slovenskom nie je veľmi rozvinutý. Geografická poloha, rozdielnosť trhov a náročný vstup na sýrsky trh sa odzrkadľuje na objeme obchodu. Vývoj je dlhodobo negatívny a má tendenciu klesať.

Tabuľka č. 24: Vzájomný obchod medzi Slovenskom a Sýriou 2013 – 2020 (v tis. EUR)

Rok:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Export	12 182	10 299	4 982	24 965	11 791	2 435	1 238	247,1
Import	227	51	17	17	34	22	65	28,65
Bilancia	11 955	10 248	4 965	24 948	11 757	2 413	1 173	218,45

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ, 2021

V tabuľke č. 24 môžeme vidieť, ako sa postupne vyvíjal obchod medzi Sýriou a Slovenskom. Slovensko exportovalo v roku 2020 tovar v hodnote takmer štvrt' milióna EUR. Importovalo tovar len v hodnote okolo 28 tisíc. Bilancia bola pre Slovensko kladná. Čísla sa však rapídne zmenšili. Od roku 2019 sa už do Sýrie nedovážajú vozidlá, ktoré tvorili takmer väčšinu slovenského exportu.

4.3 Vplyv geopolitických zmien na potenciál zahraničnoobchodných vzťahov Sýrie s EÚ

Geopolitická situácia v Sýrii je komplikovaná a nemá tendenciu sa v najbližšej dobe zlepšovať. Občianska vojna a nestabilita v krajine spôsobujú mnohé ekonomické a sociálne problémy. Európska únia v roku 2011, keď vypukol konflikt prerušila takmer všetku spoluprácu, ktorú s krajinou mala. Voči Sýrii uplatňuje rozsiahle sankcie, ktorých cieľom je vyvinúť tlak na režim v krajine, zastaviť represie a zabezpečiť trvalé urovanie krízy.

4.3.1 Reštriktívne opatrenia a sankcie medzi EÚ a Sýriou

Medzinárodné organizácie alebo veľké regionálne celky, sa počas väčších konfliktov snažia zamerať na opatrenia, ktoré budú mať efektívny vplyv vývoj situácie. Tieto opatrenia majú rôzne formy a sú kľúčové pre vyvíjanie tlaku v záujme riešenia problematycznych udalostí vo svete. Využitie ozbrojených síl by malo byť vždy až posledné riešenie.

V rámci Európskej únie sa používajú reštriktívne opatrenia nazývané aj sankcie, ktoré sú základným nástrojom spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ (SZBP). Sú súčasťou jej integrovaného a komplexného politického prístupu, v rámci ktorého využíva aj politický dialóg a iné dostupné nástroje. Pri prijímaní sankcií sa EÚ zameriava na to, aby sa zachovávali hodnoty, hlavné záujmy a bezpečnosť Európskej únie ako celku. Zároveň sa snaží zachovať mier, podporovať demokraciu, právny štát, ľudské práva a zásady medzinárodného práva. Cieľom týchto sankcií je aj snaha predchádzať rôznym konfliktom a udržanie bezpečnosti na medzinárodnej úrovni. Európska únia ich môže zamerať proti vládam, subjektom (spoločnostiam), skupinám a rôznym organizáciám alebo proti konkrétnym osobám. Dôležité je aj poznamenať, že všetky opatrenia ktoré EÚ prijíma, musia byť plne v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodného práva, ale aj so záväzkami, ktoré sa týkajú ľudských práv a základných slobôd (Rada Európskej únie, 2020).

Možnosť zaviesť sankcie voči inej krajine je ukotvená v Charte OSN v kapitole VII (akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov), v ktorej sa hovorí o tom, že Bezpečnostná rada OSN môže rada „*môže rozhodnúť, aké opatrenia bez použitia ozbrojenej sily sa majú urobiť a môže vyzvať členov Organizácie Spojených národov, aby takéto opatrenia vykonali. Tieto opatrenia môžu zahrňovať úplné alebo čiastočné prerušenie hospodárskych stykov, železničných, námorných, leteckých, poštových, telegrafných, rádiových alebo iných spojov, ako aj prerušenie diplomatických stykov*“ (OSN, 2022).

V roku 2013, prijala Rada Európskej únie závery, v ktorých odsudzuje situáciu v Sýrii, v ktorej dochádza k hrubému porušovaniu ľudských práv. Znepokojivé bolo pre ňu násilie páchané ozbrojenými silami, ale aj nábožensky a etnicky motivované násilie. Kvôli závažnosti situácie, sa Rada Európskej únie rozhodla prijať reštriktívne opatrenia. Postupom rokov tieto sankcie rozširovala a upravovala. Humanitárna pomoc má z týchto sankcií výnimku (EU Sanctions map, 2022).

Rada Európskej únie v roku 2017 vyhlásila konflikt v Sýrii za najväčšiu humanitárnu katastrofu v nedávnej histórii. Za týmto postojom si dodnes stojí. Únia sa zároveň zaviazala, že pomôže ukončiť konflikt a pomôcť tak ľudu žiť opäť v mieri vo svojej krajine. Tento záväzok je podrobnejšie rozoberaný v dokumente Stratégia EÚ pre Sýriu, ktorý vyšiel v apríli 2017. Staršie dokumenty venujúce sa tejto problematike sú tiež aj Regionálna stratégia EÚ pre Sýriu a Irak (2015), Hrozba ISIL/Da'iš (2015). Strategické ciele EÚ sa rozdeľujú do šiestich kľúčových oblastí ako: ukončenie vojny, zmysluplná zmena,

záchrana životov prostredníctvom humanitárnej pomoci, podpora demokracie, ľudských práv a slobody prejavu, zodpovednosť za vojnové zločiny, zlepšenie spoločnosti a životaschopnosti obyvateľov. Okrem týchto oblastí sa Európska únia zaoberala aj prítomnosťou teroristických skupín, ktoré so sebou prinášajú obrovskú hrozbu pre obyvateľov, krajinu ale aj pre medzinárodné spoločenstvá (Rada Európskej únie, 2017).

Sankcie majú na vzťah medzi Európskou úniou a Sýriou obrovský vplyv. Do veľkej miery ochromujú finančné a tovarové toky. Ich široký rozsah a dlhé trvanie ovplyvňujú medzinárodný obchod. V tabuľke nižšie môžeme vidieť prehľad týchto sankcií. Dôležité je aj poznamenať, že súvisiaca technická alebo finančná pomoc, školenia a iné služby v rámci jednotlivých kategórií sú tiež zakázané.

Tabuľka č. 25: Prehľad sankcií Európskej únie voči Sýrii

Kategória sankcií	Bližší popis konkrétnych sankcií
Import zbraní	Dovoz zbraní a súvisiaceho materiálu je zakázaný.
Zmrazenie aktív a finančných prostriedkov	Všetky aktíva a finančné prostriedky osôb na sankčnom zozname budú zmrazené. Zákaz sa týka aj vytvárania nových aktív, alebo ich priame a nepriame sprístupňovanie týmto osobám.
Finančné opatrenia	Zákaz poskytovania poistenia a zaistenia sýrskej vláde. Zákaz otvárania nových pobočiek, dcérskych spoločností alebo zastúpení sýrskych bánk na území členských štátov. Zákaz poskytovania grantov, finančnej pomoci alebo pôžičiek sýrskej vláde. Zákaz predávať, kupovať, poskytovať sýrske verejné dlhopisy vydané po 1.12.2011. Platby zo strany Európskej investičnej banky (EIB) vychádzajúce zo zmlúv medzi Sýriou a EIB sú zakázané. Pokračovanie týchto zmlúv je tiež zastavené. Členské štáty neprijmú nové dlhodobé záväzky týkajúce sa verejnej a súkromnej finančnej podpory pre obchod so Sýriou.
Lety, letiská, lietadlá	Členské štáty prijmú potrebné opatrenia, aby zabránili prístupu nákladných letov prevádzkovaných sýrskymi dopravcami (Syrian Arab Airlines).

Inšpekcie	Členské štáty skontrolujú náklad plavidiel a lietadiel smerujúcich do Sýrie, v prípade porušenia ich zabavia.
Investície	Poskytovanie finančných pôžičiek alebo úveru, vytvárania spoločných podnikov s podnikmi v Sýrii, ktoré sa zaoberajú prieskumom, výrobou alebo rafináciou sýrskeho ropného priemyslu, alebo výstavbou nových elektrární. Zákaz investovať do sýrskeho ropného a plynárenského priemyslu alebo do výstavby elektrární na výrobu elektriny
Zákaz uspokojovania nárokov	Všetkým subjektom na sankčnom zozname, alebo akejkoľvek osobe/ subjektu v Sýrii.
Obmedzenia vstupu	Cestovné obmedzenia pre vybrané osoby.
Obmedzenia týkajúce sa vybavenia používaného na vnútornú represiu	Zákaz vyvážať vybavenie, tovar a technológie, ktoré možno použiť na vnútornú represiu.
Obmedzenia na tovary	Zákaz vyvážať zariadenia alebo technológie pre výstavbu nových elektrární.
Letectvo a letecké palivo	Zákaz vývozu leteckého paliva a aditív do Sýrie.
Kultúrny majetok	Zákaz dovážať a vyvážať, presúvať, sprostredkovať služby týkajúce sa kultúrnych statkov alebo iných vecí (archeologické, historické, kultúrne) ktoré boli nezákonne vyvezené zo Sýrie od 15. marca 2011.
Zlato, drahé kovy, diamanty	Zákaz vyvážať, dovážať alebo sprostredkovať zlato, drahé kovy a diamanty sýrskej vláde.
Luxusné tovary	Zákaz vývozu luxusných tovarov do Sýrie.
Ostatné veci	Zákaz dodávať sýrske bankovky a mince do Sýrskej centrálnej banky. Zákaz vyvážania kľúčových technologických zariadení v týchto sektoroch: rafinácia, skvapalnený zemný plyn, prieskum, výroba.
Produkty z benzínu	Zákaz dovážania ropy a ropných produktov.
Telekomunikačné zariadenia	Zákaz vyvážania telekomunikačných, monitorovacích a odpočúvacích zariadení. Rovnako ako ich inštalácia, prevádzka alebo aktualizácia ich softvérov.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa EU SANCTIONS MAP, 2022

Tieto reštriktívne opatrenia sa viackrát predlžovali. Vzhľadom na aktuálnu situáciu v krajine ich Rada Európskej únie predĺžila o rok, a to do 1. júna 2022. Zo zoznamu bolo vyškrtnutých päť zosnulých osôb a ďalšie osoby sa na zoznam pridali. Momentálne zoznam obsahuje 283 osôb a 70 subjektov. Zameriavajú sa aj na spoločnosti prominentných podnikateľov, ktorí z aktuálnej situácie a prepojením na režim ťažia najviac. Výnimku má len spomínaná humanitárna pomoc, ktorá zabezpečuje dodávky potravín, liekov a zdravotníckeho vybavenia. Tieto opatrenia sú v súlade s rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 2254 a ženevského komuniké z roku 2012 (RADA EURÓPSKEJ ÚNIE, 2022).

4.3.2 Sankcie a COVID-19

Sankcie Európskej únie nemajú stáť v ceste ani brániť poskytovaniu humanitárnej a lekárskej pomoci. Znižujú schopnosť krajiny bojovať proti ochoreniu COVID-19. Môžu ovplyvniť obstaranie určitého tovaru a technológií, pretože taký tovar môže podliehať obmedzeniam. Druhým vážnym problémom môže byť neochota subjektov zapájať sa do operácií týkajúcich sa krajín, na ktoré sú uvalené sankcie. Sankcie Európskej únie voči Sýrii sa vzťahujú na konkrétne osoby a odvetvia sýrskeho hospodárstva, čiže sa na väčšinu odvetví (napr. potraviny) sankcie nevzťahujú. Netýkajú sa ani liekov, zdravotníckeho vybavenia (kyslík, respirátory, osobné ochranné prostriedky, pľúcne ventilátory) a lekárskej pomoci poskytovanej obyvateľstvu vo všeobecnosti. V niektorých konkrétnych prípadoch však môžu byť nepriamo ovplyvnené inými obmedzeniami (napr. zmrazením finančných prostriedkov, hospodárskych zdrojov určitých osôb, subjektov a orgánov, na ktoré sa vzťahujú sankcie EÚ). V tomto prípade však musia byť tieto financie prístupné, ak ide o zdroje na poskytovanie humanitárnej pomoci. Niektoré zdravotnícke tovary alebo látky si však vyžadujú najprv schválenie špeciálneho povolenie na vývoz. Ide najmä o to, aby sa zabránilo dvojitému použitiu alebo zneužitiu na vojnové účely. O výnimku môžu požiadať napríklad banky EÚ, ktoré by si v Sýrii chceli otvoriť účet s cieľom podpory humanitárnej pomoci na boj proti ochoreniu COVID-19. Týchto výnimiek je viac, väčšinou sú však podmienené dokazovaním účelu. Ak v súlade s medzinárodným humanitárnym právom neexistuje žiadna iná možnosť, reštriktívne opatrenia EÚ nesmú brániť poskytovaniu humanitárnej pomoci (Európska komisia, 2021).

4.3.3 Dosahy sankcií Európskej únie na Sýriu

Sankcie v Sýrii majú silný vplyv na fungovanie a ekonomiku. Ich účinnosť je na viditeľná, majú však trvalé následky pre krajinu. Vplyv môže byť pozitívny aj negatívny.

Pozitívny vplyv:

- *Zmena správania subjektov* – Napríklad v prípade Turecka, ministri prírodných zdrojov a obrany Fatih Donmez a Hulusi Akar boli sankcionovaní za prispievanie k zlej situácii v Sýrii. Po uvalení sankcií zmenili tieto subjekty svoje rozhodnutie a správanie, čím sa mohli sankcie zrušiť. Podobný vplyv mali sankcie vo viacerých prípadoch a boli teda úspešné.
- *Hľadanie riešenia* – Sankcie poskytli Asadovmu režimu dôvody na hľadanie politického urovnania konfliktu. Z dlhodobého hľadiska je vyrovnanie konfliktu v záujme všetkých zúčastnených strán.
- *Odstrašujúci príklad* – pre subjekty, ktoré by sa zapájali do sankciovaných cieľov. Napríklad sankcie na zapojenie zahraničných spoločností do rekonštrukčných aktivít na vyvlastnených (režimom zabratých) pozemkoch (napríklad v Damasku). V podstate žiadna spoločnosť sa do týchto projektov nezapája z dôvodu sankcií USA/EÚ.
- *Vysielanie odkazu* – ostatným krajinám, že masové zabíjanie a mučenie nemožno vykonávať absolútne beztrestne (MEI, 2021).

Negatívne dosahy:

- *Vplyv na sýrske mimovládne organizácie*. V správe, ktorú zverejnil IMPACT Civil Society Research and Development, sa 70 rôznych sýrskych organizácií pôsobiacich vo Francúzsku, Spojenom kráľovstve, Nemecku, Turecku a Libanone dostalo do ťažkostí. Mnohým boli totiž zablokované bankové účty alebo si účty nemohli otvoriť. Zároveň im neboli dovolené posielat' ani prijímať bankové prevody.
- *Vznikli problémy sýrskym občanom žijúcim v zahraničí*, ktorým tiež boli blokované účty alebo mali zakázané otvoriť si nové, často bez vysvetlenia. Vznikla aj neochota obchodovať s takýmito subjektami.
- *Ekonomické sankcie majú negatívny vplyv na národné ekonomiky* (bez ohľadu na typ). V Sýrii platí že, subjekty s lepším prístupom k zdrojom a moci znášajú sankcie lepšie ako malé a stredné podniky, ktoré nie sú zapojené do režimu. Tie častejšie krachujú, pretože prístup ku zdrojom je pre nich komplikovanejší.

– Sankcie *blokujú rekonštrukciu a obnovu* v oblastiach, ktoré režim nekontroluje. Na území ovládanom povstalcami v severozápadnej Sýrii je takmer nemožné, aby medzinárodné mimovládne organizácie prispievali k „rekonštrukcii infraštruktúry“. Cézarov zákon (sankcie zo strany USA z roku 2019) tam nedávno zablokoval technologické zdroje, ako napríklad balík Google Workspace – aplikácie využívané mnohými organizáciami sýrskej občianskej spoločnosti (CSO) a mimovládnyimi organizáciami. Zoznam sa neustále rozrastá a zahŕňa obľúbené platformy ako Netflix alebo Zoom (MEI, 2021).

4.3.4 *Humanitárna pomoc*

Okrem ekonomických problémov sa krajina musí vysporiadať aj s nedostatkom podpory zo strany medzinárodných organizácií alebo iných štátov, či regionálnych zoskupení. Napríklad skupina Svetovej banky pred konfliktom poskytovala Sýrii rôzne formy podpory s cieľom zlepšiť verejný aj súkromný sektor, vzdelávanie, či pomôcť krajine s udržateľnosťou životného prostredia. Po začiatku konfliktu však Svetová banka pozastavila všetky operačné činnosti a misie v Sýrii. Momentálne však stále monitoruje situáciu. V roku 2017 vypracovala aj dve správy o dopade sýrskeho konfliktu, podľa ktorých sa strata HDP za roky 2011 – 2016 odhadovala na 226 mld. USD. Čím dlhšie bude tento konflikt trvať, tým ťažšie bude pre krajinu jej obnovenie. Konflikt totiž destabilizoval celý región a aj susedné štáty, ktoré tiež pociťujú pokles ekonomickej aktivity a zhoršenie na trhu. Inštitucionálne prostredie je tiež závažne poškodené, čo spôsobuje zníženie účinnosti politík a aplikovaných riešení. To ma za následok ekonomické straty, nedostatočné financovanie a premárnené ekonomické príležitosti (TWBG, 2021).

Nepokoje v Sýrii stále pokračujú, a to aj napriek prímeriu, ktoré bolo dohodnuté v roku 2020. Navyše k problémom prispela aj pandémia ochorenia COVID-19, ktorá zasiahla aj túto ekonomiku. Európska únia je stále odhodlaná poskytovať pomoc sýrskemu obyvateľstvu, utečencom (približne 5,6 mil.) a vnútorne vysídleným osobám (približne 6,7 mil.), ktorých sa konflikt dotkol najviac. Od začiatku krízy v roku 2011 poskytla pomoc 24,9 mld. EUR pre najzraniteľnejších Sýrčanov. Posledných 5 rokov od roku 2017 do 2021 organizovala aj konferencie zamerané na riešenie situácie v krajine a otvorila tak diskusiu na tému podporu budúcnosti regiónu.

Podľa Svetového potravinového programu (WFP) OSN takmer 60 % populácie čelí nedostatku potravín. Od roku 2020 ich pribudlo takmer 5 mil. Z dôvodu ekonomických problémov v krajine je situácia je kritická a ceny základných potravín sa vyšplhali na úroveň, kde si ich už nemôžu bežní ľudia dovoliť kupovať. V niektorých prípadoch sa ceny vzrástli o 236 %. Humanitárna pomoc sa tak stáva kľúčovou pre veľkú časť obyvateľstva, ktoré sa na ňu spolieha (WFP, 2021).

Situácia v krajine je veľmi vážna a Európska únia podporuje humanitárne letecké služby OSN. Tie využívajú vnútroštátne lety na to, aby sa dostali do oblastí, v ktorých sú najviac potrební. Organizácie fungujú vo veľmi náročných podmienkach a prísne dodržiavajú humanitárne zásady ľudskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti.

Pomoc v roku 2021 poskytla aj Európska komisia, ktorá pripravila pre sýrske obyvateľstvo humanitárnu pomoc vo výške 141 mil. EUR. Z toho 10 mil. EUR išlo na pomoc ľuďom trpiacim nedostatkom pitnej vody alebo veľkým suchom.

Európska únia opakovane vyzýva na dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva. V rámci humanitárnej pomoci spolupracuje s približne 40 partnermi, ktorí pôsobia v celej krajine. Zameriavajú sa na zdravie, starostlivosť, vzdelanie, pomoc (vrátane hotovostných prevodov), vodu, sanitáciu, hygienu a rôzne iné služby. Európska únia poskytuje humanitárnu pomoc aj pre iné krajiny v regióne, ako je Turecko, Jordánsko, Libanon a Egypt. Tieto krajiny výrazne zasiahla migračná kríza spôsobená konfliktom v Sýrii (Európska komisia, 2021).

4.4 Prognózy vývoja zahraničného obchodu EÚ so Sýriou

Rozvíjať hlbšiu hospodársku spoluprácu so Sýriou bude reálne možné až po skončení občianskej vojny. Kým je ekonomická a politická situácia nestabilná, nebude toto teritórium pre podnikateľov príťažlivé. Okrem toho, kým sú sankcie stále v platnosti, aj keby bol záujem investovať do tejto krajiny, vstup na trh je veľmi komplikovaný.

Keď sa v Sýrii situácia stabilizuje a konflikt sa skončí, budú sa spúšťať rôzne programy na obnovu hospodárstva, ktoré budú ponúkať mnohé príležitosti pre zahraničných obchodníkov a investorov. Podľa Sýrskeho konzultačného úradu pre rekonštrukciu a rozvoj (SCB) sa po skončení občianskej vojny bude rekonštrukcia zameriavať na dve fázy, prvou bude skorá obnova, ktorá bude trvať asi 5 rokov a bude pri nej kľúčové budovanie mieru. Táto fáza bude mimoriadne dôležitá, lebo je to štádium, v ktorom sa kladú základy pre

proces obnovy. Existuje tu stále riziko, že sa tento proces bude naťahovať z politických alebo ekonomických dôvodov. Musíme si uvedomiť, že obnova bude musieť prebiehať vo všetkých oblastiach. Prvá je politická, kde pôjde najmä o zastavenie násillia, zriadenie inštitúcií a novej vlády. Sociálna oblasť sa bude zaoberať asimiláciou a ubytovaním utečencov alebo vykonaním národného zmiernenia. Veľmi dôležitou je však posledná oblasť, a to ekonomická, keďže práve od nej závisí, ako rýchlo bude môcť k tejto obnove dôjsť. Pri nej pôjde najmä o stabilizáciu makroekonomických ukazovateľov, stimuláciu dopytu, podporu exportu, vytváranie devíz, zabezpečenie podmienok pre rozvoj priemyselného a poľnohospodárskeho sektoru či prilákanie ľudského kapitálu. Obnovu si bude vyžadovať aj súkromný a bankový sektor, ktoré budú mať za úlohu pomôcť znížiť závislosť krajiny od vonkajšieho financovania (diverzifikácia bankových inštitúcií, zakladanie investičných bánk a leasingových spoločností). Sýria vstúpila do občianskej vojny ešte skôr, ako stihla dokončiť proces prechodu na trhové hospodárstvo, čo má za následok nedostatočné vybudovanie kvalitných inštitúcií.

Ďalšou fázou obnovy bude intenzívna rekonštrukcia, ktorá nemá časové obmedzenie. Zahŕňa obnovu toho, čo bolo zničené počas krízy, ako aj pokračovanie procesu ekonomického, sociálneho a ľudského rozvoja. Tento proces bude zahŕňať najmä obnovu a rozvoj zničenej infraštruktúry, výrobných a produkčných štruktúr. Treba myslieť na udržateľné výrobné kapacity (hlavne v priemysel a poľnohospodárstvo). Krajina by tiež chcela znížiť svoju závislosť od ropného sektora. Dosiachnutie tohto však bude do značnej miery závisieť od kvality novej politickej štruktúry, jej ochoty a schopnosti reagovať.

Proces rekonštrukcie a výstavby si bude vyžadovať, aby sa uprednostnili projekty, ktoré podporujú bezpečnosť a stabilitu, aj keď nejde vždy o ekonomicky najvýhodnejšie projekty. Na tento cieľ nadväzujú projekty, ktoré podporujú a zahŕňajú:

- návrat a zabezpečenie ubytovania utečencov a vysídlených osôb
- integráciu sýrskych jednotiek do ekonomiky a spoločnosti
- vytvorenie pracovných miest
- vytváranie pracovných príležitostí pre mládež
- obnovenie hospodárskej súdržnosti krajiny
- obnova miestneho rozvoja a posilnenie regionálnej ekonomickej rovnováhy
- rozvoj ľudských a administratívnych kapacít vo verejnom a súkromnom sektore

Okrem vyššie spomenutých projektov treba pozornosť venovať aj prestavbe miest (obnova a rekonštrukcia zničených miest a domov, výstavba cenovo dostupného bývania pre vysídlených a utečencov, obnova slumov, v ktorých býva takmer tretina obyvateľstva) informatike a znalostnej ekonomike a turistickému sektoru (SCB, 2017).

Podľa správ z miestnej tlače pripravuje sýrska vláda plán na obnovu a rekonštrukciu na roky 2020 – 2030. Rozdeľuje sa na dve päťročné obdobia. Nižšie sú uvedené ciele vlády pre obnovu (SCB, 2019).

- obnovenie verejných služieb v rôznych častiach oblastí kontrolovaných vládou
- rekonštrukcia elektrární, sanácia cestných vodovodných a kanalizačných sietí a obnova zavlažovacích kanálov
- obnova a opätovné otvorenie priemyselných tovární vo verejnom aj súkromnom sektore
- obnova poškodenej poľnohospodárskej pôdy
- zabezpečenie dostupnosti vstupov pre podnikanie a základného spotrebného tovaru pre bežných občanov
- oživenie zákonov o investíciách, rozvoji nehnuteľností a verejnom súkromnom partnerstve
- poskytovanie inštitucionálnej a finančnej podpory pre MSP
- podpora exportu a poskytovanie priamej finančnej podpory a ochrany 40 špecifických produktov na obnovu MSP.

Zmena politického režimu sa v rokoch 2022 až 2026 neočakáva. Aj napriek konfliktu a kríze v krajine si sýrska armáda udržuje kontrolu nad väčšinou krajiny. Tiež sa nedá očakávať implementácia ekonomických a inštitucionálnych reforiem. Zároveň sú sankcie Európskej rady v platnosti do 1. júna 2022.

Pokiaľ ide o odhady, predpokladá sa, že v roku 2022 sa zvýši export krajiny o 3,6 % a import o 6 %. V roku 2023 by sa predbežne mal export zvýšiť o 10 % a import o 7,2 %. Na tomto zvýšení objemu by sa mohla podieľať aj Európska únia. Pozitívne môžeme brať zvýšenie podielu služieb na tvorbe HDP, ktorá sa v síce v roku odhaduje len o 0,5 %, v roku 2023 by však malo prísť k nárastu až o 6,3 % (EIU, 2022).

Agentúra Fitch Solutions ktorá pravidelne robí rizikové analýzy krajín vo svete a pripravuje aj prognózy predpokladá, že sa situácia v Sýrii v najbližších štvrt'rokoch mierne zlepši aj napriek faktu, že ekonomická aktivita je začiatkom roka 2022 stále výrazne pod

úrovňou z roku 2019 (približne polovica z úrovne v roku 2011). Prognóza rastu HDP bola na rok 2022 vo výške 4,6 % HDP. Po ruskej invázii na Ukrajinu sa však táto prognóza znížila na úroveň 3,2 %. V dôsledku zlepšujúcich sa diplomatických výťahov s arabskými štátmi, by sa mali zlepšiť aj vyhliadky pre investície, kde by malo dôjsť k rastu 2,5 %. V novembri 2021 podpísala sýrska vláda dohodu so spoločnosťou zo Spojených arabských emirátov o výstavbe solárnej elektrárni pri Damasku (300 mega-wattovej). Táto dohoda sa uzavrela v čase, keď sa v Abu Dhabi rokuje o návrate Sýrie do Arabskej ligy (Fitch Solutions, 2022).

Zlepšenie vzťahov Sýrie s arabským svetom môže mať pozitívny vplyv na jej ekonomiku. V rámci obchodu s Európskou úniou je však momentálne budúci vývoj stále veľmi nejasný. Pandémia zanechala na jednotlivých trhoch ťažké následky a zároveň sa geopolitická situácia vo svete každý deň mení. Situáciu môže skomplikovať aj fakt, že Sýria patrí medzi 5 krajín (zo 191), ktoré podporili Rusko v kritickom hlasovaní o návrhu Valného zhromaždenia OSN odsudzujúceho inváziu na Ukrajinu. Do akej miery bude mať vplyv politickej situácie vo svete na Sýriu, sa ešte len v najbližšom období ukáže (OSN, 2022).

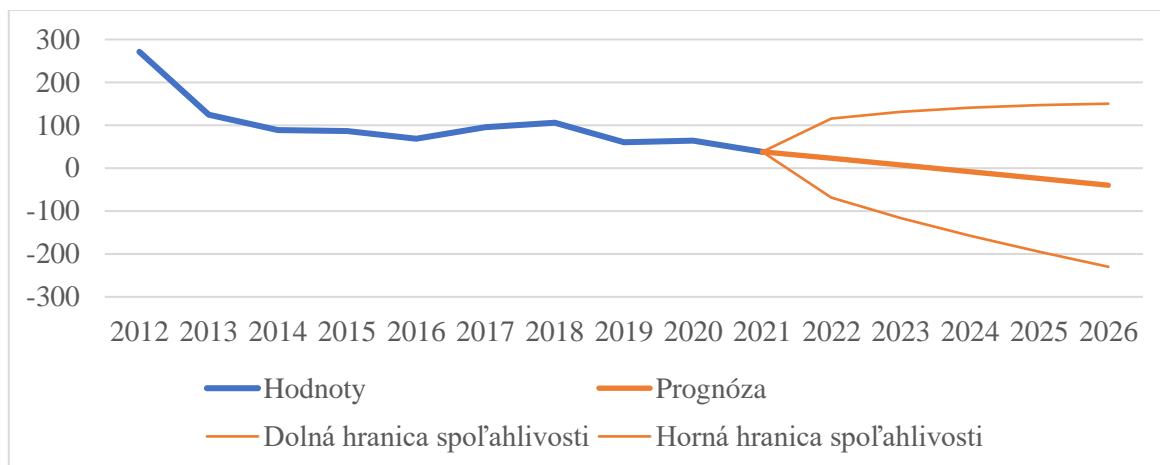
Predikcia vývoja vzájomného zahraničného obchodu medzi EÚ a Sýriou

Ako sme si už spomínali, zahraničnoobchodná výmena medzi Sýriou a Európskou úniou je ovplyvnená mnohými faktormi, ako je občianska vojna, nestabilná ekonomická a politická situácia v Sýrii, sankcie uvalené na Sýriu zo strany EÚ a USA a mnohé iné. Podľa najnovších dát dosiahol v roku 2021 import Európskej únie zo Sýrie hodnotu viac ako 38 mil. EUR. Export EÚ do Sýrie bol cez 116 mil. EUR. V prípade salda zahraničného obchodu, mala Európska únia kladné saldo v roku 2009 a potom od 2012 – 2021, a v rokoch 2002 – 2008 a 2010 – 2011 mala záporné saldo. Na základe dát získaných z ITC Trade Map sme vypracovali pomocou programu Microsoft Excel prognózu vývoja exportu a importu Európskej únie so Sýriou na roky 2012 – 2026.

Prognózu import Európskej únie zo Sýrie môžeme vidieť na grafe č 12. Pri jej vytváraní sme vychádzali z intervalu spoľahlivosti 95 %. Z grafu môžeme pozorovať, že prognóza, pokiaľ ide o import tovaru do EÚ na roky 2012 – 2026, je negatívna. Môžeme očakávať, že sa import do Európskej únie z tohoto regiónu zníži z hodnoty 38 mil. EUR v roku 2021 na približne 23 mil. EUR v roku 2022. Na rok 2023 poklesne import na približne 7 mil. EUR.

Silne negatívny trend vývoja spôsobil, že od roku 2024 sa prognóza dostala do záporných čísel. Je nám jasné, že import záporné hodnoty nemôže dosahovať, avšak z prognózy vyplýva, že sa nedá očakávať pozitívny vývoj ani zvýšenie importu.

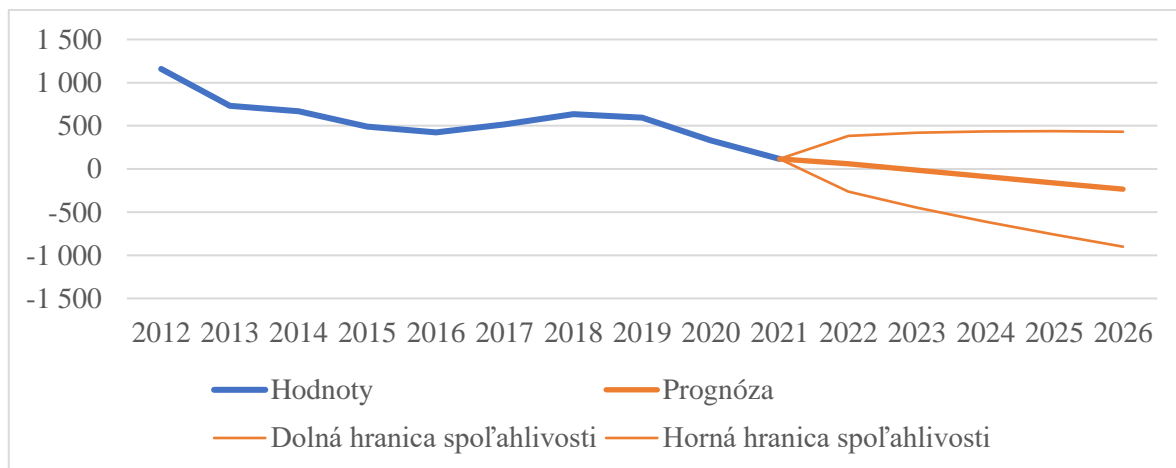
Graf č. 12: Prognóza vývoja importu Európskej únie zo Sýrie 2012 – 2026 (95 % interval spoľahlivosti) (v mil. EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Prognóza exportu Európskej únie do Sýrie na roky 2012 až 2026 je znázornená na grafe č. 13. Pri jej zostavovaní sme tiež počítali so spoľahlivosťou 95 %. Podobne ako import je prognóza negatívna s klesajúcou tendenciou. Na rok 2022 sa dá očakávať pokles exportu na hodnotu približne 59 mil. EUR. Na ostatné roky sme sa podobne ako pri importe tiež dostali do záporných čísel. K úplnému prerušeniu tokov však pravdepodobne nedôjde.

Graf č. 13: Prognóza vývoja exportu Európskej únie do Sýrie 2012 – 2026 (95 % interval spoľahlivosti) (v mil. EUR)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z ITC Trade Map, 2022

Klesajúca tendencia pri importe aj importe je spôsobená najmä vypuknutím konfliktu v roku 2011, ktorý mal veľmi negatívny vplyv na obchodné toky medzi Európskou úniou a Sýriou. Postupne dochádzalo k izolácii krajiny od svetového hospodárstva. K výraznejším rastom od roku 2012 nedochádzalo.

4.5 Zhodnotenie stanovených hypotéz a odporúčania k danej problematike

Postavenie Sýrie v medzinárodnom obchode bolo od roku 2011 značne zasiahnuté konfliktom. V práci sme podrobne rozanalyzovali najdôležitejšie makroekonomické ukazovatele Sýrie, aby sme lepšie pochopili, aký dopad má občianska vojna na krajinu a v akej situácii sa momentálne nachádza. Stav krajiny odzrkadľujú pokles HDP, rastúca inflácia, problémy s vlastnou menou a nezamestnanosťou. Situácia sa v priebehu rokov zhoršovala a predpoklad na zlepšenie sa zatiaľ neobjavil. Naopak, pandémie ochorenia COVID-19 ešte prehĺbila problémy v krajine a zvýšila chudobu. Postupná izolácia krajiny vo forme sankcií zo strany veľmocí vo svete znížila objemy komodít a finančných tokov medzi Sýriou a jej významným partnermi. Geopolitické vzťahy sú výrazne narušené a krajina nemá dostatočnú podporu na to, aby sa situácia v najbližšej dobe zlepšila.

Európska únia bola do roku 2011 silným partnerom Sýrie. Ekonomická spolupráca postupne rástla a prehlbovala sa. Objemy importovaných a exportovaných tovarov sa držali na stabilných úrovniach. Sýria sa vďaka svojej blízkosti a nerastným surovinám mala potenciál stať sa dôležitým partnerom do budúcnosti. V práci sme si podrobne tieto obchodné vzťahy medzi Európskou úniou a Sýriou rozanalyzovali. Uvedli sme si objemy a najviac vyvážené a dovážané komodity tohoto bilaterálneho vzťahu. Zistili sme, k akým poklesom došlo a ako sa ich vzťah postupne vyvíjal. Zostavili sme si aj rebríček najväčších partnerov z Európskej únie v importe aj exporte, kde sme si za rok 2020 mohli všimnúť aj to, aký vplyv na nich mal príchod pandémie COVID-19.

Naša prvá hypotéza **H1** tvrdí, že *vzhľadom na analýzu výsledkov vybraných ekonomických indexov preukážeme, že Sýria nepredstavuje pre Európsku úniu významného partnera v oblasti zahraničnoobchodných vzťahov*. Hypotézu **prijímame**. Túto skutočnosť sme overili pomocou analýzy zahraničného obchodu cez vybrané indexy. Zistili sme v ktorých komoditách má Sýria ale aj Európska únia pri exporte komparatívnu výhodu. Skúmali sme aj obchodnú výkonnosť, v prípade ktorej sme si stanovili komodity, pri ktorých boli partneri čistým exportérom alebo importérom. Našli sme aj také, pri ktorých majú obaja partneri silný vnútro-odvetvový obchod. Dôležitá je aj komplementarita, kde vzhľadom na

zistené výsledky môžeme povedať, že Európska únia je pre Sýriu významným partnerom, produkty EÚ sú na sýrskom trhu konkurencieschopnejšie a majú väčší predpoklad sa na tam dobre umiestniť. Naopak, z opačného pohľadu sme zistili, že ponuka sýrskych tovarov na trhu Európskej únie nedosiahla vysoké hodnoty a ponuka sa tu prekrýva len v menšej miere. Je to spôsobené aj tým, že Sýria nemá čo vyvážať a tovar nie je cenovo konkurencieschopný na európskych trhoch.

Druhá hypotéza, **H2** zas hovorí, že *sankcie uvalené Európskou úniou na Sýriu budú mať negatívny dosah na vzájomné zahraničnoobchodné vzťahy*. Po začatí konfliktu došlo k viacerým geopolitickým zmenám, pri ktorých došlo k prerušeniu spolupráce medzi EÚ a Sýriou. Sankcie, ktorých cieľom je vyvinúť tlak na režim v krajine, zastaviť represie a vyrokovať trvalé urovnanie krízy, mali obrovský dopad na sýrsku ekonomiku. Na základe týchto skutočností túto hypotézu **prijímame**.

Poslednou hypotézou, **H3**, sme si stanovili, že *prognózy vývoja zahraničného obchodu medzi Európskou úniou a Sýriou sa budú vyvíjať do roku 2026 nepriaznivo*. Z prognózy, ktorú sme si sami zostavili na základe overených údajov, sme zistili že najbližších 5 rokov bude pokračovať negatívny trend poklesu aj exportu aj importu, čiže hypotézu **prijímame**. Aj napriek snahám sýrskej vlády zlepšiť ekonomickú situáciu nie je krajina schopná dostať sa z recesie v ktorej sa nachádza. Chýba jej dostatočná medzinárodná podpora a väčšie snahy pri budovaní nových reforiem. Samozrejme prioritou je čo najskôr ukončiť vojnu v regióne, aby sa mohla krajina začať venovať hlavne obnove.

V rámci odporúčaní k danej problematike vieme povedať, že zlepšenie obchodnej situácie s Európskou úniou môže prísť až po ukončení sankcií. Tu je však táto geopolitická situácia omnoho komplikovanejšia, kým sankcie nesplnia svoj účel, nepredpokladá sa ich zrušenie. Podstatným krokom bude pre predstaviteľov Európskej únie pokračovať v snahe ovplyvňovať situáciu v Sýrii a pokúsiť sa prispieť k zlepšeniu dobrých životných podmienok ľudí. Čím skôr sa podarí sankcie zastaviť, tým skôr budú môcť obe strany začať opäť profitovať zo vzájomného obchodu. Dôležitá je otvorená komunikácia a ochota rokovať na oboch stranách. Sýria by sa mala viac preorientovať na západné, demokratické hodnoty. Tiež by mala vyvinúť väčší tlak na ochranu ľudských práv a slobôd a zabezpečiť svojim obyvateľom bezpečné a stimulujúce prostredie pre osobný rast. Humanitárna kríza, ktorú Sýria prežíva, je jednou z najhorších v súčasnosti. Podľa OSN viac ako 13 miliónov ľudí potrebuje pomoc a tento počet sa stále zvyšuje. Krajina nutne potrebuje ekonomické aj

politické reformy, aby mohla začať viac prosperovať z bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov. Financie potrebné na rast a obnovu, by vedela získať od svetových mocností, ktoré však odmietajú poskytnúť väčšiu pomoc, kým nedôjde k zmene režimu.

Je dôležité, aby Európska únia zvýšila svoj vplyv v Sýrii, či už vo forme väčšej snahy o spoluprácu, alebo pokračujúcou humanitárnou pomocou. V prípade ukončenia občianskej vojny sa začne veľká fáza obnovy, ktorá môže byť pre Európsku úniu a jej podnikateľov veľkou príležitosťou, vďaka ktorej sa môžu zapojiť do atraktívnych odvetví ako je energetika, železničný priemysel, budovanie infraštruktúry, stavebníctvo, dopravné zariadenia farmaceutické výrobky a iné. Sýria je veľký nenasýtený trh, ktorý by v budúcnosti mohol pomôcť prepojiť Európu s arabským svetom.

Negatívnym javom je aj to, že politicky sa Sýria od Európskej únie postupne vzdáľuje. Skutočnosť, že v hlasovaní OSN pri odsudzovaní ruskej invázie na Ukrajinu sa postavila na stranu Ruska, môže znamenať ešte väčšie odklonenie od spolupráce s Európskou úniou. Situáciu v krajine do budúcnosti skomplikuje aj fakt, že Ukrajina je pre Sýriu tretím najvýznamnejším obchodným partnerom (po EÚ a Číne), a to najmä v importe. Z týchto dôvodov je jasné, že aj tento nový konflikt a jeho vývoj bude mať na Sýriu silné dopady.

Záver

Na to, aby sme pochopili postavenie Sýrie v svetovom hospodárstve sme sa do hĺbky venovali danej problematike z overených zdrojov a vytvorili potrebné analýzy. Podarilo sa nám splniť hlavný cieľ diplomovej práce, a to skúmanie postavenia Sýrie v medzinárodnom obchode so zameraním na obchodné vzťahy s EÚ, ako aj stanovenie potenciálu vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov pod vplyvom geopolitických zmien v kontexte vojnového konfliktu. Podrobne sme rozanalyzovali ekonomické následky občianskej vojny, ktorá sa začala v roku 2011. Mala silný vplyv na hospodárstvo v krajine a na jej postavenie v medzinárodnom obchode. V rámci spolupráce s Európskou úniou od roku 2010 do 2020 sa export do Sýrie znížil viac ako 10 násobne. V tom istom období došlo aj tiež k takmer 60 násobnému zníženiu importu sýrskych komodít do Európskej únie.

Vo výsledkoch práce sme bližšie rozobrali obchodné vzťahy medzi Európskou úniou a Sýriou. Na to sme okrem iného použili aj vybrané indexy, na základe ktorých sme tieto vzťahy mohli opísať. Komplementarita nám potvrdila, že Európska únia je pre Sýriu stále veľmi dôležitým partnerom aj napriek sankciám. Naopak Sýria je pre Európsku úniu veľmi malým partnerom umiestneným na 136. mieste.

Osobnú pozornosť sme venovali aj SWOT analýze, kde sme si zadefinovali silné a slabé stránky regiónu. Tiež sme si prešli zaujímavé príležitosti a najväčšie hrozby, ktoré sa pri spolupráci so Sýriou môžu objaviť. To nám pomohlo vytvoriť si lepší obraz o tom, ako môže spolupráca v budúcnosti vyzerat' a na čo si treba dať najväčší pozor.

Zároveň sme sa bližšie pozreli na sankcie, ktoré Európska únia na Sýriu uvalila. Tieto sankcie sa každý rok predlžujú a na zoznamy sa postupne pridávajú nové osoby alebo subjekty. Cieľom sankcií je udržať mier na medzinárodnej úrovni v súlade s medzinárodným právom, ale aj so záväzkami, ktoré sa týkajú ľudských práv a základných slobôd. Po nadobudnutí platnosti ochromujú finančné a tovarové toky. V Sýrii došlo napríklad ku zastaveniu importu zbraní, a to zmrazením aktív viacerých predstaviteľov a subjektov, obmedzeniu vývozu rôznych tovarov, ako je ropa a iné nerastné suroviny. Výrazné boli aj rôzne finančné obmedzenia na investície, ktoré znemožňujú spoluprácu bánk alebo poskytovanie pôžičiek.

Geopolitická situácia sa vo svete mení každý deň, a tým priamo alebo nepriamo ovplyvňuje aj postavenie Sýrie. Jej vývoj je do veľkej miery prepojený s tým, ako sa svetové veľmoci rozhodnú postupovať v najbližších rokoch. Silný vplyv bude mať aj invázia Ruska na

Ukrajinu, ktorá sa začala vo februári 2022. Odklonila pozornosť od občianskej vojny v Sýrii a vzhľadom na jej vážnosť a blízkosť sa pre Európsku úniu stala prioritou. Najbližšie obdobie bude preto zohrávať kľúčovú úlohu v rozdelení sveta. Už teraz však vieme povedať, že táto vojna bude mať aj priamy vplyv na Sýriu pre jej silné vzťahy s Ruskom. Skutočnosť, že sa zatiaľ od začiatku vojny v Ukrajine stavia na stranu Ruska môže mať negatívny dopad na jej vzťahy s Európskou úniou. Politické záujmy by však v tomto prípade mali ísť bokom, pretože Sýria potrebuje začať sa zotavovať ekonomicky.

Zoznam použitej literatúry:

AL BASHEK. Re-build Syria. [online]. 2022. [cit. 12.4.2022]. Dostupné na: <http://www.re-buildsyria.com/>

BALÁŽ, Peter a kol. Medzinárodné podnikanie. Bratislava: Vydavateľstvo Sprint. 2019, s. 16 – 18 [cit. 11.11.2021]. ISBN 978-80-89710-51-5.

BALÁŽ, Peter a kol. Medzinárodné podnikanie: Na vlně globalizujúcej sa ekonomiky. Bratislava: Vydavateľstvo Sprint. 2010, s. 257-295. [cit. 11.11.2021]. ISBN 978-80-89393-18 – 3.

BRITANNICA. Damascus. [online]. 2021. [cit. 10.6.2021]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Damascus/History>

BRITANNICA. Syria. [online]. 2021. [cit. 10.6.2021]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Syria>

BURTON, Guy a kol. China and the Reconstruction of Syria. [online]. 2021. [cit. 21.8.2021]. Middle east journal. Vydavateľstvo: Spring. Volume 75, NO. 1. Dostupné na: <https://doi.org/10.3751/75.1.13>

CBS. المجموعة الإحصائية. [online]. 2021. [cit. 12.10.2021]. Dostupné na: <http://cbssyr.sy/index.htm>

CIA FACTBOOK. Syria. [online]. 2021. [cit. 27.6.2021]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/syria/#people-and-society>

COFACE. Syrian Arab Republic. [online]. 2022. [cit. 4.4.2022]. Dostupné na: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Syrian-Arab-Republic>

DAHER, Joseph. The political economic context of Syria's reconstruction: a prospective in light of a legacy of unequal development. [online]. European University Institute. 2018/05. ISBN:978-92-9084-712-0. Dostupné na: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/60112/MED_2018_05.pdf

DRIENIKOVÁ, Kristína – ZUBALOVÁ, Ľubica. Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. 2013, s. 13.-14. ISBN: 978-80-225-3622-6.

EIU. Syria. 2022. [online]. [cit. 5.4.2022]. Dostupné na: <https://country.eiu.com/syria>

ESCWA. Syria at War: Eight Years On. [online]. 2020. [cit. 31.10.2021]. 88 str. Dostupné na: <https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/pdf/syria-at-war-report-en.pdf>

EU SANCTIONS MAP. Syria. [online]. 2022. [cit. 31.10.2021]. Dostupné na: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main/details/32/?search=%7B%22value%22:%22%22,%22searchType%22:%7B%7D%7D&checked=32>

EUROPEAN COMMITTEE OF THE REGIONS. Southern Neighbourhood Area Country. [online]. 2021. [cit. 10.6.2021] Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Syria-Introduction.aspx>

EURÓPSKA KOMISIA. European Union, Trade in goods with Syria. [online]. 2021. [cit. 19.11.2021]. Dostupné na: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_syria_en.pdf

EURÓPSKA KOMISIA. Southern Neighbourhood. [online]. 2021. [cit. 19.6.2021]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/euro-mediterranean-partnership/>

EURÓPSKA KOMISIA. Syria: Factsheet. [online]. 2021. [cit. 1.11.2021]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/echo/where/middle-east/syria_en

EURÓPSKA KOMISIA. Usmernenie komisie o poskytovaní humanitárnej pomoci na boj proti pandémie COVID-19 v určitých prostrediach, na ktoré sa vzťahujú reštriktívne opatrenia EÚ. [online]. 2021. [cit. 15.11.2021] Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/201116-humanitarian-aid-guidance-note_en.pdf

EURÓPSKY PARLAMENT. Informačné listy o Európskej únii – Južní partneri. [online]. 2021. s. 1 – 2. [cit. 24.10.2021]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_5.5.7.pdf

EURÓPSKY PARLAMENT. Správa oddelenia pre politiku. [online]. 2005. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/559/559951/559951sk.pdf

EUROSTAT. International Trade. [online]. 2022. [cit. 4.3.2022]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/submitlayoutselect.do>

FITCH SOLUTIONS. Multiple Headwinds To Weigh On Economic Activity In Syria. [online]. 2022. [cit. 5.4.2022]. Dostupné na: https://www.fitchsolutions.com/country-risk/multiple-headwinds-weigh-economic-activity-syria-03-03-2022?fSWebArticleValidation=true&mkt_tok=NzMyLUNLSC03NjcAAAGDmIBNTJXI VhXRS7WnbKcS_DedDj_ldR4ZBV sRFhVhaZshg9IqZ9LOugW8ArVYKZteGoEL_K8R wMvXvcYjFMFF_UWwE5lnpRE3zp8EO6hzMZ9WSamhnw

INDEPENDENT. Protesters slam choice of Syria for board of UN health body. [online]. 2021. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: <https://www.independent.co.uk/news/protesters-slam-choice-of-syria-for-board-of-un-health-body-syria-world-health-organization-bashar-assad-idlib-un-watch-b1857120.html>

JUSOOR. The Syrian Pound in 2022; where to? [online]. 2022. [cit. 11.3.2022]. Dostupné na: <https://jusoor.co/details/The-Syrian-Pound-in-2022;-where-to-/1007/en>

LONDON SCHOOL OF ECONOMICS: Security in transition: An interdisciplinary investigation into the security gap. [online]. 2021. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: <http://www.securityintransition.org/>

LYSÝ, Ján a kol. Ekonomía. Praha: Vydavateľstvo Woltes Kluwer. 2016. 624 s. ISBN: 978-80-7552-275-7

MEI. A Comprehensive Review of the Effectiveness of US and EU Sanctions on Syria. [online]. 2021. [cit. 11.3.2022]. Dostupné na: <https://www.mei.edu/publications/comprehensive-review-effectiveness-us-and-eu-sanctions-syria>

MHSR. Všeobecný systém preferencií (VSP). [online]. 2021 [cit. 19.6.2021]. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/colna-politika/system-gsp>

MICROSOFT. Prognóza. Lineárne funkcie. [online]. 2021. [cit. 2.4.2022]. Dostupné na: <https://support.microsoft.com/sk-sk/office/progn%C3%B3za-a-progn%C3%B3za-line%C3%A1rne-funkcie-50ca49c9-7b40-4892-94e4-7ad38bbeda99>

MZVaEZ. Ekonomická informácia o teritóriu: Sýrska arabská republika. [online]. 2021. [cit. 23.8.2021]. s. 10. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/S%C3%BDria+-ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

MZVaEZ. Sýria: Základné informácie. [online]. 2021. [cit. 10.6.2021]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/cestovanie_a_konzularne_info/detail/-/asset_publisher/Iw1ppvnScIPx/content/syrska-arabska-republika?displayMode=1

NBS. Vybrané cudzie meny. [online]. 2022. [cit. 1.4.2022]. Dostupné na: https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/vybrane-cudzie-meny/vybrane-cudzie-meny-graf/_304/euro/_193/euro

OECD. Syria. [online]. 2021. [cit. 12.7.2021]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/syr?depthSelector1=HS2Depth&depthSelector2=HS2Depth&yearSelector1=exportGrowthYear25>

OIC. History. [online]. 2021. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: https://www.oic-oci.org/page/?p_id=52&p_ref=26&lan=en

OSN. General Assembly resolution demands end to Russian offensive in Ukraine. [online]. 2022. [cit. 15.3.2022] Dostupné na: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>

OSN. Chapter VII: Action with Respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression (Articles 39-51). [online]. 2022. [cit. 15.1.2022] Dostupné na: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-7>

OSN. Syria Yet to Fulfil Chemical Weapons Convention Obligations, Top United Nations Officials Tell Security Council, as Members Spar over 'Objectivity'. [online]. 2021. [cit. 27.6.2021]. Dostupné na: <https://www.un.org/press/en/2021/sc14540.doc.htm>

OSN: World Population Prospects 2019. 2019, [online]. [cit. 11.6.2021]. Dostupné na: <https://population.un.org/wpp/Download/Probabilistic/Population/>

PHILLIPS, Ch.: Middle east eye: Syria war: Will the Arab League welcome back Assad? [online]. 2021. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: <https://www.middleeasteye.net/opinion/syria-war-assad-arab-league-welcome-back-will>

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Council adopts EU strategy on Syria. [online]. 2017. [cit. 12.10.2021]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/03/fac-conclusions-syria/>

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Sankcie: ako a kedy prijíma EÚ reštriktívne opatrenia. [online]. 2020. [cit. 31.10.2021]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/>

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Syria: Council extends sanctions against the regime for another year. [online]. 2022. [cit. 9.4.2022]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/27/syria-council-extends-sanctions-against-the-regime-for-another-year/>

SCB. Foreign direct investment (FDI). [online]. 2016. [cit. 1.3.2022]. Dostupné na: <http://www.scbdi.com/en/Article48/Foreign-Direct-Investment-FDI>

SCB. Post conflict recovery and reconstruction. [online]. 2019. [cit. 1.3.2022]. Dostupné na: <http://www.scbdi.com/en/Article93/Post-Conflict-Recovery-and-Reconstruction->

SCB. الأولويات الاقتصادية والاجتماعية في إعادة إعمار سورية وفرص لبنان فيه. [online]. 2017. [cit. 1.3.2022]. Dostupné na: <http://www.scbdi.com/en/Art/TP9/Recovery---Reconstruction>

TRADEMAP. Syria. [online]. 2022. [cit. 1.3.2022]. Dostupné na: https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c760%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. Corruption perceptions index. [online]. 2022. [cit. 10.3.2022]. 22 s. ISBN: 978-3-96076-198-3. Dostupné na: https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_Report_EN-web.pdf

TURKMANI, R. – HAID, M.: The role of the EU in the Syrian conflict. Vydalo: security in transition. 2016. [cit. 23.8.2021]. s. 4 – 6.

TWBG. Connecting to Compete: The Logistics Performance Index and Its Indicators. [online]. 2019. [cit. 12.10.2021]. 82 s. Dostupné na: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29971/LPI2018.pdf>

TWBG. DATABANK. [online]. 2021 [cit. 24.6.2021]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/country/SY>

TWBG. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) - Syrian Arab Republic [online]. 2021. [cit. 18.12.2021] Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=SY>

TWBG. GDP per capita (current US\$) - EU. [online]. 2021. [cit. 12.10.2021]. Dostupné na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=EU&most_recent_value_desc=false

TWBG. Statistical Capacity score. [online]. 2021. [cit. 27.6.2021]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/IQ.SCI.OVRL?locations=SY&start=2009>

TWBG. The World Bank In Syrian Arab Republic. [online]. 2021. [cit. 14.6.2021]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/syria/overview>

UNDP. Human Development Report 2020: The next frontier: Human development and the Anthropocene. [online]. 2020. [cit. 5.8.2021]. 412 s. ISBN: 978-9-21-126442-5

UNION FOR THE MEDITERRANEAN. Who are we? [online]. 2021. [cit. 19.6.2021]. Dostupné na: <https://ufmsecretariat.org/who-we-are/>

US AID. COVID-19 Situation analysis: Syria. [online]. 2021. 60 s. [cit. 14.11.2021]. Dostupné na : <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Syria%20COVID-19%20Situation%20Analysis%20Report%20March%202021.pdf>

WFP. Syria: Logistics Cluster - Concept of Operations. [online]. 2021. 4 s.[cit. 20.6.2021]. Dostupné na: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/LogisticsCluster_Syria_ConOps_2105.pdf

WFP. Twelve million Syrians now in the grip of hunger, worn down by conflict and soaring food prices. [online]. 2021. [cit. 18.3.2022] Dostupné na: <https://www.wfp.org/news/twelve-million-syrians-now-grip-hunger-worn-down-conflict-and-soaring-food-prices>

WFP. Vam, food security analysis: Syria country office. [online]. Vyd. 87. 2022. 8 s. [cit. 17.3.2022]. Dostupné na: <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000137594/download/>

WHO. Executive Board. [online]. 2021. [cit. 11.6.2021]. Dostupné na: <https://www.who.int/about/governance/executive-board>

WORLD POPULATION REVIEW. Syria Population 2021 (live). [online]. 2021. [cit. 11.1.2022]. Dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/countries/syria-population>

WTO. Syrian Arab republic: Current status in the accession process. [online]. 2021. [cit. 23.6.2021]. Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/syr_e/a1_syrian_arab_republic_e.htm